

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**TÜRKİYE'DE AVANGART MODERNİZMİN BİR ÖRNEĞİ OLARAK
TERCÜMAN GAZETESİ BİNASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sümeyye KAYMAK

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimarlık Tarihi Programı

ARALIK, 2019

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**TÜRKİYE'DE AVANGART MODERNİZMİN BİR ÖRNEĞİ OLARAK
TERCÜMAN GAZETESİ BİNASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Sümeyye KAYMAK
502161121**

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimarlık Tarihi Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Murat GÜL

ARALIK, 2019

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502161121 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Sümeyye KAYMAK, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “TÜRKİYE’DE AVANGART MODERNİZMİN BİR ÖRNEĞİ OLARAK TERCÜMAN GAZETESİ BİNASI” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Prof. Dr. Murat GÜL** .....

İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Prof. Dr. Aygül Ağır** .....

İstanbul Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Ebru Özeke Tökmeci .....

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Teslim Tarihi : 14 Kasım 2019
Savunma Tarihi : 13 Aralık 2019

ÖNSÖZ

Tez çalışmamın tamamlanması sürecinde bana bakış açısı ve eleştirileri ile her konuda yardımcı olan başta tez danışmanım Prof. Dr. Murat Gül ve Jagiellonian Üniversitesi'ndeki danışmanım Dr. Andrzej Szczerski'ye teşekkürü borç bilirim. Geçmişten hatıralarına dönerek, Tercüman Gazetesi Binası'nın yapım süreci ve sonrası hakkında anılarından kesitleri ve yorumlarını paylaşan, Sayın Doğan Hasol, Sadettin Ökten, Cafer Bozkurt, Cezmi Bayram ve Burhan Ayeri'ye şükranlarımı sunarım. Uzun aylar boyunca çalışmalarımı yürüttüğüm Atatürk Kütüphanesi ve Basın Müzesi çalışanlarına yardımları ve emekleri için teşekkür ederim. Benden desteklerini esirgemeyen aileme müteşekkirim. Son olarak bu süreçte her koşulda destekçim olan, bana inanan, mimarlık tartışmalarımızda her zaman ufuk açıcı fikirlerini benimle paylaşan Fatih Korkmaz'a özel teşekkürlerimi sunmak isterim.

Kasım 2019

Sümeyye Kaymak
(Mimar)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	ix
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xi
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiii
ÖZET.....	xvii
SUMMARY	xix
1. GİRİŞ.....	1
2. 1960 SONRASI TÜRKİYE’DE BASIN DÜNYASININ ÖZETİ	5
2.1 Tercüman Gazetesi	11
2.1.1 Gazetenin gelişim süreci	11
2.1.2 Gazetenin Türk siyasi hayatındaki yeri ve misyonu	15
2.1.3 Gazetenin gelişim stratejileri ve mekânsal ihtiyaçlarının büyümesi.....	17
3. TERCÜMAN GAZETESİ TESİSLERİ.....	21
3.1 Günay Çilingiroğlu ve Muhlis Tunca.....	21
3.2 Tercüman Gazetesi Binası.....	27
3.2.1 Mimari özellikleri	29
3.2.1.1 Konum.....	29
3.2.1.2 Mekânsal organizasyon.....	30
3.2.1.3 Strüktür.....	39
3.2.1.4 Cephe özellikleri	44
3.2.2 Simgesel değeri	46
3.2.2.1 Kurumsal temsil	49
3.2.2.2 İdeolojik temsil	52
3.2.2.3 Tercüman Gazetesi’nin diğer şehirdeki yapıları	54
3.2.3 Tercüman Gazetesi Binası’nın değişimi	56
3.2.3.1 Özel Tercüman Lisesi	56
3.2.3.2 Diğer ekler ve değişimler	61
3.2.3.3 Günümüzde Tercüman Gazetesi Binası	64
4. SONUÇ.....	71
KAYNAKLAR	75
EKLER.....	81
ÖZGEÇMİŞ.....	85

KISALTMALAR

AKA	: Atatürk Kütüphanesi Arşivi
AP	: Adalet Partisi
BBA	: Beyoğlu Belediyesi Arşivi
CGP	: Cumhuriyetçi Güven Partisi
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
CKMP	: Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
DİSK	: Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
DP	: Demokrat Parti
KKA	: II. Yenileme Alanı Koruma Kurulu Arşivi
MC	: Milliyetçi Cephe
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
MSP	: Milli Selamet Partisi
TİP	: Türkiye İşçi Partisi
YTP	: Yeni Türkiye Partisi
ZBA	: Zeytinburnu Belediyesi Arşivi

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge A.1 : 1960-80 arası Türkiye mimarlığından yapı seçkisi.	82
Çizelge A.1 (devam): 1960-80 arası Türkiye mimarlığından yapı seçkisi.	83
Çizelge A.1 (devam): 1960-80 arası Türkiye mimarlığından yapı seçkisi.	84

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 : 1830-1980 yılları arasında Babıali'deki gazete, dergi ve basın yayın kurumları.....	6
Şekil 2.2 : Tercüman, Sabah, Hürriyet ve Milliyet Gazetesi Tesisleri'nin konumları ve yapım yılları.	9
Şekil 2.3 : Bizim yokuştan büyük göç.....	9
Şekil 2.4 : Sabah, Milliyet ve Hürriyet'in yeni binaları 1990'larda Babıali'deki gazete basınının çözüldüğünü göstermektedir	10
Şekil 2.5 : Tercüman çalışanlarının gazeteye el koyması.....	13
Şekil 2.6 : Tercüman Gazetesi'nin 1975-1983 tarihleri arasında diğer gazetelerin arasındaki tiraj sıralaması.	13
Şekil 2.7 : Tercüman'ın düzenlediği otomobil çekilişleri promosyon kampanyalarının başında gelir. Ter-Oto bu amaçla kurulmuştur	18
Şekil 2.8 : Tercüman'ın dağıttığı 1001 Temel Eser serisinden Yunus Emre Divanı ve Fatih'in Tarihi.	18
Şekil 2.9 : 12 Aylık sigorta primini tam yatıran her 500 okuyucudan birine verilecek daire haberi.	19
Şekil 3.1 : +12.65 kotu planı.....	23
Şekil 3.2 : İstanbul Reklam Sitesi, Türk Tarih Kurumu Arşivi.....	23
Şekil 3.3 : Karaköy Ticaret Merkezi +21.50 kotu planı	24
Şekil 3.4 : Karaköy Ticaret Merkezi.....	24
Şekil 3.5 : SSK Kızılay Tesisleri Proje maketi.....	25
Şekil 3.6 : Erzurum Belediye Sitesi yarışması maket fotoğrafı.....	26
Şekil 3.7 : Birinci kat planı. Kırmızı ile belirtilen alanlar merdiven kovalarıdır.....	26
Şekil 3.8 : Tercüman Gazetesi Matbaa ve Yönetim Tesisleri	27
Şekil 3.9 : Tercüman Gazetesi Binası'nın güney yan yol henüz yapılmamışken E5 üzerindeki konumu. Zeytinburnu İlçesi, Merkezefendi Mahallesi, Mevlevihane Sokağı, 2969 ada 41 parsel	29
Şekil 3.10 : Kesit şeması.....	30
Şekil 3.11 : Sığınak ve santral (-9.60 ve -8.40 kotu) planı	31
Şekil 3.12 : Bodrum (-6.40 kotu) katı planı.....	32
Şekil 3.13 : Matbaa (-3.20 kotu) planı.....	32
Şekil 3.14 : Zemin (0.00 kotu) planı.....	32
Şekil 3.15 : Birinci (+3.20 kotu) kat planı	33
Şekil 3.16 : İkinci (+6.40 kotu) kat planı.....	33
Şekil 3.17 : Üçüncü (+9.60 kotu) kat planı.....	34
Şekil 3.18 : Dördüncü (+12.80 kotu-normal) kat planı	34
Şekil 3.19 : Tefrişli dördüncü (+12.80 kotu-normal) kat planı	35
Şekil 3.20 : Beşinci (+16.00 kotu-kafeterya) kat planı.....	35
Şekil 3.21 : Servis kulelerinin plan düzlemindeki yerleri.....	36
Şekil 3.22 : Richards Tıbbi Araştırma Binası planında üç laboratuvar kulesi ve sağdaki iki ek biyoloji kulesi merkezi bir servis kulesi etrafına yerleştirilmiştir	37

Şekil 3.23 : Richards Tıbbi Araştırma Binası cephesinde kulelerin kütleli olarak cephedeki belirleyici etkisi	37
Şekil 3.24 : Kenzo Tange, Yamanashi Basın ve Yayın Merkezi kat planı, 1964.....	38
Şekil 3.25 : Kenzo Tange, Yamanashi Basın ve Yayın Merkezi cephe	38
Şekil 3.26 : Köşe konsolu, kule ve konsol eklemlenmesi.....	39
Şekil 3.27 : Röportaj anında Tercüman Gazetesi Tesisleri'nin iç mekanında çekilen bir kare. Arka plandaki çıplak T kirişler algılanabilmektedir	39
Şekil 3.28 : +12.80 kotu kalıp planı ve kesitleri	40
Şekil 3.29 : +9.60 ve +6.40 kotu 5 aksları kirişleri öngerilim kabloları ve hesaplamaları.....	40
Şekil 3.30 : T kirişlerin öngerilim teçhizatı	41
Şekil 3.31 : Pier Luigi Nervi, uçak hangarı, Orvieto, İtalya, 1935	42
Şekil 3.32 : Pier Luigi Nervi, Tobacco Fabrikası, Bolonya, 1952.....	42
Şekil 3.33 : Öngerilimli ve prefabrikte elemanların kullanımının yaygınlaşmaya başladığı dönem Yapı Dergisi'nde verilen pek çok ilandan biri	43
Şekil 3.34 : Konsol kat ve ara kat kütlelerini birbirinden ayıran şerit pencereler	45
Şekil 3.35 : Cephe açıklıkları ve hacimler arasındaki ilişki.	45
Şekil 3.36 : Tower Shaped City, Kiyonori Kikutake	49
Şekil 3.37 : Türkiye'ye yapılan gezi sırasında grubun Tercüman Gazetesi'ni ziyareti	50
Şekil 3.38 : "Adım adım Avrupa" tarihçileri ile gezi başlangıcı	50
Şekil 3.39 : Yapının iç mekanından çekiliş yapılırken	51
Şekil 3.40 : Yapının iç mekanından çekiliş yapılırken	51
Şekil 3.41 : "Halktan aldığını halka veriyor" başlıklı haberdan	51
Şekil 3.42 : "İşte otobüsünüz ve minibüsleriniz Tercüman Tesisleri önünde hazır" başlıklı haber	52
Şekil 3.43 : Celal Bayar'ın Tercüman Tesisleri'ni ziyareti	53
Şekil 3.44 : Süleyman Demirel'in Tercüman Tesisleri'ni ziyareti	53
Şekil 3.45 : Tercüman Gazetesi'nin 12 Ocak 1990 tarihli baskısına göre, Güniz Sokak, No: 48, Kavaklıdere, Ankara adresindeki yapısının günümüzdeki hali	54
Şekil 3.46 : 12 Ocak 1990 tarihli Tercüman Gazetesi'ne göre 1371. Sokak, No:5, Kat:2, Alkan İşhanı, İzmir şubasının günümüzdeki hali	55
Şekil 3.47 : Kemal Ilıcak Tercüman'ın Frankfurt tesislerinin açılışında.....	55
Şekil 3.48 : 1986 yılında Özel Tercüman Lisesi'nin eğitim öğretime başlaması	56
Şekil 3.49 : Ek bina inşaat halindeyken	57
Şekil 3.50 : Eklemlenen yapının vaziyet planındaki konumu	57
Şekil 3.51 : Yemekhane (-8.40, -11.20 kotu) katı planı.....	58
Şekil 3.52 : Ara kat planı (-5.90, -7.46 kotu planı).....	58
Şekil 3.53 : Matbaa (-3.20 kotu) katı planı, kırmızı alanlar, bina ilk tasarımında mevcut olmayan, sonradan eklenen mekanları göstermektedir.....	59
Şekil 3.54 : Giriş (0.00 kotu) kat planı	59
Şekil 3.55 : Birinci (+3.20 kotu) kat planı	60
Şekil 3.56 : Dördüncü (+12.80 kotu) kat planı	61
Şekil 3.57 : 2000 yılının mahallesi Tercüman Mahallesi'nde büyük ödeme kolaylığı ile süper lüks daireler ve mağazalar	62
Şekil 3.58 : Cephedeki reklamlar zamanla değişse de yapının dev bir pano olarak kullanılma durumu uzun bir süre devam etmiştir.....	64
Şekil 3.59 : Yapının yeni mekansal organizasyon şeması.	65

Şekil 3.60 : Tercüman Gazetesi Binası'na 1986 tarihinden günümüze kadar yapılmış olan ekler, kuzey yönünden izometrik perspektif.	66
Şekil 3.61 : Tercüman Gazetesi Binası'na 1986 tarihinden günümüze kadar yapılmış olan ekler, güney yönünden izometrik perspektif.	66
Şekil 3.62 : 6. kat iç mekandan bir görüntü.	66
Şekil 3.63 : 5. kat iç mekandan bir görüntü.	67
Şekil 3.64 : Avlu.	67
Şekil 3.65 : Teras katı ve kule kütleleri.	67
Şekil 3.66 : Ön cephede Tercüman Binası ve ek binalar.	68
Şekil 3.67 : Güneydoğu cephesindeki Anadolu Ajansı ve Basın Yayın İlan Kurumu girişi.	68
Şekil 3.68 : Tercüman Gazetesi Binası'nın eklerle birlikte havadan görünümü.	68
Şekil 3.69 : Eski ana girişin balkon olarak kullanılması.	69
Şekil 3.70 : Yan cepheden depo katına (-9.60 ve -8.40 kotu) inen rampa.	69

TÜRKİYE’DE AVANGART MODERNİZMİN BİR ÖRNEĞİ OLARAK TERCÜMAN GAZETESİ BİNASI

ÖZET

Bu çalışma, 1974 yılında Zeytinburnu İlçesi, Merkezefendi Mahallesi, Mevlevihane Sokağı’nda İstanbul’un ana arterlerinden biri D100 karayolu (E5) üzerinde Tercüman Gazetesi tarafından inşa edilmiş olan Tercüman Binası’nı konu edinmektedir. Günay Çilingiroğlu ve Muhlis Tunca tarafından tasarlanan, statik projesi Rasin Etiman tarafından hazırlanan yapı, ölçeği ve formu sayesinde bağlamından farklılaşarak, E5 üzerinde bir röper noktası teşkil etmektedir. Tercüman Binası, 1960 sonrası uluslararası modernizmden kopuşun başladığı, farklı mimari yaklaşımların geliştirildiği bir mimarlık ortamında, diğer örneklerle karşılaştırıldığında özgün bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Alışılmışın dışındaki formu, temsil ettiği kimlik ve Türk inşaat sektöründeki değerine karşın mimarlık tarihçileri ve eleştirmenleri tarafından birkaç makalede ve genellikle 20. yüzyıl Türk mimarlığı anlatılarında kısaca yer verilmiş olan yapı, dönemin bütün dinamikleri içinde değerlendirilmemiş, ortaya çıkış süreci, bu süreci etkileyen ideoloji ve amaçlarla birlikte bütünsel bir yaklaşımla incelenmemiştir. Dönemin bütün dinamikleriyle Tercüman Gazetesi Binası’nı değerlendiren tezde, mimarların aldığı eğitimler, birikimleri ve tasarım prensipleri, gazetenin sahibi Kemal Ilıcak, dönemin siyasi fikir ayrılıklarından kaynaklanan güç mücadeleleri ve medyanın siyasi destekçileri, ekonomik olarak var olma stratejileri kendisine yer edinmektedir. Araştırma, tüm yönleriyle Tercüman Gazetesi Binası’nın değerlendirilmesini gerçekleştirebilmek için öncelikle gazetenin kurumsal yapısını ve gelişimini ortaya koyar. Yapının mimarları Günay Çilingiroğlu ve Muhlis Tunca’nın tasarım yaklaşımlarını analiz eder ve dünya çapındaki diğer yaklaşımlarla karşılaştırır. Tercüman Binası’nın mimari özelliklerini, yapıldıktan sonra geçirdiği değişimleri ve günümüzdeki halini inceler. Araştırma ortaya koyulurken, öncelikle Tercüman Gazetesi’nin 1972-1977 yılları arasındaki yayınları taranarak, kendi söylemi üzerinden yapıya yüklenen misyon analiz edilir. Gazetenin yapıyı kendisi ve toplum arasında fiziksel bir ara yüz oluşturacak biçimde simgesel duruşundan nasıl yararlandığı ortaya çıkarılmıştır. Yapının mimari özellikleri ve inşa sürecine dair detaylara Zeytinburnu Belediyesi’ndeki proje, dilekçe ve yazışmalardan yararlanarak ulaşılmıştır. Araştırmanın diğer başlıca kaynağını, o dönemin mimari dinamiklerine, mimarların özel yaşamlarına ve kurumsal yapının iç yüzüne şahitlik etmiş, Günay Çilingiroğlu’nun meslektaşı Cafer Bozkurt, Mimar Doğan Hasol, Tercüman Lisesi İdari Müdürlüğü görevini üstlenmiş Cezmi Bayram ve eski Tercüman yazarı Burhan Ayeri ile yapılmış kişisel görüşmeler oluşturmaktadır. Çalışma, gazetenin ideolojik konumuyla kurumsal mimarisi arasındaki ilişkiyi sorgulanmış, Türk mimarlığında benzerlerinin neden yapılmamış olduğu ve yazın dünyasında neden hak ettiği ölçüde yer almamış olduğunun cevapları aranmıştır.

AS AN EXAMPLE OF AVANTGARDE MODERNIZM IN TURKEY: TERCÜMAN BUILDING

SUMMARY

The subject of this thesis is concerned with Günay Çilingiroğlu and Muhlis Tunca's Tercüman Newspaper Building, which was constructed as a result of a limited design competition in 1974. Tercüman, an influential right-wing newspaper of the 1970s and 1980s, differs from other media groups in Turkey as it adopted new practices in many aspects. Tercüman's state-of-the-art building vividly represents its pioneering character, and this study aims to provide a detailed account for this innovative building in line with the social and political practices experienced in Turkey in the second half of the 20th century.

Traditionally Turkish newspapers were located in Babıali in the old Istanbul and Galata across the Golden Horn both in the late Ottoman and early Republican Turkey. Over time many of those newspapers, however, ceased their operation or moved out of Babıali, due to the rapidly changing social, financial and technological conditions in the second half of the 20th century. Those changes felt in Turkish media gained pace in the 1990s, and many newspapers moved to İkitelli and Güneşli districts on the western fringes of Istanbul. They also combined their power with the TV broadcasting and eventually became powerful tools in the hands of major Turkish companies in line with neo-liberal policies dominated the 1980 and 1990s Turkey. Tercüman Newspaper, on the other hand, took the same steps long before many other Turkish media groups, and became the first major Turkish newspaper transferred its headquarters from Babıali to the outside of the city walls encircling the old Istanbul in 1974.

While the Tercüman Newspaper Building showed significant architectural design and construction practices, its existence in Turkish architectural literature is very limited. Atilla Yücel's article "Tercüman Newspaper Building: On Form, Symbol and Function" published in *Mimarlık* in 1985 and Şevki Vanlı's "A Few Side of Turkish Architecture in the Last 30 Years" in *Yapı* are the only primary sources that can be found in the literature. Furthermore, Şevki Vanlı, in his book "Unwanted to Know 20th Century Turkish Architecture", interprets Tercüman Newspaper Building as an example of "individual design initiatives" and describes Günay Çilingiroğlu and Muhlis Tunca among the architects who interpreted the rationalism gained by modernism with sensitivity and put it in the whole of design. In his book "Architecture and the Turkish City: Istanbul's Urban History since the Ottomans" published in 2017, Murat Gül describes Tercüman Newspaper building as one of the few "trailblazing" projects in Istanbul in the 1970s and saw the building as a significant indicator of progressiveness of socially conservative circles in Turkey.

The brief evaluations mentioned above give some clues about the building and its architects. However, the true meaning Tercüman Building in modern Turkish architecture can only be understood after a detailed analysis of the newspaper's institutional objectives in line with the political and economic atmosphere of the

period. Furthermore, the aspiration and vision of the employer, the design tendencies of the architects and the construction technologies used in the building are the other significant aspects that can help a comprehensive understanding of Tercüman Newspaper Building's place in modern Turkish architecture. In addition to the unprecedented architectural features of the building, the question of the ideological factors effective in determining these architectural approaches forms the starting point of the thesis. How does the building used as an interface between the newspaper's vision and society? How has it been possible for the newspaper, which has a conservative and nationalist ideological line, to adopt such an avant-garde, modernist, contemporary architectural style?

Considering the questions above the first major part of this study focuses on Tercüman's institutional history and its transformation that played a vital role in its building's architectural character. Therefore, the social and political structure of Turkey after the Second World War has been examined in this part. In particular, the ideological base of the newspaper, its connection with Turkish society and the tasks it imposes on itself are all considered as significant factors that are closely related to the formation of the architectural expression of the building. The changes and transformation in the Turkish press after 1960 in line with the political, economic and social developments are also discussed in the first part of the thesis. In the formation of the political environment that helped the emergence of pluralism in the press, the political parties and their ideological tendencies established during this period have been surveyed. In this perspective, the emergence of the Tercüman Newspaper, its ideological tendencies, its development strategies and the factors that increase its spatial needs have been discussed.

The second part of the thesis starts with a survey of the architectural production and approaches of Günay Çilingiroğlu and Muhlis Tunca. Some other buildings designed by those architects including Erzurum Municipality (1967), Istanbul Advertising Agency (1972), SSK Kızılay Building (1973), Karaköy Trade Center (1978), Altunizade Calligraphy School (1996) and Ortaköy Esmâ Sultan Complexes Touristic Facilities have been briefly examined to understand their architectural tendencies. Then, a detailed and chronological description of the design and construction process, architectural features such as the location, spatial organization, structure, facade features of the Tercüman Building have been analyzed. In particular, a critical question how the reflections of the symbolism created by the architecture in the ideological sense played such an important role in the building's corporate identity is examined. A detailed reading of both external composition and interior arrangement of the building can help to understand how the architects' used symbolism as a powerful design tool in this significant project. The later sections of the second part focus on the change of use and related physical alterations applied to the building after 1986. The building was first converted into a Private Tercüman High School, and this alteration required significant changes on the building's external mass where new blocks were constructed adjacent to the principal building. The financial difficulties that Tercüman had to face with in the 1990s draws a turning point in the history of the building. Finally, current status of the building has been portrayed and compared with the initial motivation and aims drafted by the owners in the 1970s. The conclusion section sums the finding of the thesis and provides answers for some important questions regarding the relationship between the conservative character of the newspaper and the avant-garde building representing some unprecedented features both architecturally and construction methodologies. And the question about the lack of interests that exists in Turkish architectural literature about Tercüman Building is answered.

The primary source for the research in this thesis is archives of the various newspapers including Tercüman, Milliyet and İstanbul Bayram which have been deposited at Atatürk Library and the Press Museum. Detailed readings have been conducted through the articles published in those newspapers to understand the relationship between the Tercüman's vision, political aims, relevant ideological objectives and the building. Architectural and structural project applications, correspondence, petitions and minutes in the Zeytinburnu Municipality and Istanbul Second Renewal Area Conservation Board archives have been carefully searched. Various interviews have been conducted with Cezmi Bayram, who was the Director of Private Tercüman High School, and Burhan Ayeri, a former Tercüman writer. In order to understand the design approaches of Günay Çilingiroğlu and Muhlis Tunca, interviews were also made with Doğan Hasol and Cafer Bozkurt, who were close colleagues of Çilingiroğlu and Tunca.

1. GİRİŞ

Bu çalışma, 1960-1980 arasındaki dönemin güçlü gazetesi Tercüman ve yöneticisi Kemal Ilıcak tarafından düzenlenen davetli bir yarışma sonucunda seçilen Günay Çilingiroğlu ve Muhlis Tunca'nın 1974 yılında tasarlamış oldukları Tercüman Gazetesi Binası'nı konu edinmektedir. İstanbul'daki basın yayın organlarının gelişim süreci incelendiğinde, Tercüman'ın her açıdan farklı büyüme politikalarını benimsediği görülmektedir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Babıali ve Galata'da toplanmış olan Türk ve yabancı basın yayın organları yıllar içinde basım teknolojilerinin değişmesi ve gelişmesi, dağıtım yollarının çeşitlenmesi ve kolaylaşması neticesinde okur kitlesinin artması ve artan talebi karşılamak için tekelleşmelerin meydana gelmesi gibi nedenlerle yayın hayatlarına son vermişler, veya gelişmelere ayak uydurabilmek adına Babıali'den taşınmak zorunda kalmışlardır. Tarihsel süreçte devam eden toplumsal ve teknolojik değişimler 1990'larda etkisini iyice hissettirmiş ve eskisinden oldukça farklı bir basın-yayın dokusunu ortaya çıkarmıştır. Bu süreçte, İkitelli ve Güneşli'de yoğunlaşan basın, gücünü o dönem yükselişte olan TV yayıncılığı ile birleştirmiş, holdingleşerek ülkede yaşanan liberal ve kapitalist gelişmelere ayak uydurmuştur. Değişen konumları ve iç yapılanmaları nedeniyle bu basın "İkitelli veya plaza basını" olarak anılmaya başlamıştır. Tercüman Gazetesi'nin ise 1990'lı yıllarda yaşanan bu değişim sürecinin çok öncesinde aynı adımları atmaya başladığı görülmektedir. 1974 yılında Babıali'den taşınan ve "surların dışında" kendi tesislerini kuran ilk gazete olma özelliğini göstermektedir. Tercüman'ın bu girişimi, kendisine yüklediği "öncü" misyonunu en açık biçimde temsil eden bir girişimdir.

Tercüman Gazetesi Binası, yapıldığı dönem pek çok açıdan farklı mimari yaklaşım ve uygulamayı ortaya koymuş olsa da çağdaşlarına göre mimarlık literatüründe daha az yer aldığı görülmektedir. Atilla Yücel'in Mimarlık dergisinde binanın mimari özellikleri hakkında genel çerçeveleri çizen ve simge-işlevsellik ilişkisine eğilen dünyadaki diğer akımlardan bahseden "Tercüman Gazetesi Binası: Mimarlıkta Biçim, Simge ve İşlev Üzerine" adlı makalesi 1985 yılında yayınlanmıştır (Yücel, 1985).

2002 yılında Yapı dergisinde Şevki Vanlı'nın "Son 30 Yıl Türk Mimarlığının Önemli Saydığım Birkaç Yanı" adlı makalesinde Tercüman Binası ve İstanbul Reklam Binası "anlamını boyutundan değil, çarpıcı mimarisinden alan" yapılar olarak değerlendirilmiştir (Vanlı, 2002). Vanlı, Günay Çilingiroğlu ve Muhlis Tunca'yı "modernizmin kazandırdığı rasyonalizmi duyarlılıkla yorumlayıp tasarımın tümünde ortaya koyan mimarlar" arasında değerlendirir. "Bilinmek İstenmeyen 20. Yüzyıl Türk Mimarlığı" adlı kitabında ise bu yapıları "bireysel tasarım girişimleri" olarak yorumlamaktadır (Vanlı, 2006). Doğan Hasol ise Günay Çilingiroğlu ve Muhlis Tunca'nın üretimlerini "modernizmin getirdiği tekdüzeliğe karşı parçalı kütle arayışları" olarak yorumlamaktadır (Hasol, 2017). Murat Gül ise 2017 yılında yayınladığı "Architecture and the Turkish City: İstanbul's Urban History since the Ottomans" isimli kitabında Tercüman Gazetesi Binası'nı "1970'ler İstanbul'unda çığır açan birkaç projeden biri" olarak niteler. Gazetenin kimliği ile binanın mimari ifadesindeki yenilikçi karşıtlığı birlikte ele alındığında Tercüman Binası Türk siyasetinde merkez sağ partilerin kültürel anlamda muhafazakar bir politika izlemesine karşı ekonomik kalkınma ve teknolojiye ilerlemeci bir yaklaşımı takip etmesinin mimarideki bir tezahürü olarak değerlendirmektedir (Gül, 2017).

Yukarıda bahsi geçen kısa değerlendirmeler yapı ve mimarları hakkında belli ipuçları verse de Tercüman Binası'nın modern Türk mimarisindeki yerinin gazetenin kurumsal hedefleri, dönemin siyasi ve ekonomik havası, işverenin istek ve vizyonu, mimarların bireysel tasarım eğilimleri, uluslararası mimarlık camiasında tartışılmakta olan güncel yaklaşımlar ve yapım teknolojileri gibi konunun bütün dinamikleri ile birlikte değerlendirildiği zaman gerçekten anlaşılabilen ve mimarlık tarihimizde temellendirilebileceği düşünülmektedir. Yapının mimari özelliklerinin yanı sıra, bu mimari yaklaşımlarının belirlenmesinde etkili olan ideolojik faktörlerin sorgulanması tez çalışmasının çıkış noktasını oluşturmaktadır. Gazetenin vizyonu ve toplum arasında bir ara yüz olarak kullanılan yapı, topluma nasıl bir mesaj vermektedir? Muhafazakar ve milliyetçi bir ideolojik çizgisi olan gazetenin, böylesine avangart, modernist, çağdaş bir mimari üslubu benimsemesi nasıl mümkün olabilmiştir?

Bu çalışmada, Tercüman Gazetesi öncelikle bir kurum tarihi olarak ele alınmış, kurulduğu andan itibaren geçirdiği dönüşümler incelenmiştir. Gazetenin ideolojik çizgisi, toplumla kurduğu bağ ve kendine yüklediği misyonlar, binanın mimari özellikleriyle yakından ilişkili midir? Bu ilişki, gazetenin 1972-1977 tarihleri arasındaki baskıları incelenerek ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde Türk basınının yoğunlaştığı “Babıali” bölgesindeki 1960 sonrasında siyasi, ekonomik ve toplumsal nedenlerle yaşanan değişim ve dönüşümler ele alınmıştır. Basınındaki çoğulculuğu yaratan ortamın oluşmasında bu dönemde kurulan partilerin ve çeşitlenen ideolojik eğilimlerin siyasi olarak izi sürülmüştür. Bu bağlamda Tercüman Gazetesi’nin ortaya çıkışı, ideolojik eğilimleri, gelişim stratejileri ve mekânsal ihtiyacının artmasına neden olan etkenler tartışılmıştır.

Üçüncü bölümde, öncelikle Tercüman Gazetesi Binası’nın tasarımını yapan Günay Çilingiroğlu ve Muhlis Tunca’nın mimari üretimleri ve tasarım yaklaşımları üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda Erzurum Belediye Sitesi (1967), İstanbul Reklam Sitesi (1972), SSK Kızılay Tesisleri (1973), Karaköy Ticaret Merkezi (1978), Altunizade Hat Okulu (1996) ve Ortaköy Esmâ Sultan Külliyesi Turistik Tesisleri’ne yer verilmiştir. Daha sonra Tercüman Binası’nın tasarım, inşa edilme süreci ve mimari özellikleri (konum, mekânsal organizasyon, strüktür, cephe özellikleri) hakkında detaylı ve kronolojik bir anlatım yapılmıştır. Mimarisinin yarattığı simgeselliğin, ideolojik ve kurumsal anlamda yansımalarının izi sürülmüştür. Bu simgeselliğin, yapının hem iç mekan hem de dış mekan kullanımını şekillendirecek derecede güçlü bir faktör olarak karşımıza çıkmıştır. Mimari özelliklerinin aynı dönem uluslararası mimarlık akımlarıyla paralellikleri tartışılmıştır. Bütünsel olarak kurumsal girişim yapan ve gelişmeler gösteren Tercüman’ın Ankara, İzmir ve Frankfurt tesislerinden bahsedilmiştir. 1986 yılından itibaren yaşadığı değişim ve dönüşümler detaylı olarak ele alınmıştır. Önce Özel Tercüman Lisesi olarak farklı bir amaçla kullanılan yapı, diğer bazı kütlelerin eklenmesi sonucunda, dışarıdan algılanan kütleli etki olarak da değişimler geçirmiştir. 1990’ların başlarında, Kemal Ilıcak’ın yaşamının son dönemlerinde Tercüman’da baş göstermiş olan mali krizler, yapının geleceği açısından da bir dönüm noktası teşkil etmektedir. Son olarak yapının günümüzdeki mimari ve fonksiyonel durumu ortaya konularak, yıllar sonra ilk tasarlandığı zaman projeyi yönlendiren istek ve amaçlar içerisindeki yeri ve bu yeri oluşturan sebepler tartışılmıştır.

Çalışma, binanın mimarisine ve inşa sürecine dair yakın ve detaylı bir incelemeyi, kurumsal ideolojik çizgi ve vizyon açısından bulunduğu dönem için yüksek umutlarla gerçekleştirilmiş ancak 1980 sonrası ekonomi ve siyasetin farklı yönlere kaymasıyla beklediği ilerlemeyi gösteremeyen Tercüman’ın kurum hikayesini birleştirerek sentezler. Birincil kaynak olarak Atatürk Kütüphanesi ve Basın Müzesi arşivlerindeki Tercüman Gazetesi, Milliyet Gazetesi, İstanbul Bayram Gazeteleri incelenmiştir.

Tercüman'da yayınlanan makaleler kullanılarak gazetenin kurumsal hedefleri ve vizyonu ile ilgili kendi söylemleri üzerinden okumalar yapılmıştır. İnşa sürecini kesintisiz bir şekilde ortaya koymak için Zeytinburnu Belediyesi ve II. Yenileme Alanı Koruma Kurulu arşivlerindeki mimari, statik proje, yazışma, dilekçe ve tutanaklardan yararlanılmış, Özel Tercüman Lisesi Müdürlüğü görevinde bulunmuş olan Cezmi Bayram ve eski Tercüman yazarı Burhan Ayeri ile röportaj yapılmıştır. Günay Çilingiroğlu ve Muhlis Tunca'nın tasarım yaklaşımlarını anlayabilmek adına o dönem çeşitli kurumlarda yan yana bulunmuş olan Doğan Hasol ve Cafer Bozkurt ile kişisel röportajlar yapılarak, yapının ortaya konma sürecindeki etkileri yorumlanmıştır.

2. 1960 SONRASI TÜRKİYE'DE BASIN DÜNYASININ ÖZETİ

Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında basın, İstanbul'da Sirkeci'den Sultanahmet'e çıkan ve Babıali olarak adlandırılan alanda ve Beyoğlu-Galata bölgesinde yoğunlaşmış durumdaydı. Beyoğlu-Galata bölgesinde yayınlanan gazeteler genellikle yabancı dildeki gazetelerdi ve bu gazeteler, bir dönem "karşı taraf basını" olarak anılırdı. Babıali'deki basın yapılanması ise Kırım Savaşı'ndan (1854-1856) sonra Osmanlı'nın özel Türkçe gazete ve basımevine olan ihtiyacı neticesinde ortaya çıktı. Beyoğlu-Galata bölgesindeki gazetelerin çok daha önceleri baskılarının giderek azalması ve ününü kaybetmesine karşın, Babıali'deki basın yapılanması 1990'lara kadar varlığını sürdürmüştü (Koloğlu, 1998). Londra'daki Fleet Street veya New York'ta Newspaper Row olarak da bilinen Chatham Street gibi Babıali de, kurulduğu yıllardan itibaren Türkçe basının merkezi konumundaydı. Cumhuriyet'in ilanından sonra da Babıali İstanbul basınının merkezi olma özelliğini devam ettirdi. Burada çıkarılan gazetelerden bazıları, Hürriyet, Milliyet, Cumhuriyet, Sabah, Tan, Tanin, Günaydın, Güneş, Tasvir-i Efkâr, Tercüman-ı Ahval, Tercüman-ı Hakikat, Vatan, Yarın, Yedigün, Zaman, Yeni Asya, Yeni İstanbul, Son Posta gibi gazetelerdir. Bu gazetelere ek olarak daha birçok Türkçe gazete, dergi, yayınevi, matbaa, ve haber ajansı farklı dönemlerde burada basın hayatlarını sürdürmüşlerdir (Şekil 2.1).

Cumhuriyet devrinde basına 1931 Matbuat Kanunu'yla 1950'lere kadar sınırlı bir özgürlük alanı tanınırken, ülkenin çok partili sisteme geçmesi, 1950'lerde Basın Kanunu gibi yasalarla özgürlüklerin garanti altına alınmasıyla sınırlamalar yıkılmaya başlar (Topuz, 2003, s. 193). Bu dönemde ülkedeki gazete sayısında büyük bir patlama olmuş ve günlük gazete sayısı 72'den 566'ya, tiraj da 300.000'ler civarından 1.4 milyon üzerine çıkmıştır (Herslag, 1968). Türkiye'de basının 1950'li yıllarda gösterdiği gelişimin İstanbul'daki yankılarından biri de başbakan Adnan Menderes'in temelini attığı ve 1958'de yapılan mimari anlamda dönemin hakim dili uluslararası üslubun çizgilerini taşıyan İstanbul Bahçelievler Basın Sitesi olarak gösterilebilir. Ancak basının eski dönemlere göre daha özgür bir biçimde faaliyet gösterdiği bu dönem kısa sürmüş ve 1950'li yılların sonlarına doğru, basın ile ilişkileri bozulan DP

27 Mayıs darbesi ile ilgili basın için Tedbirler Kanunu da çıkartarak basın özgürlüğünün sınırlarını kendince çizdiği de göz ardı edilmemelidir.

Anayasa ve basın kurumlarıyla birlikte güvenceye alınan basın özgürlüğü ortamı 1971 yılında gerçekleşen muhtıraya kadar basında pek çok farklı alanda gerçekleşecek gelişmelerin öncüsü olmuştur. Sanayileşme ile birlikte gelişen kentlerde, bilgiye ve habere ulaşma yöntemleri ve araçları farklılaşmış, yazılı basın ise bu değişime ayak uydurabilmek adına teknolojik olarak kendini geliştirmek zorunda kalmıştır (Gevgilili, 1983, s. 224). Baskı tekniklerindeki gelişmeler sayesinde günlük gazeteler ofset sistemine geçmiş, resim ve renklerin çekiciliği gazetelerin albenisini arttırmış, tirajların yükselmesine katkı sağlamıştır (Topuz, 2003). Öte yandan toplumun okuma alışkanlıklarının artması ve yurdun farklı bölgelerine dağıtım yapılabilirliğinin kolaylaşması tirajların artışında etkili diğer faktörler olarak değerlendirilmektedir (Gevgilili, 1983, s. 224). Bu dönemde tiraj sıralamasında üst sıralarda olan gazetelerden, Hürriyet'in tirajı ortalama 600 bine, Cumhuriyet gazetesinin tirajı 160 bine, Akşam'ınki 150 bine, Milliyet'inki 200 bine, Tercüman'ınki ise 300 binin üzerine çıkmıştır. 1968 yılında Hürriyet'in kurucularından olan Haldun Simavi tarafından kurulan Günaydın Gazetesi 350 binin üzerinde baskı yapmıştır (Topuz, 2003, s. 238). Günlük gazetelerde meydana gelen tiraj artışlarını, dönemsel olarak değerlendirildiğinde, kırılma noktalarının 1946 yılında çok partili döneme geçişte, 1961 anayasasının sağladığı özgürlükler sonrasında ve 1971 darbesinin baskıcı etkisinin geçtiği dönemlerde ortaya çıktığı gözlemlenmektedir (Özükan, 1983, s. 232). 1965 yılında Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne bağlı olan Basın ve Yayın Yüksek Okulu'nun kurulması, İstanbul Gazetecilik Enstitüsü ve diğer gazeteci yetiştiren özel okullara talebin artmasıyla o dönem yetişen gazeteci profilinde de önemli değişiklikler meydana geldi. Yüksek okul dışında diğer eğitim seviyelerinden de insanların meslek sahibi olabildiği gazetecilikte, eğitilmiş ve kültürlü olmanın önemi arttı, sektörde çalışan ve yüksek öğrenim görmüş gazetecilerin sayısı yükseldi. Böylelikle gazetecilik meslek olarak daha sınırları belirgin bir hale gelmeye başladı (Topuz, 2003, s. 238). 1970 yılına gelindiğinde ise basında tekelleşmenin ilk aşamaları görülmeye başlamıştır. Ofset sistemin basın dünyasında yaygınlaşması, teknolojik gelişmelere uyum sağlayamayan gazetelerin maddi olarak zorlanmalarına neden olmuştur (Gevgilili, 1983, s. 227). Maddi zorlanmalar dönemin Vatan ve Akşam gibi ünlü gazetelerini bile etkilemiştir. Bu dönemde dergi sayılarında artış görülmesine rağmen, gazetelerin kapandığı ve dolayısıyla sayılarında önemli azalma olduğu görülmektedir

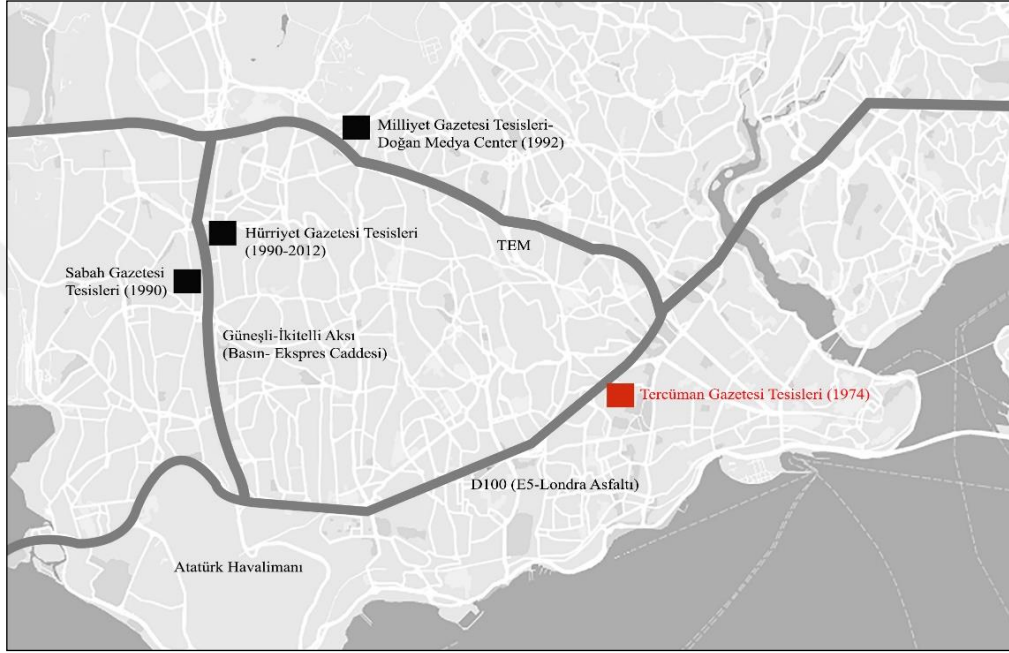
(İnuğur, 1992, s. 469). Gazetelerin maddi olarak zorlanmaları sadece baskı tekniğindeki değişmelerle değil, renkli sayfa sayısındaki artış ve kağıt zamları yüzünden maliyetin yükselmesi ile de ilişkilidir. Maliyetleri büyük oranda karşılayan ilan gelirleri ve tirajlar, yaygın hale gelen televizyonunun yazılı basının okur kitlesini kendisine çekmesi nedeniyle tehlikeye girmiştir. Bu yüzden bazı önemli gazeteler, okur çekebilmek ve maddi olarak ayakta kalabilmek adına piyango ve armağan dağıtımlarından yararlanmışlardır (Gevgilili, 1983, s. 227).

1970'lerde başlayan tekelleşme süreci 1980'lerde basının holdinglerle birleşmesiyle daha da belirgin hale gelmiştir. Reklamlar, hem basın hem de özel sektör için önemli bir yer teşkil etmekteydi. Özel sektör verdiği reklamlar sayesinde tüketimi hızlandırarak daha fazla kar elde etmekte, basın ise aldığı reklamlar ile gelirini arttırmaktaydı. Basının reklam gelirlerini arttırabilmek adına özel sektörle yakın ilişkide bulunması, özel sektörün basın camiasına etki etmesini hızlandırdı. Artan tirajlar sayesinde basın, özel sektör için karlı bir iş dalı haline gelmekteydi (Özükan, 1983, s. 230). Basındaki tekelleşmenin gelişimi, 1950'lerde Demokrat Parti döneminde başlayıp, 1980'lerde Turgut Özal dönemi ile devam eden ekonominin liberalleşmesiyle de yakından ilişkilidir. Neo-liberal düzen, siyasi veya kamusal alanda kendi çıkarları için hizmet edebilecek olan TV ve gazeteleri girişimciler için çekici bir unsur haline getirerek, büyük medya gruplarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu medya grupları bankacılık, turizm, enerji ve diğer iş dallarında da büyük girişimciler haline gelmişlerdir (Gül, 2017).

Babıali'nin mekânsal yapısı da basında süregelen teknolojik ve siyasi gelişmelerden şüphesiz etkilenmişti. Bölge daha İkinci Dünya Savaşı yıllarında başlayan bir dizi değişmeye sahne olmaktadır. Vali ve Belediye Başkanı Lütfü Kırdar'ın imar faaliyetlerinden etkilenen Babıali'de bazı binalar yıkılarak yol genişletilmişti. Yıllar içinde gelişen özgürlük ortamı, satışların ve dağıtımların artması, yeni matbaalar, daha güçlü makineler, daha etkili dağıtım sistemlerinin gelişmesi, tekelliliğin baş göstermesi Babıali'ye yeni bir mekânsal düzen getirmeye başlamıştı. Babıali artık sadece İstanbul içinde dağıtım yapan ve okunan gazetelere değil, yurtdışında ve hatta yurtdışında okunan ve dağıtım yapan gazetelere ev sahipliği yapar duruma gelmişti. Bu yüzden kitlesel üretime uygun hafif sanayi olarak nitelendirilebilecek bir basın dünyasına uyum sağlamak durumundaydı. Babıali'nin tarihi dokusu, ne bu kitlesel üretime, ne de bunun tetiklediği yeni teknolojik ihtiyaçların karşılanmasına uyum sağlayabilecek yapıda olmadığından, basın kendisi için verimli bir üretim merkezi

olmayan Babıali'yi yavaş yavaş terk etmek zorunda kalmıştı (Koloğlu, 1998). Bu gelişmeler ışığında basına ayrılan yeni bölgenin, 1986 yılında belediye tarafından yeni hafif sanayi yerleşim bölgesi olan Güneşli-İkitelli bölgesi olması kararlaştırılmıştır (Sabah Tesisleri, 1994). Dolayısıyla Atatürk Havalimanı'na yakın bölgede, E5 ve TEM otoyollarını birbirine bağlayan Güneşli-İkitelli Aksı (Basın-Ekspres yolu), E5 ve TEM otoyolları 1990'lerden sonra kitle iletişim kurumlarının kümелendiği bölgeler olarak karşımıza çıkmaktadır (Hacısalıhoğlu, 2000, s. 190) (Şekil 2.2).

Şekil 2.2 : Tercüman, Sabah, Hürriyet ve Milliyet Gazetesi Tesisleri'nin konumları ve yapım yılları.

Aslında, Babıali'den uzakta çıkartılan ilk gazete 1949 yılında Habib Edip Törehan tarafından Beyoğlu'nda yayınlanan Yeni İstanbul gazetesi idi (Şekil 2.3). Gazete kendi Matbaa ve idaresini Tepebaşı'na taşımıştı. Yeni İstanbul gazetesini yaklaşık 25 yıl sonra Tercüman'ın Topkapı'daki yeni tesislerine taşınması izledi. Tercüman'dan yaklaşık yirmi yıl sonra, 1990'larda ise Milliyet Mahmutbey'de, Sabah İkitelli'de, Hürriyet ise Güneşli'deki yeni tesislerine taşınmışlardır (Şekil 2.4).

Şekil 2.3 : Bizim yokuştan büyük göç (İstanbul Bayram Gazetesi, 26 Mart 1993, s.9).

Şekil 2.4 : Sabah, Milliyet ve Hürriyet'in yeni binaları 1990'larda Babıali'deki gazete basınının çözündüğünü göstermektedir (İstanbul Bayram Gazetesi, 26 Mart 1993, s.9).

Bu süreçte, giderek güçlenen ve büyük sermaye gruplarının bünyesinde yer alan gazeteler tanınmış mimarlarca tasarlanan daha büyük ve gösterişli binalara taşındılar (Gül, 2017). Sabah Gazetesi Tesisleri, Mehmet Konuralp tarafından tasarlanarak 1990 yılında İkitelli'de tamamlanmıştır. Gazete basım fonksiyonlarının kapalı bir mekandan ziyade sergilenen ve izlenecek bir mekana dönüştürülmesi, yeni iletişim ve çalışma

sistemlerinin gazeteciliğin geleneksel alışkanlıklarıyla entegre olması ve modern bir mekanda çözülmesi gibi ana yaklaşımlarla tasarlanmıştır. Zemin üstünde dört katlı olan yapıda çalışma mekanları genelde açık plan olarak çözülmüş ve ışık alması için atriumlarla desteklenmiştir. Ofislerde büyüyüp küçülebilen, hafif ve çeşitli yüksekliklerde bölmeler kullanılarak esneklik sağlanmıştır. Makine holleri çevreden izlenebilecek şekilde saydam duvarlarla çevrelenmiştir (Sabah Tesisleri, 1994).

Milliyet Gazetesi Tesisleri (Doğan Medya Center) Mahmutbey’de TEM yolu üzerinde Hayati ve Murat Tabanlıoğlu tarafından tasarlanarak 1993 yılında tamamlanmıştır. Ana giriş bir iç bahçenin bulunduğu ve baskı holü ile üst katlarda açık büro sisteminde mekanların çevrelendiği, doğal ışıklı bir atriuma açılmaktadır. Değişen çalışma düzenlerine göre uyum sağlayabilecek açık sistemli büro sistemi şeklinde tasarlanmıştır. Tüm çalışma mekanlarının doğal ışıktan faydalanabilmesi için büro kısmının cephesi tümüyle nitelikli camlarla kaplanmıştır (Doğan Medya Center, 1994). Doğan Medya Grubu’nun Mayıs 2018’de Erdoğan Demirören’e satılması sonucundan ismi Demirören Medya Center olarak değiştirilmiştir.

Hürriyet Gazetesi Tesisleri (Hürriyet Medya Towers) Aydın Boysan tarafından tasarlanarak Güneşli’de Basın-Ekspres Caddesi üzerinde inşa edilmiştir. Büro blokları, yönetim ve yazı işleri kısımlarını içermektedir, matbaa ise ayrı bir blokta çözülmüştür. Sosyal bölümleri içeren blok ve otopark ise bu iki bloğun güneyinde kalan bir arsada düzenlenmiştir. Kağıt deposu, mekanik ve tesisat alanları matbaa bloğu içinde önemli kısımları oluşturmaktadır. Bu bölümün döşemesi, kolonların üzerinde yükselmektedir, baskı makinalarının bir kısmını ve dağıtım alanlarını içermektedir. Kuzeydeki katlar ise, basımla ilgili teknik hacimleri ve dağıtım işlevli büroları içermektedir (Hürriyet Güneşli Tesisleri, 1994). 2012 yılında Hürriyet Gazetesi ve diğer kurumlar Hürriyet Tesislerini terk ederek Doğan Medya Center’a taşınmıştır. 2012 tarihinde yıkılarak yerine konut ve ofisten oluşan bir proje yapılacağı açıklanmıştır (Koyuncu, 2012).

2.1 Tercüman Gazetesi

2.1.1 Gazetenin gelişim süreci

“Tercüman” adı, her ne kadar kurumsal süreklilik ifade etmese de ilk olarak 1860-1866 yılları arasında İstanbul’da İbrahim Şinasi ve Agah Efendi tarafından

yayınlanmış ve milliyetçi muhafazakar çizgide seyreden ilk özel gazete olan Tercüman-ı Ahval Gazetesi'nde karşımıza çıkmaktadır. Tercüman-ı Ahval Osmanlı Devleti'ndeki modern gazeteciliğin ilk örneği olarak kabul edilmesi sebebiyle Türk basın tarihinde önemli bir yere sahiptir (Uğur, 2018, s. 820). Tercüman-ı Ahval kapatıldıktan sonra 1878-1921 yılları arasında Tercüman-ı Hakikat yayınlanmaya başlar.

Cumhuriyet Devri'ne gelindiğinde ise tezin konusu olan Tercüman Gazetesi 26 Mayıs 1955 tarihinde Tercüman İleri Matbaacılık T. A. Ş. tarafından "Hadiselere Tercüman" adıyla yayımlanmaya başlamıştır. Aynı adın kullanıldığı Tercüman Gazetesi ile Agah Efendi'nin çıkardığı Tercüman'ı Ahval Gazetesi ile aralarında 95 yıl vardır. Gazetenin ortakları; Cemal Hünel (eski Muğla Milletvekili ve tüccar), İzzet Zeki Baraz (iktisat doktoru ve tüccar), Semih Tanca (iktisat doktoru ve tüccar), Reha Özakın (Eski Ziraat Bankası Müfettişi), Zuhuri Danışman (eski Bolu Bakanı ve tarihçi), Cihad Baban (DP İzmir Milletvekili, Eski Tasvir Gazetesi başyazarı)dir. Gazetenin basım ve yayın işleri Nuri Demirağ'ın Beşiktaş'taki tesisinde yapılmıştır. Semih Tanca'nın imtiyaz sahibi olduğu gazetede, Cihad Baban genel yayın müdürlüğü ve başyazarlık görevine, Tevfik Erol ise yazı işleri müdürlüğüne getirilmişlerdir (İnuğur, 1992, s. 314). Tercüman, Cihad Baban'dan sonra Ekim 1961'e kadar madenci Cemal Ünal, Nihat Karaveli, Ragıp Kutman, ve en son Semih Baltacıoğlu'na olmak üzere dört kez el değiştirmiştir. Sürekli değişen farklı düşünce ve görüşlerdeki gazete sahipleri nedeniyle Tercüman gazetesinde hakim bir ideolojik yaklaşımdan söz etmek mümkün değildir (İnuğur, 1992, s. 319).

1961 yılında mali zorluklarla karşı karşıya kalan çalışanlar, aylıkları ödenmediğinden gazeteyi bizzat çıkarmayı düşünüp, gazeteye el koymuşlardır. 11 Ekim 1961 Çarşamba günü gazetenin çalışanları, "Hadiselere Tercüman" şeklindeki söylemini "Halka ve Olaylara Tercüman" şeklinde değiştirerek bir numaralı yıl ve sayı şeklinde yayınlamaya başlamışlardır (Şekil 2.5). Bu dönemde Semih Baltacıoğlu, gazetenin birinci sayfasında karikatürleri çizmektedir ve gazetenin sahibi olmuştur. Tevfik Erol genel yayın müdürlüğü, Ertuğrul Yeşiltepe ise yazı işleri müdürlüğü görevine gelmiştir. Tercüman başlığı altındaki "Gündelik Müstakil Siyasi Gazete" ifadesi ise daha sonra gazetenin mottosu haline gelecek olan "Her sabah dünya yeniden kurulur. Her sabah taze bir başlangıçtır." şeklinde güncellenerek basın hayatına katılmıştır (İnuğur, 1992, s. 403).

Gazetenin sahipleri ve çalışanları arasında çıkan bu anlaşmazlıktan sonra, gazeteye el konulma sürecinde iş adamı ve gazeteci Kemal Ilıcak da gazete sahipleri arasına katılmıştır (Anonim, 10 Nisan 1993, s.11). 1962 yılında gazetenin yönetimine katılan Kemal Ilıcak, daha sonra zamanla gazetenin sahibi konumuna kadar gelmiş ve gazetenin bundan sonraki kimliğine kavuşmasını sağlamıştır. Yazar kadrosunda Ergün Göze, Tarık Buğra, Rauf Tamer, Celal Yardımcı, Güneri Cıvaoğlu, Kadircan Kafılı, Taylan Özgür, Nazlı Ilıcak, Yavuz Donat, Agah Oktay Güner, Kurtul Altuğ, Murat Sertoğlu isimleri barındıran Tercüman Gazetesi hem yazar kadrosu hem de Kemal Ilıcak'ın belirleyici olduğu ideolojik kimliği sayesinde dönemin çok satan gazeteleri arasında yer almıştır (Tokmakçioğlu, 2011, s. 212). Örneğin, 1975-1983 yılları arasında Günaydın, Hürriyet, Milliyet ve Tercüman gazetelerinden oluşan en çok okunan ilk dört gazete arasında Tercüman üçüncü sırada bulunmaktadır (Şekil 2.6).

Şekil 2.5 : Tercüman çalışanlarının gazeteye el koymas (Milliyet Gazetesi, 11 Ekim 1961, s.1).

Gazetenin Adı	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983
Cumhuriyet	102.794	105.643	105.572	98.822	110.975	77.069	91.246	91.548	80.781
Dünya	6.091	5.200	20.761	22.058	10.150	10.174	6.447	7.988	9.903
Ekonomi Politika	5.200	10.862	10.813	19.698	29.767	—	—	—	—
Günaydın	337.201	376.800	440.031	564.588	535.615	480.735	624.272	308.397	271.002
Hergün	10.679	12.305	13.215	14.581	18.410	16.326	—	—	—
Hürriyet	423.974	486.035	538.617	574.165	566.901	492.045	553.000	699.219	738.053
Milli Gazete	13.905	13.443	11.042	10.977	38.462	32.393	45.516	44.127	30.313
Milliyet	260.589	255.148	286.583	272.222	251.601	232.088	266.351	306.379	185.498
Son Havadis	11.307	11.366	11.316	20.043	20.488	11.245	15.241	12.817	48.391
Tercüman	325.382	305.615	413.743	439.646	419.319	357.093	436.537	289.283	249.161
Vatan (78 sonrası Aydınlık)	3.652	10.052	16.457	17.602	10.527	11.031	—	—	—
Demokrat	—	—	—	—	—	34.457	303.123	—	—
Yeni Asır	47.049	50.177	57.193	55.594	53.903	55.175	83.026	107.965	86.502
Güneş	—	—	—	—	—	—	—	234.956	303.123
Bulvar	—	—	—	—	—	—	—	332.197	179.673
Tan	—	—	—	—	—	—	—	—	659.627
Toplam	1.547.823	1.642.446	1.925.831	2.096.876	2.066.098	1.739.831	2.121.636	2.434.874	2.842.027
% 5 Diğerleri, yerel basın	77.390	82.122	96.291	104.843	103.304	86.991	106.081	121.743	—
Genel Toplam	1.625.198	1.724.568	2.022.122	2.201.719	2.169.402	1.826.822	2.227.717	2.556.617	2.984.128

Şekil 2.6 : Tercüman Gazetesi'nin 1975-1983 tarihleri arasında diğer gazetelerin arasındaki tiraj sıralaması (Özukan, 1983, s. 232).

Gazete, 12 Eylül askeri darbesini takip eden günlerde, 27 Ekim 1981 yılında Nazlı Ilıcak'ın yazmış olduğu bir yazı üzerine Sıkıyönetim Komutanlığı'nın emri ile kapatılmış, 3 Kasım 1981 tarihinde tekrar yayına başlamıştır (Anonim, 27 Ekim 1981, s.1; Anonim, 03 Kasım 1981, s.1). 5 Eylül 1984 yılında 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığınca bu defa süresiz olarak gazetenin basım, dağıtım, bulundurma ve taşınması durdurulur. 15 Eylül 1984 tarihinde ise gazetenin yayınlanmasına tekrar izin verilir (Anonim, 5 Eylül 1984, s. 1; Anonim, 15 Eylül 1984, s. 1).

Tercüman Gazetesi 1990'larda tekrar maddi sıkıntılarla karşı karşıya kalır. 1991 yılında tazminatsız olarak çalışanlarını işten çıkartması sonucunda, Tercüman çalışanları Kemal Ilıcak'ı mahkemeye vermişlerdir (Anonim, 17 Ağustos 1991, s. 9). Maddi sıkıntılardan kurtulamayan Tercüman için Kasım 1992 yılında iflas kararı alınır (Anonim, 11 Kasım 1992, s. 5). 6 Şubat 1992 tarihinde ise Kemal Ilıcak'ın Türk Petrol'ün sahiplerinden Aydın Bolak'a olan borcu yüzünden Tercüman Gazetesi'nin isim hakkı 8. İcra Müdürlüğü tarafından 3 milyar TL'sına satılığa çıkarılsa da, iflas dairesi isminin gazeteye ait olduğu kararını vererek 26 Şubat 1993'te satış durdurulmuştur (Anonim, 26 Şubat 1993, s. 5). Dönemin çalkantılı siyasi ortamında gazetenin sahibi o sırada 62 yaşındaki Kemal Ilıcak'ın adı Anavatan Partisi lideri Mesut Yılmaz tarafından açıklanan İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığı'na (İLKSAN) arsa satış dosyasında geçer ve Kemal Ilıcak, 10 Nisan 1993 günü vefat eder (Anonim, 10 Nisan 1993, s. 11).

Nazlı Ilıcak Kemal Ilıcak'ın ölümünden sonra gazetenin imtiyaz sahibi konumuna gelir (Tokmakçioğlu, 2011, s. 212). Bu süreçte gazete yeni bir ekonomik zorluklarla mücadele etme dönemine girer ve 650 milyar TL'lik borcu nedeniyle iflas edip, tasfiye sürecine başlanır. En sonunda, 1994'te öğretmenlere konut yapılması için verilen paranın kullanılmasında yolsuzluk yaptığı iddia edilen İLKSAN davası sanıklarından Sedat Çolak'a satılır. Gazete'nin isim hakkını ise Kemal Ilıcak'ın oğlu ve Akşam Gazetesi'nin sahibi Mehmet Ali Ilıcak satın alır. Ancak Mehmet Ali Ilıcak, okurlara vaat ettiği promosyonları vermeyince, gazetenin isim hakkını 1997 yılında Mehmet Emin Karamehmet'e devreder (Anonim, 18 Ocak 2003).

1995'te Tercüman gazetesinin yayımı kesintiye uğrar. 18 Ocak 2003'te ise Türk basın tarihinde ilginç bir olay olarak yerini alacak olan bir gelişme yaşanır ve iki farklı Tercüman gazetesi yayınlanır: Kemal Ilıcak'ın ölümünün ardından gazetenin isim haklarını aldığı iddia eden Çukurova Grubu'na ait Mehmet Emin Karamehmet'in

patronluğunda yayınlanan “Halka ve Olaylara Tercüman” ve Mehmet Ali Ilıcak’ın imtiyaz sahibi olduğu “Dünden Bugüne Tercüman” (Anonim, 18 Ocak 2003, s. 16). “Halka ve Olaylara Tercüman” Haziran 2010 tarihine kadar yayımlanmaya devam ederken, “Dünden Bugüne Tercüman” Eylül 2005 yılına kadar devam eder. Gazete, 6 Eylül 2005 tarihinde “Bugün” adını alır (AKA).

2.1.2 Gazetenin Türk siyasi hayatındaki yeri ve misyonu

Tercüman gazetesini Türk siyasi hayatında konumlandırabilmek için 1960 sonrası Türkiye’deki genel siyasi gelişmeleri kısaca incelemek gerekmektedir. Bu dönemde Türk siyasi ortamı, serbest bir ekonomik sistemin savunucusu Adalet Partisi’nden sosyalist Türkiye İşçi Partisi’ne kadar siyasi yelpazenin her tarafında yer alan irili ufaklı bir çok partinin bulunduğu bir durumdaydı. 1961 anayasasının oluşturduğu ortamda yaşanan bu durum daha sonra basın ve yayın hayatında ortaya çıkacak ideolojik ayrışmanın da kaynağını oluşturmaktaydı.

1961 yılında kurulan Adalet Partisi kapatılan Demokrat Parti’nin devamı niteliğindedir. Darbe sonrası dönemde, 1961-1965 yılları arasında CHP ve AP arasında, CHP-Yeni Türkiye Partisi-Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi arasında, CHP ve bağımsızlar arasında ve AP destekli bağımsız Ürgüplü hükümeti arasında koalisyonlarla hükümet kurulmuştur. 1965-1969 arasında ilk kez tek başına iktidar dönemini yaşayan AP, 1960’ların sonunda değişmekte olan toplumsal yapı ve yaşanan ekonomik zorluklar karşısında toplumdaki destek bulmakta zorlanmaya başlamıştı. Korumacı politikalar sayesinde devletin desteğini alarak büyüyen şirketler kendilerinden daha küçük olanların hayatta kalmalarına imkan vermemiş, piyasada rekabete kapalı bir durum oluşmasına neden olmuştu. Dengeleri değişen ekonomik sistemde ayakta kalmakta zorlanan küçük işletmeler ve bu şirketlerle ilişkide olan toplumsal gruplar siyasi yelpazenin sağ tarafında kurulan başka partilere eğilim göstermeye başlamıştı (Ahmad, 1983, s. 1997). Öte yandan İsmet İnönü’den parti liderliğini alan Bülent Ecevit yönetimindeki CHP ise kendisini hızla siyasi yelpazenin soluna yerleştirmekteydi.

1971 yılında Süleyman Demirel Başbakan iken, şehirlerde artan şiddet olaylarına, üniversite ve sokak gösterilerine son vermek ve siyasi düzeni restore etmek adına Silahlı Kuvvetler cumhuriyet tarihinde ikinci defa siyasi hayata müdahalede bulunmuş ve 12 Mart’ta bir muhtıra yayımlayarak Demirel’i istifaya zorlamıştır. Sonrasında

yaşanan gelişmelerle 1960 yasınının getirdiği özgür ortama çeşitli kısıtlamalar getirilmiştir. Bu tarihten sonra da siyasi düzende istikrarın sağlanamadığı görülmektedir. Yönetim partiler üstü hükümetler ve koalisyonlarla ayakta tutulmaya çalışmıştır. 1971-1973 arasında Nihat Erim Hükümeti, Ferit Melen, Talu hükümeti gibi partiler üstü hükümetler kurulmuştur. 26 Ocak 1974 günü, CHP (Bülent Ecevit) ile MSP (Necmettin Erbakan) Ecevit'in başkanlığında bir koalisyon hükümeti kurar, ancak bu birliktelik Kıbrıs Barış Harekati'ndan (20 Temmuz-16 Ağustos) sonra, 16 Eylül'de sona erer.

1975'ten sonra ise Türkiye siyasi tarihinde Milliyetçi Cephe (MC) koalisyonları olarak adlandırılan döneme girer. 31 Mart 1975'te Demirel başkanlığındaki AP-MSP-CGP-MHP dörtlüsünden oluşan ilk MC hükümeti kurulmuştur. 3 Temmuz 1977'de AP-MSP-MHP koalisyonundan oluşan ikinci MC kurulmuştur. Kıbrıs Barış Harekati sırasında Amerika Birleşik Devletleri tarafından uygulamaya konulan silah ambargosu kaldırılrsa da, dünya petrol krizinden oldukça etkilenen Türkiye, sonraki yıllarda ekonomik krize girer. 1970'lerin sonunda siyasi ve gazeteci cinayetlerinin arttığı, şiddet, grev ve direnişlerin yoğunlaştığı işçi hareketleri görülmektedir.

5 Ocak 1978'de kurulan Üçüncü Ecevit Hükümeti, anarşizm ve sokak hareketlerine çözüm üretememiş, halk tarafından tepki çekerek desteğini yitirmiş, bu yüzden de yönetimden çekilmiştir. Daha sonra MSP-MHP partilerinin destekleriyle Altıncı Demirel Kabinesi kurulmuştur (Tunçay, 1983). Ancak büsbütün artan şiddet olayları ve ekonomik durumun kötüleşmesi sonucu 12 Eylül 1980'de Milli Güvenlik Konseyi yönetime el koymuştur.

1970'lerde "Orta'nın solu" politikası güden CHP, milliyetçi ve antikomünist MHP, Erbakan'ın başkanlığında İslamcı MSP, 1967'de CHP'den ayrılarak kurulan CGP temelde farklı ideolojileri benimsediklerinden pek çok konuda ayrımcılığa düşerek uzun süreli koalisyonların kurulamamasına neden olmuşlardır. Siyasi ideolojilerin sürüşmeleri hem resmi platformda hem de sokak hareketlerinde kendini net bir şekilde göstermiştir. Siyasi partilerin ve öğrenci grupları arasındaki bağı oluşturan haber akışı siyasi ideoloji temelli basınının artışına neden olur. Bu dönemde sol platformdaki dergiler: Yön, Sosyal Adalet (TİP'in yayın organı), Ant, Emek, Türk Solu, Aydınlık; gelenekçi (antikomünist) kanatta: Türk düşüncesi (Peyami Safa önderliğinde), Hareket, Toprak gibi dergiler etkinliklerini sürdürmüşlerdir.

1960 sonrası siyasi ortamı çeşitlenen Türkiye’de Kemal Ilıcak’ın Tercüman Gazetesi milliyetçi, muhafazakar ve dindar bir çizgi çizmekteydi. Adalet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi’nin içinde bulunduğu MC’yi makaleleri ile destelemekte, sağ ideolojilerin basındaki önemli savunucuları arasında yer almaktaydı. Tercüman siyasi çatışmaların yoğunlaştığı dönemlerde ülkücülerin siyasi kimliklerini belli etmek adına okuduğu ve taşıdığı bir gazeteydi (Özgentürk, 2008, s. 38). Yayınladığı haber ve düşünce yazılarında milliyetçi, muhafazakar ve dindar çizgisini dışa vurmaktaydı (Oktay, 1987, s. 141). Gazete, promosyon için hazırladığı kitaplarda ve yazı dizilerinde de dini ve tarihi figürleri sıklıkla kullanmaktaydı.

Muhafazakar ve milliyetçi çizgisini gazete neredeyse halka yazdığı her seslenişte vurgulamaktaydı:

Milliyetçi, muhafazakar, ilimci; tarih, örf, adet, gelenek görenek ve dinine bağlı en mükemmel fikir gazetesi örneği vermek için çırpınışımızdan, komünizme dönüşüm sancuları içinde gelişen anarşik hareketlere karşı parlamenter rejime bağlı demokratik düzen için mücadele edişimizden ne menfaat temin etmişsek, İsteyen Herkese Otomobil Kampanyası’ndan aynı menfaati temin edeceğiz (Anonim, 24 Temmuz 1973, s.1).

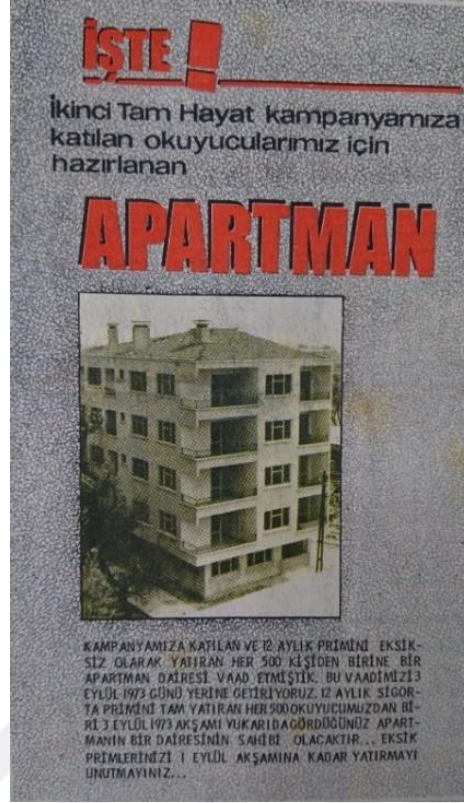
Ekim: 1965: Gayesi mukaddes, hedefi Türklük ve Türkiye’dir. Mübarek vatanın ve aziz milletin hayrına olan her hareket onun vicdanlar kadar temiz olan beyaz sayfalarında yer alacak. Ekim 1967: Türk neslinin sağlam inançlı, tarihine, milliyetine, gelenek ve göreneklerine saygılı olarak yetişmesi yedi yaşındaki Tercüman’ın ana hedeflerini teşkil eder. Ekim 1970: Tercüman, bugüne kadar Türkiye’de çıkan büyük gazetelerin hakka, halka ve millete en yakını olmuştur. Gayesi, o yolda kendi kendini aşmaktır. Onuncu yılı bizler gördük; yüzüncü, bininci yılları torunlarımız, ahfadımız görecektir. İslam-Türk imanı, tekrar büyük imparatorluk olma şuuruna doğru büyük mesafeyi Tercüman doğrultusunda almaya devam edecektir (Çulcu, 14 Ekim 1973, s.2).

Biz inanıyoruz ki halkını, okuyucusunu iyi tanımış olan Tercüman’ın kadrosu yayınlayacağı kitaplarla da halkın aradığı, hasretini çektiği iyiyi, milliyi, kökü, özü, yararlıyı ortaya koyarak okunan birinci gazete olduğu gibi okunan ve aranan kitapların da başta gelen temsilcisi olacaktır (Minnetoğlu, 5 Kasım 1972, s.4).

2.1.3 Gazetenin gelişim stratejileri ve mekânsal ihtiyaçlarının büyümesi

Tercüman, tirajını arttırmak için o dönemde diğer gazetelerin yapmış olduğu gibi promosyon veya çekilişlerle dağıtım yöntemine gitmiştir. Bazı kampanyaları sürekli kılmak ve sistemin güvenliğini sağlamak için kendine ait kurumlar kurmak zorunda kalmıştır. Ter-Oto Tercüman’ın düzenli olarak yaptığı Murat ve Anadolu marka otomobillerinin çekilişlerini ve dağıtımlarını düzenlemiştir (Şekil 2.7). “1001 Temel

Şekil 2.9 : 12 Aylık sigorta primini tam yatıran her 500 okuyucudan birine verilecek daire haberi (Tercüman Gazetesi, 19 Ağustos 1973).

Gazetenin büyümesi, Türkiye’de basının 1960 sonrası teknolojik olarak gelişmesi ve sadece İstanbul merkezli değil, diğer illerde hatta yurtdışında yaygınlaşmasının etkisiyle meydana gelmiştir. Bunun yanında, Kemal İlııcak ile birlikte siyasi ideolojik çizgisini rayına oturtmuş, tirajını günden güne arttırmış, promosyon ve çekilişlerini sıklaştırmış, yurtdışındaki gurbetçiler arasındaki popülerliği artmıştır.

1973’te Tercüman’da yayınlanan yazıda gazetenin artık kendi geleceğini planlamaya başladığının ilk izlenimlerini vermektedir. Bu planlamalar yapılırken sadece yakın gelecek için basit çözümlerden öte, uzak gelecek için planların yapıldığı, uzun yıllar içinde yeni gazete binasının yeri ve şeklinin güncel kalması önemsenmektedir. Aynı zamanda baskı tekniklerinde daha ileri olan sistemlerin yurt dışındaki örnekleri de takip edilmekte ve bunları karşılayabilecek merkezi yapılanma hayalini yansıtmaktadır:

Yapılacak yeraltı ve gelişecek yer üstü yolları ile trafikteki bütün gelecek ihtimaller göz önüne alınarak en az yirmi yıl sonrasının gazete binası nerede yapılmalı ve nasıl olmalı? Artık hızlanacak hava seferleri dolayısı ile İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana’dan sonra acaba Türkiye’nin daha hangi bölgelerine baskı merkezi kurulabilir? Şimdinin ve geleceğin geçer akçe makinesi ofset sistemde halen Amerika mı yoksa Avrupa mı ileri? Ofset sisteminin can

damarı film ve objektif sanayiinde Japonya neler yapıyor? Her hareketi elektronik komutla yapan dizgi makinelerinde kolaylık sağlayan en son buluş ve tatbikatı dünyanın hangi firması yapmıştır? (Çulcu, 26 Ağustos 1973, s.2).

Bütün bu isteklere ek olarak bu büyümenin bir zorunluluk olduğu ve Nuru Osmaniye sokaklarına dar geldiğinin ilk sinyallerini “Tercüman’dan Mektup” köşesinde okuyucuyla paylaşmaktadır:

Bundan on iki yıl önce halen bulunduğumuz Nuru Osmaniye Gazi Sinan Paşa Sokaktaki yedi katlı binanın ancak üç-dört dairesine otuz-kırk kişi sığışıp çalışmaya başlamış, otuz bini bulmayan tirajımız, yok denecek kadar az reklam gelirimizle ilk ve onu takip eden birkaç yılı zararla kapatmıştık. Bugün başta gazetemizin sahibi Kemal Ilıcak olmak üzere İstanbul’da beş, Ankara, İzmir ve Adana’da ikişer büyük binaya sığmayan kadromuzla, devletimize 9 milyona yaklaşan vergi ödeyebilecek seviyeye erişmenin zevki ve huzuru içindeyiz (Çulcu, 10 Haziran 1973, s. 2).

Ama büyüyüp gelişen çocuğa dar gelmeye başlayan elbise misali, Yokuş’un bir değil, altı-yedi binasına dahi sığmıyor; enerjimizi, daha ziyade binalar ve katlar arasında mekik dokumakla harcıyorduk (Anonim, 07 Mart 1976, s.2).

Tercüman Gazetesi hızla büyümesiyle birlikte, Babıali’deki sıkışık yapı ve dar sokak dokusunda gerekli baskı, çalışma, taşıma gibi ihtiyaçlarını karşılamamaya başlamıştır. Gazetenin sayfa sayısını yükseltmek, bu sayfa sayısını destekleyecek yeni bir ekip kurmak, sekreteryayı genişletmek ve “1 numara” olmak arzusu ile, inşaat için geniş alan bulabilecekleri Topkapı’da “en büyük”, “en modern” basın binasını inşa etme ve “modern gazeteciliğin gereği bir Haber Merkezi” kurma çalışmalarına başlar (Anonim, 11 Nisan 1976, s.2). Yeni binanın tasarlanma süreci belli bir program dahilinde farklı mimarlardan ön çalışmalar istenerek başlamıştır.

3. TERCÜMAN GAZETESİ TESİSLERİ

3.1 Günay Çilingiroğlu ve Muhlis Tunca

Yukarıda özetlenen hedefler ve hazırlıklar neticesinde Tercüman Gazetesi'nin yeni tesislerinin tasarımı işi dönemin iki üretken mimarı olan Günay Çilingiroğlu ve Muhlis Tunca'ya verilmiştir. Tercüman Gazetesi Binası'nın mimarisini daha geniş açıdan değerlendirebilmek için bu iki mimarın üretimlerine ve bu üretimleri etkileyen şartları ve olguları ele almak gerekir.

Günay Çilingiroğlu (1936-2010), 24 Mayıs 1936 yılında Bursa'da doğmuştur. Lise eğitimini 1956 yılında Galatasaray Lisesi'nde tamamlamıştır. 1961 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık bölümünü bitirmiştir. 1955'te İtalyan hükümetinden kazandığı ödenek yardımıyla Almanya'ya gitmiş daha sonra 1961-62 yılında da İtalya'da staj yapmıştır. Kendi ofisinde çalışmalarını devam ettirirken eş zamanlı olarak İstanbul Devlet Mühendislik Mimarlık Akademisi Mimarlık Bölümü'nde Mimari proje kürsüsü asistanlığını yüklenmiştir. Çilingiroğlu'nun ofis hayatı boyunca farklı kişilerle ortaklıkları olmuştur. İlk ortaklığı, Bilge Kıray ile yapmış olmasına rağmen Muhlis Tunca ile olan ortaklık dönemi üretken ve önemli bir dönemdir (Çilingiroğlu, 2015, s. 35).

İstanbul Serbest Mimarlar Derneği'nde Günay Çilingiroğlu ile birlikte görev yapmış olan meslektaşı Cafer Bozkurt (2019), Günay Çilingiroğlu'nun mimarlığa bakış açısını ve mimari üretimlerini şu şekilde yorumlamaktadır:

Özel yaşamında hat sanatıyla uğraşan Günay Çilingiroğlu, mimari üretimlerine de üç boyutlu sanat eseri ve heykel olarak yaklaşırdı. Mimarının biçimsel ifadesine önem verir, projeyi mekânsal ve oransal boyutlarıyla düşünerek tasarlardı. Günay Çilingiroğlu, proporsiyon ve orantılar üzerine kurduğu mimarlık üretimlerinde böylelikle plastik etkiyi yakalamayı başarmıştı (C. Bozkurt, kişisel görüşme, 28 Kasım 2019).

Muhlis Tunca (1925-2000) ise Roma Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi'nden 1960 yılında mezun olmuştur. Betonarmenin yenilikçi kullanımını konusunda üretimleri olan inşaat mühendisi ve mimar Pier Luigi Nervi'nin 1946-1961 yılları arasında Roma Üniversite'sinde ders vermiş olması da Tunca'nın mimari yaklaşımını anlamak adına

gözdardı edilmemesi gereken detaylar arasında görölmektedir. Dönemin tanınan insanlarından olmasının, dolayısıyla çevresinin etkisi ve Günay Çilingiroğlu ile ortak olarak yakaladıkları uyum sayesinde birlikte önemli proje ve yarışmalara imza atmışlardır (Çilingiroğlu, 2015, s. 36).

1962-1975 yılları arasında Günay Çilingiroğlu ekip arkadaşları değişse de pek çok yarışma projesine katılmış, İstanbul Reklam Sitesi (1972- Muhlis Tunca), Tercüman Gazetesi Binası (1974- Muhlis Tunca), İstanbul Demirciler Sitesi (1970- Muhlis Tunca), Bebek-Etiler Mevzii İmar Planı (Muhlis Tunca), İzmit Petrokimya Tesisleri Binası ve Kampüsü (Emin Necip Uzman, İsmet Turhal) ve Ortaköy Esmâ Sultan Külliyesi Turistik Tesisleri gibi pek çok davetli ve açık yarışmada yer almıştır.

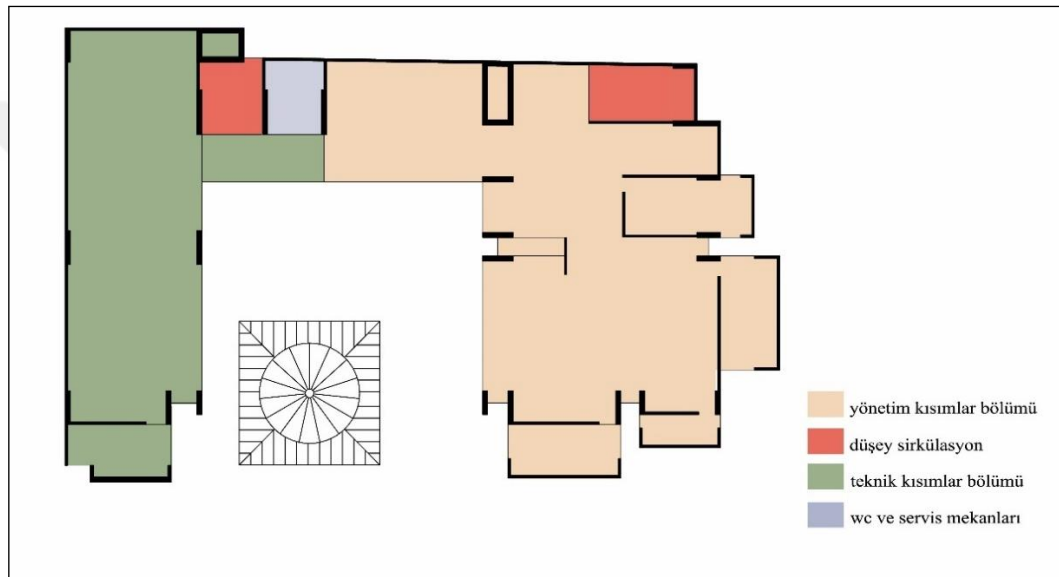
Bunların dışında uygulanan projeleri, Marshall Binası (1998), Altunizade Hat Okulu (1996), Harbiye Brt Binası, Erg Sanayi Sergi ve Genel Müdürlük Binası (1989), Tümen Evi (1989), Ahmet Tatlıcı Evi, Suadiye Evi, Oba Apartmanı (1982), Gürsel Evi (1984), Makina Kimya Endüstrisi Sergi ve Konaklama Binası (1980), Karaköy Ticaret Merkezi (1978), Pensoy Evi (1978), Dragos Oteli (1972) dir.

Ankara Atatürk Kültür Merkezi Mimari Proje Yarışması (1981-1. Mansiyon), TBMM Binalarında Ek Cumhuriyet Senatosu Binası Mimari Proje Yarışması (1979-5. Mansiyon), Sosyal Sigortalar Kurumu Kızılay Tesisleri Mimari Proje Yarışması (1973-1. Mansiyon), İstanbul Harbiye Orduevi Sitesi Mimari Proje Yarışması (1967-1. Mansiyon), İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi (1965-2. Ödül), İstanbul Ticaret Odası (1963-4. Mansiyon), Beykoz Ortaokulu Proje Yarışması (1965-2. Mansiyon), Edirne Hükümet Konağı Mimari Proje Yarışması (1965-2. Mansiyon) ödül aldığı yarışmalardır.

Çilingiroğlu-Tunca ikilisinin birlikte tasarladıkları projeler, 1970'ler Türkiye'sinin en göze çarpan binaları arasında yer alır. İstanbul Reklam Sitesi projesinde 1969'da açılan açık mimari yarışma sonucunda 1. ödüle layık görölmüşlerdir. Proje, tarihi yarımada Cağaloğlu bölgesinde Mahmut Nedim Paşa Türbesi'nin içinde yer alan proje arsasında inşa edilerek, 1972 yılında tamamlanmıştır (İstanbul Reklam Sitesi Proje Yarışması, 1969). Çilingiroğlu ve Tunca'nın projesi, öncelikle yapıyı fonksiyonel olarak iki kısımda gruplandırır. Sol kütlede teknik kısımlar bölümü, sağ kütlede ise yönetim kısımları bölümü bulunmaktadır. Ortadaki kısım ile bunları kütsel olarak birbirine bağlayarak aradaki geçişi sağlamaktadır (Şekil 3.1). Zemin katta türbe ile ilişki,

türbeye açılarak ve kütleli olarak türbeyi çevreleyerek sağlanmıştır. Projeksiyon ve toplantı salonları sadece iç kısımdan değil dış kısımdan da ulaşılabilir şekilde tasarlanmıştır. Parçalı kütlelerden oluşan genel kompozisyonun, meydan köşesini değerlendirecek bir şekilde yönelmesi, birbiriyle olan ilişkileri ve orta kısımda boşluk bırakılarak türbenin çevrelenmesi, tasarımda bağlamsal yaklaşımların ne kadar önemsendiğini göstermektedir (Şekil 3.2). Babıali Caddesi'nin cumbalı, az katlı ve küçük kütleli tarihsel dokusu göz önünde bulundurulmuş, yükseklik ve kütle oranları olarak uyumlu bir şekilde tasarlanmıştır (Türel, 2016). Yapı, 1960'larda başlayan ve yaygınlık kazanan parçalı kütleli yapı tasarımının bir örneği olarak görülmektedir.

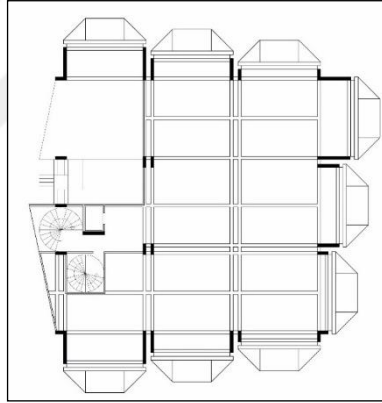

Şekil 3.1 : +12.65 kotu planı (1969 tarihli Mimarlık Dergisi'ndeki İstanbul Reklam Sitesi Proje Yarışması adlı makaleden üretilmiştir).

Şekil 3.2 : İstanbul Reklam Sitesi, Türk Tarih Kurumu Arşivi (Türel, 2016).

Karaköy Ticaret Merkezi, günümüzde Bahçeşehir Galata Kampüsü olarak kullanılmakta ancak aslında ofis işlevinde bir yapı olarak Günay Çilingiroğlu ve Bilge Kıray tarafından 1978 yılında tasarlanmıştır. Yapının ana girişi Kemeraltı Caddesi'nden verilmiştir. Kütlesel olarak, alt katta parsel sınırından içeri çekilerek giriş için alan yaratılmıştır. Ancak üst katlarda doğrusal bir çıkmayla parsel sınırları olduğu gibi kullanılmasındansa, taşıyıcı sistem ve cephe karakteristiği üst üste bindirilerek kütleli hareketlilik yaratılması tercih edilmiştir (Şekil 3.3). Parsel sınırlarının açısı göz önünde bulundurularak tasarlanan modüler ritmik çıkımlar, cepheye dinamizm katmaktadır. Üç cephenin de aynı ritmik modüllerle çevrelendiği görülmektedir (Şekil 3.4). Ana taşıyıcılar bu modüllerin uç noktasında konumlandırılmıştır. Ana taşıyıcıların dış kontörler üzerinde çözülmesi, iç mekanda açık plan çözümünü kolaylaştırır. Düşey sirkülasyon, merdiven, yangın merdiveni ve asansör, kör olan cephede konumlandırılmıştır. Ritmik modüler çıkımların cepheleri düşey bant pencereler yardımıyla bölünerek, tekrar eden bir cephe karakteri yaratılmıştır.

Şekil 3.3 : Karaköy Ticaret Merkezi +21.50 kotu planı (BBA, 28 Eylül 1976 tarihli mimari proje)

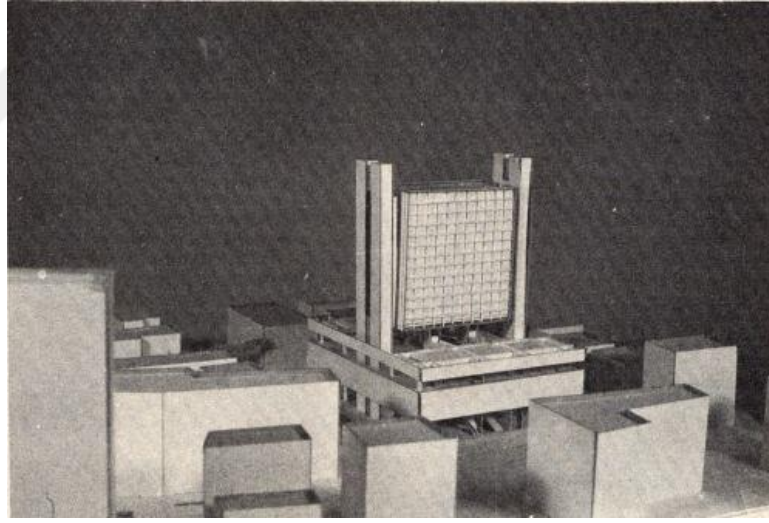

Şekil 3.4 : Karaköy Ticaret Merkezi (Url-1).

1973 yılında düzenlenen SSK Kızılay Tesisleri proje yarışmasına, Günay Çilingiroğlu Davran Eşkinat ile birlikte katılmış ve 1. Mansiyon ödülü almıştır. Proje arsasının verimli kullanılması, “fonksiyonların ve strüktürün başarılı bir şekilde çözümlenmiş olması” projenin jüri tarafından olumlu bulunan özellikleridir (SSK Kızılay Tesisleri Yarışması, 1973).

Projede iki yandaki uzun dikey kısımlarda sirkülasyon çekirdeklerinin çözülmüş olduğu öngörülmektedir. Bu kütleler zeminden ve birbirinden ayrılmış olan alt ve üst ana kütleleri birbirine bağlar. Yandan ve üstten fırlayarak, hacimsel olarak belirginleşir, kütle plastiğinin dışarıdan rahatlıkla algılanabilen, diğer kütlelerden ayrılan, önemli bir bileşenini oluşturur. Alttaki ana kütlelerin diğer ana kütleyle ve sirkülasyon kütlelerine göre yatay bir etkisi vardır. Bu yatay etki, dört cepheyi de takip eden yatay bant pencereler yardımıyla desteklenmiştir. Sirkülasyonun ana programdan yalıtılarak çözülmesi, daha kompakt mekanların üretilmesini sağladığı ve bu yüzden mimarların proje alanını verimli kullandıkları düşünülmektedir (Şekil 3.5).

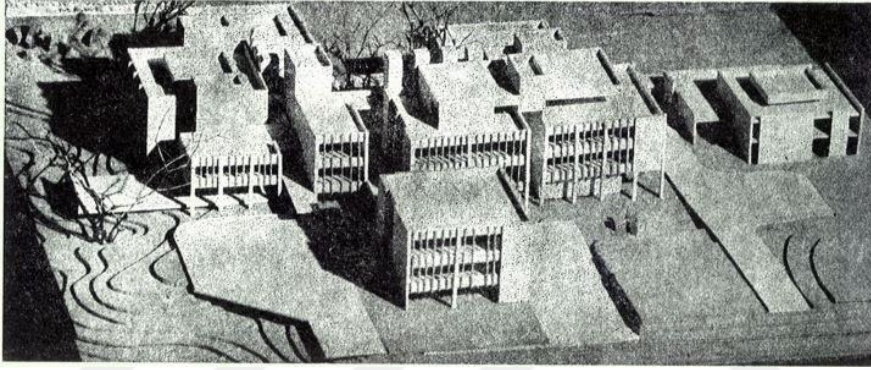

Şekil 3.5 : SSK Kızılay Tesisleri Proje maketi (SSK Kızılay Tesisleri Yarışması, 1973).

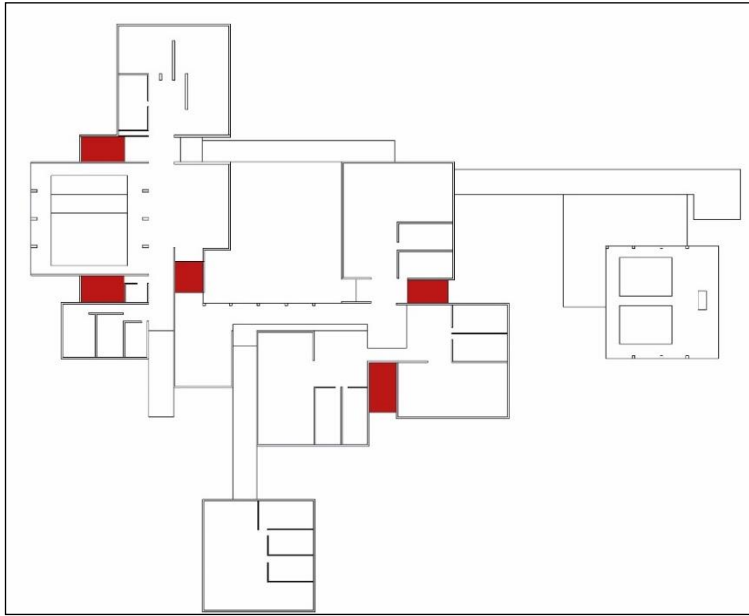
1967 yılında açılan Erzurum Belediye Sitesi proje yarışmasına, Günay Çilingiroğlu, İbrahim Baytekin ve Yüce Büyükataman ile birlikte katılmıştır ve ikincilik ödülü almışlardır. Jüri tarafından projenin olumlu bulunan yönleri “yönetici merkez ve şehircilik prensipleri, planların, cephe ve kesitlerin ciddi bir tutumla çizilmiş olması, plan ünitelerinin net ve çok güzel çözümlenmiş olması, (programın fonksiyonel gruplanması, güney-batı rüzgarına karşı kapanan mekan anlayışı, meclis salonunun fonksiyonel bakımdan en iyi şekilde değerlendirilmiş olması), belediyenin yerleşme

ve şehircilik bakımından doğru çözülmüş” olmasıdır (Erzurum Belediye Sitesi Yarışması, 1967).

Plan düzleminde fonksiyonel olarak başarılı bir şekilde ayrılan kütlelerin modüllerle çözümlenmiş olduğu gözlemlenmektedir (Şekil 3.6). Modüller birbirine merdiven kovaları ile eklemlenerek plan örgüsünü oluşturmaktadır. Düşey sirkülasyon işlevi gören merdiven kovalarının kütsel olarak dışa vurumu maket üzerinden okunmaktadır (Şekil 3.7). Zemin katlar ve üst katlar cephe hizasından içeriye çekilmiştir. Ancak cephenin karakteristiğini bu içe çekmelerden ziyade, bina yüksekliği boyunca devam eden düşey şeritlerin bütün katlardaki yatay pencereleri bölmesi oluşturmaktadır.

Şekil 3.6 : Erzurum Belediye Sitesi yarışması maket fotoğrafı ((Erzurum Belediye Sitesi Yarışması, 1967).

Şekil 3.7 : Birinci kat planı. Kırmızı ile belirtilen alanlar merdiven kovalarıdır. (1967 tarihli Mimarlık Dergisi’ndeki Erzurum Belediye Sitesi Yarışması adlı makale üzerinden üretilmiştir).

Sonuç olarak, Günay Çilingiroğlu'nun tasarımlarında öncelikle görülen özellik fonksiyonel ayrışmadır. Bu ayrışma, plan düzleminde işlevlerin rasyonalist olarak düzenlendiğini göstermektedir. Fonksiyonalist ayrışmalar bazı projelerinde cepheden algılanabilmektedir. Strüktür ve kütle plastiğinin birbiriyle örtüşerek birbirini destekleyici biçimde kullanılması projelerin arkitektonik ifadesinin güçlü olmasını sağlar. Bazı örneklerinde plan düzlemindeki ayrışmalara ek olarak merdiven kovalarının da kütlede görünür kılınarak cephe plastiğine katkı sağladığı görülmektedir. Genel olarak parçalı kütleler kullanılması, ancak daha da önemlisi bu parçalı kütlelerin aslında modüler kompozisyonlar olduğu görülmektedir.¹ Günay Çilingiroğlu ve Muhlis Tunca sayıca çok fazla projeyi hayata geçirememiş olsalar da bu sayılı yapılar 1960 sonrası Türkiye mimarlık ortamı içinde önemli yer tutmakta ve mimari özellikleri diğerlerinden farklılaşmaktadır.

3.2 Tercüman Gazetesi Binası

Şekil 3.8 : Tercüman Gazetesi Matbaa ve Yönetim Tesisleri (Gültekin Çizgen, 1974, Url-2).

Tercüman Gazetesi Binası Kemal Ilıcak tarafından 1972'de açılan sınırlı bir yarışmadan sonucu inşa edilmiştir (Şekil 3.8).² Güçlü bir mimari forma ve sıra dışı

¹ Esmâ Sultan Turistik Tesisleri ve Altunizade Hat Okulu, modüler kompozisyonlardan oluşan parçalı kütleli yaklaşımı yansıtan diğer projeleri olarak değerlendirilebilir.

² Sınırlı yarışmayla seçilmesi Atilla Yücel'in (1985) makalesinde belirtilmiş olup, Cafer Bozkurt tarafından da onaylanmıştır. Ancak davetli yarışmada başka hangi projelerin bulunduğu veya yarışmanın süreci hakkında bir belgeye ulaşılamamıştır. Öte yandan eski Tercüman yazarı Burhan Ayeri

taşıyıcı sitem özelliklerine sahip olan binanın statik projesi, Rasin Etiman tarafından tasarlanmıştır. Yapının inşasını Çavuşoğlu-Kozanoğlu inşaat üstlenmiş, ısıtma, iklimlendirme ve sıhhi tesisat projeleri Fikret Taşangil ve Engin Kember tarafından, elektrik tesisatı projesi ise Bülent Cedetaş tarafından hazırlanmıştır. Proje arazisi toplamda 80.000 m²'dir. Sınırlı yarışmada verilen genel program 56.000 m²'lik iş merkezi-otel kompleksini barındıran bir kule bloğu ve gazete binasından oluşmaktadır (Yücel, 1985). Gazete binası programda verilmiş olan 12.000 m²'lik bir alandan daha fazla bir alana sahiptir.³ Programdaki diğer yapı bloğunun inşa edilememesinin sebebi, ilk yıllarda Planlama ve İmar Müdürlüğü tarafından parselde sadece gazete binasının yapılmasına izin verilmesi⁴ sonraki yıllarsa ise gazetenin ekonomik gücünün önceden hedeflenen seviyelere ulaşamaması ve gerilemesidir (Yücel, 1985). 03 Mayıs 1973 ve 20 Ağustos 1973 yıllarında proje arsasının tapusu alınır.⁵ Mimari projenin onay tarihi ve yapı izin belgesi 13 Mayıs 1974 tarihli olmasına rağmen, inşaat çalışmaları ruhsat alınmadan 1973 yılı sonlarında başladığı için şantiye mühürlenmiştir.⁶ 1974 yılı boyunca da ruhsatsız hafriyat yapıldığı, vinç kurulduğu, inşaat demirlerinin yığıldığı gibi sebeplerle pek çok kez para cezasının kesilmesine neden olmuştur. 29 Mayıs 1975'teki yapı muayene ve izin raporundan yapının sadece matbaa katının inşaatının tamamlandığı, diğer katların inşaatının devam ettiği anlaşılmaktadır.⁷ 19 Mart 2010 tarihli Zeytinburnu Belediye Başkanlığı İmar ve Şehircilik Müdürlüğü'nün dilekçesine göre yapının yalnız matbaa katının yapı kullanma izin belgesi mevcut olduğuna dair yazı, sonradan tamamlanan üst katlar için kullanma izni alınmadığını göstermektedir.⁸ Yeni gazete binasından ilk baskının yapılması 5 Mart 1976 yılına kadar ertelenir. Çıkarılabileceği üzere mimari projelendirme çalışmaları 1972 yılında, inşaat faaliyetleri 1973 yılının sonlarında başlanmış 1975 yılının sonlarında tamamlanmış, taşınma süreci ise 1976 yılının ortalarına kadar devam etmiştir.

---

ise, projenin tasarım ve inşaat aşamasında Ömer Çavuşoğlu'nun isteklerinin belirleyici olduğunu, mimarlara tasarım özgürlüğü tanınmadığını belirtmiştir (B. Ayeri, kişisel görüşme, 07 Kasım 2019). Ancak Tercüman ve mimarların diğer projeleri incelendiğinde tasarım yaklaşımlarında açık bir paralellik görülmektedir.

³ Atilla Yücel (1985) yapı alanının 22.500 m² olduğunu belirtmiş olsa da yapılan hesaplamalarda yapı alanı 14.000 m², mimari proje (1974) alan hesaplarında ise 17.720 m²'dir.

⁴ Zeytinburnu Belediyesi Arşivi (ZBA), İmar ve İskan Bakanlığı'ndan izin yazısı, 16 Kasım 1973.

⁵ ZBA, Tapu Belgeleri, 03 Mayıs 1973, 20 Ağustos 1973.

⁶ ZBA, Zabıta Merkez memurluğuna yazılan dilekçe, 21 Ocak 1974.

⁷ ZBA, Yapı muayene ve izin raporu, 29 Mayıs 1975.

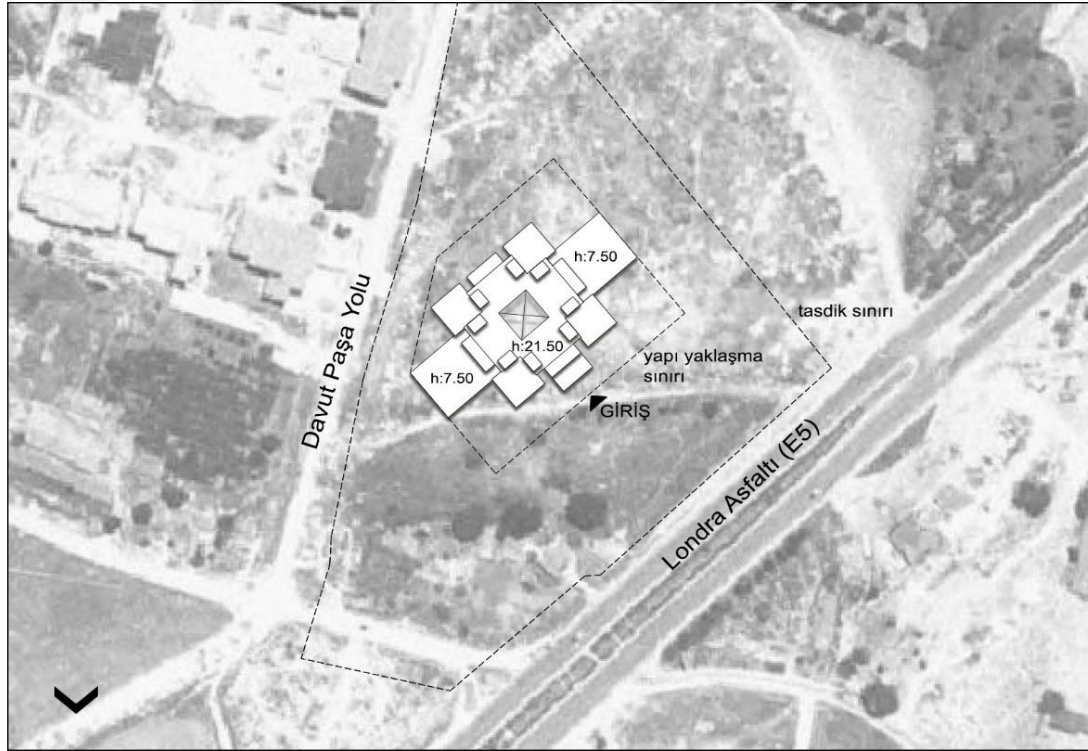
⁸ ZBA, Zeytinburnu Belediye Başkanlığı İmar ve Şehircilik Müdürlüğü'nün yazdığı dilekçe, 19 Mart 2010.

Binaya taşınma, Kemal Ilıcak'ın bizzat kendisi tarafından siyasi ideolojilerine uygun olan göndermeler yaparak okuyuculara kutsal bir dönüm noktası olarak müjdelenmektedir:

Tercüman'ın 15. Yıl Dönümünün yaklaştığı şu günlerde, değil Balkanların, Avrupa'nın, hatta dünyanın sayılı birkaç tesisinden birine sahip bir gazete haline gelmesi, bizi okuyucularımıza ve Türk Milletine, çok şeyler borçlu olmanın sorumluluğuna ve kıvancına ulaştırdı. Bugün sizlere, yalnız Türk tarihini değil, dünyanın akışını değiştiren, yeni bir çağ açan Fatih Sultan Mehmet Han'ın, yine böyle kutsallık taşıyan mübarek bir günün sabahında "Allah! Allah!" nidalarıyla otağını kurarak İstanbul'u fethedildiği Topkapı'da, o yüceliğe yakışır muhteşem binamızdan, yepyeni tesislerimizden sesleniyoruz (Ilıcak, 14 Mayıs 1976, s.1).

3.2.1 Mimari özellikleri

3.2.1.1 Konum

Şekil 3.9 : Tercüman Gazetesi Binası'nın güney yan yol henüz yapılmamışken E5 üzerindeki konumu. Zeytinburnu İlçesi, Merkezefendi Mahallesi, Mevlevihane Sokağı, 2969 ada 41 parsel (1974 tarihli mimari projedeki vaziyet planı ve Url-3 adresindeki 1970 tarihli uydu haritasının çakıştırılmasıyla elde edilmiştir).

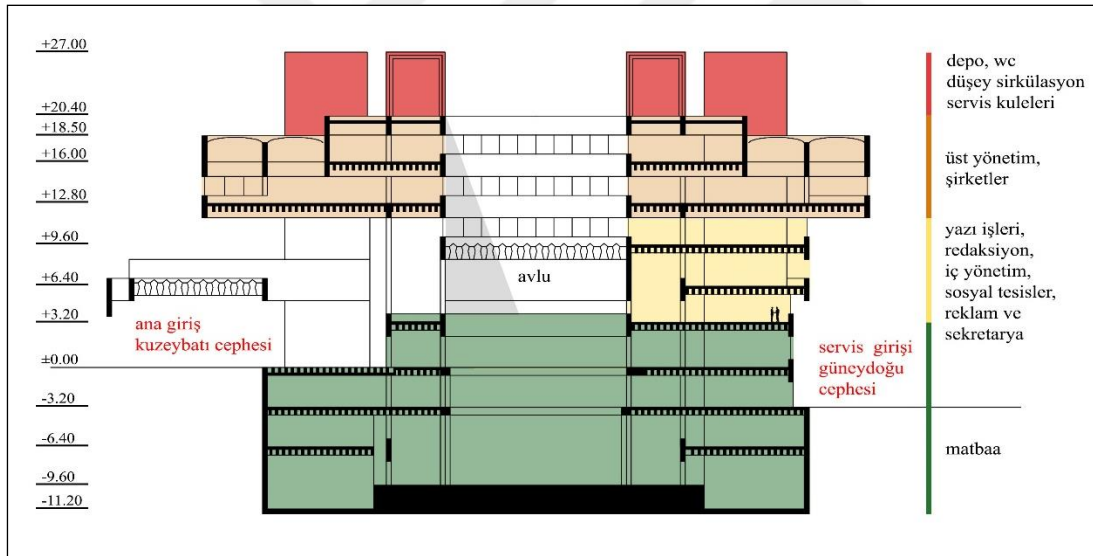
Gazetenin yeni binası, Yeşilköy (Atatürk) Havalimanına ulaşımın ve dağıtımın kolay olacağı o dönem "Londra Asfaltı" olarak adlandırılan D100 (E5) karayolunun üzerinde, boş bir arazi üzerinde inşa edilmiştir (Şekil 3.9). Karayolunun doğrusal bir perspektife izin verecek şekilde yapının önünden geçmesi, yapının bütün olarak ve

uzak mesafeden algılanabilmesini sağlamaktadır. Yapının konum özellikleri, mimarların tasarım girdileri arasında baskın bir yere sahip olmuştur.

3.2.1.2 Mekânsal organizasyon

Yapının işlevsel programı genel olarak üç farklı gruba ayrılmış ve dikeyde hiyerarşik olarak konumlandırılmıştır. En alttaki üç kat, sığınak, santral, bodrum, matbaa, giriş fonksiyonlarını barındırır. Ara üç kat, yazı işleri, redaksiyon, iç yönetim, sosyal tesisler, reklam ve sekreteryaya fonksiyonlarını barındırır. Son iki kat ise üst yönetim, şirketler ve kafeteryaya fonksiyonlarına ayrılmıştır. Binada iki giriş bulunmaktadır. İlk olarak, ana giriş kuzeybatı cephesinde ana caddeye, E5 karayoluna bakan cephede bulunmaktadır. Servis girişi ise güneydoğu cephesinde, Gümüşsuyu Davutpaşa Caddesi'ne bakan cephede konumlandırılmıştır (Yücel, 1985) (Şekil 3.10). Bodrum katında ise kağıtların getirildiği ve gazetelerin çıkarıldığı rampalı araç girişleri bulunmaktadır.

Şekil 3.10 : Kesit şeması (Atilla Yücel'in 1985 Mimarlık Dergisi'ndeki makalesi üzerinden türetilmiştir).

Matbaa ve depo

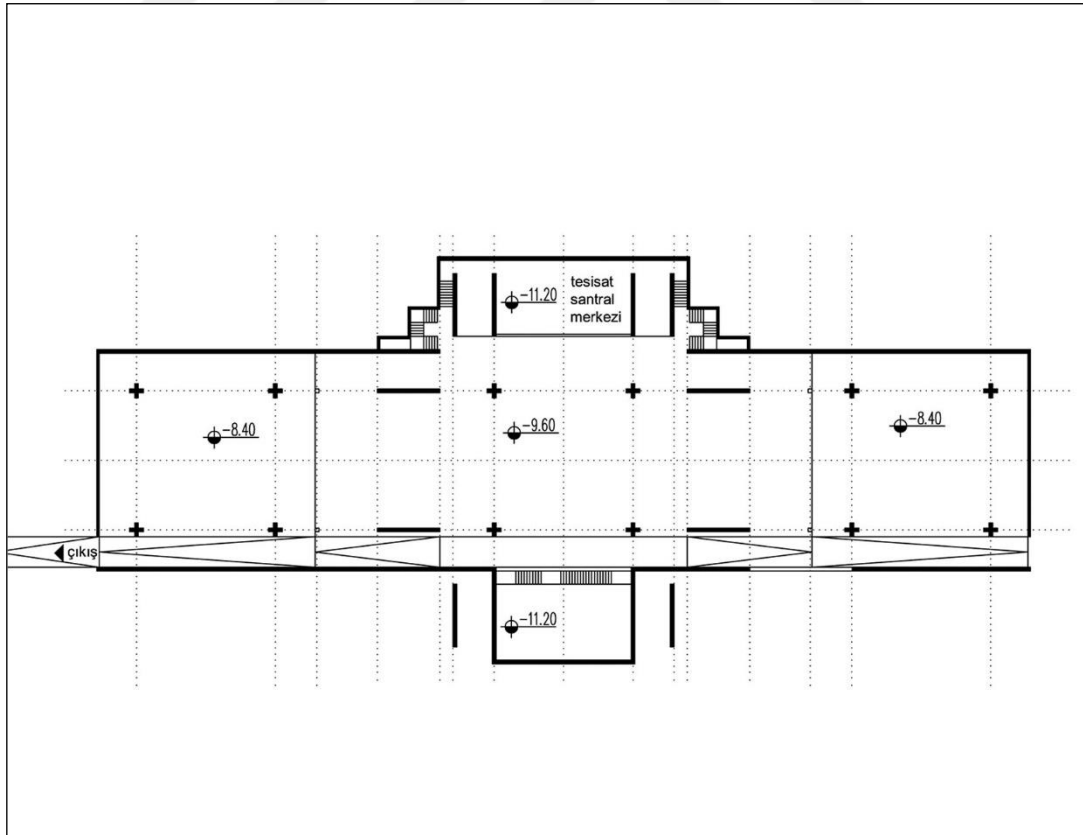
Matbaa fonksiyonları, kütlesi giriş kotunun altında kalan yola paralel 23.65 x 99.85 metrelik bir kütlede konumlandırılmıştır. En alt kotta (-9.60 ve -8.40) santral ve sığınak bulunmaktadır (Şekil 3.11). Baskılar bu kotta yüklenerek rampalar yardımıyla yukarıya çıkartılmaktadır. Bodrum katında (-6.40) döşeme bulunmaz, sadece asansörlere ve merdivene bağlantı sağlayan döşemeler bulunmaktadır (Şekil 3.12). Bu yüzden alt kat 6.40 m yüksekliğinde iki katlı olarak düşünülmüştür. Matbaa katında (-

3.20) ofset baskı makineleri yatay etkisi kuvvetli olan kütlelerin yapısına uygun olarak ona paralel bir şekilde uzun bir hat olacak şekilde dizilmiştir (Şekil 3.13). Giriş katında (0.00) ana giriş, kütlelerin merkezinde konumlandırılmış, simetrik bir şekilde döşemede açılan yarıklarla -3.20 kotundaki matbaa katıyla görsel ilişki kurulması sağlanmıştır (Şekil 3.14).

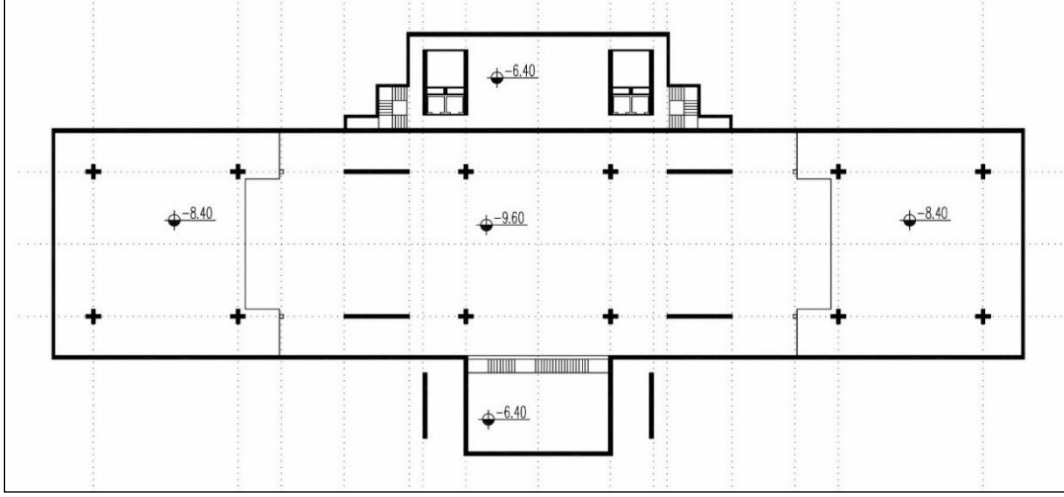
İki cadde arasındaki kot farkı, yapının kütleli olarak büyük bir bölümünü oluşturan, baskı makinelerin sıralanmış olduğu ve kamyonlara yüklemenin yapıldığı matbaa kütlelerinin göze batmamasını sağlamaktadır.

Mimarların başlangıçta matbaa kütlelerinin çatısının yeşil çatı olarak tasarlamak istemesinin nedenlerini Atilla Yücel (1985) şu şekilde aktarmaktadır:

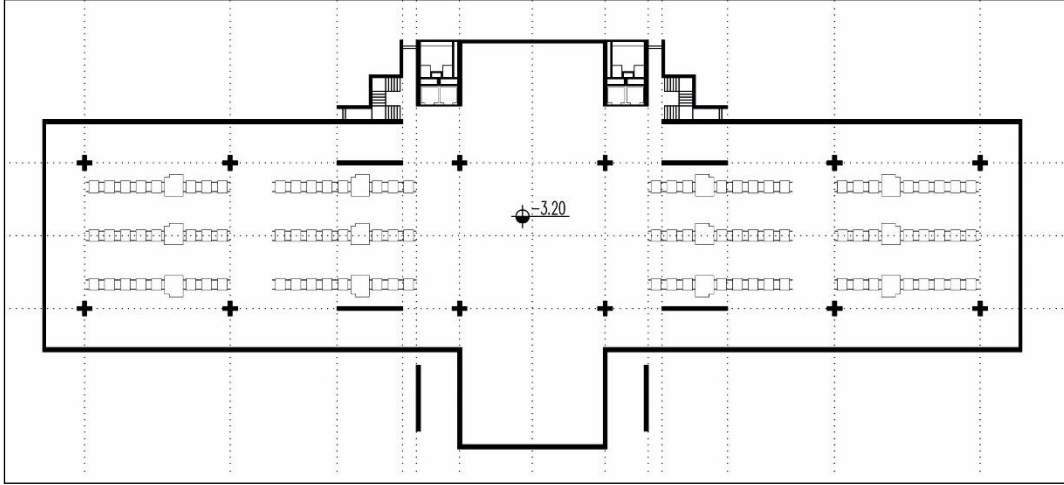
Başlangıçta bu kütlelerin araziyle bütünleşmesini daha da vurgulamak üzere çatı örtüsünün çimen olması düşünülmüştü. Böylece bu lineer yatay öge, ana bloğun altında "unutulmak istendiği" izlenimini veren ve kütlelerin plastik bütününe pek katılmayan bir tür "yapay topografya" oluşturmaktaydı. Çatı bahçesinin gerçekleştirilememesinin de nedeniyle bu birim bugün daha etkili olarak algılanmakta; bu da üstteki "asılı" ana kütlelerin etkisini yakın planda bir ölçüde zedelemektedir.

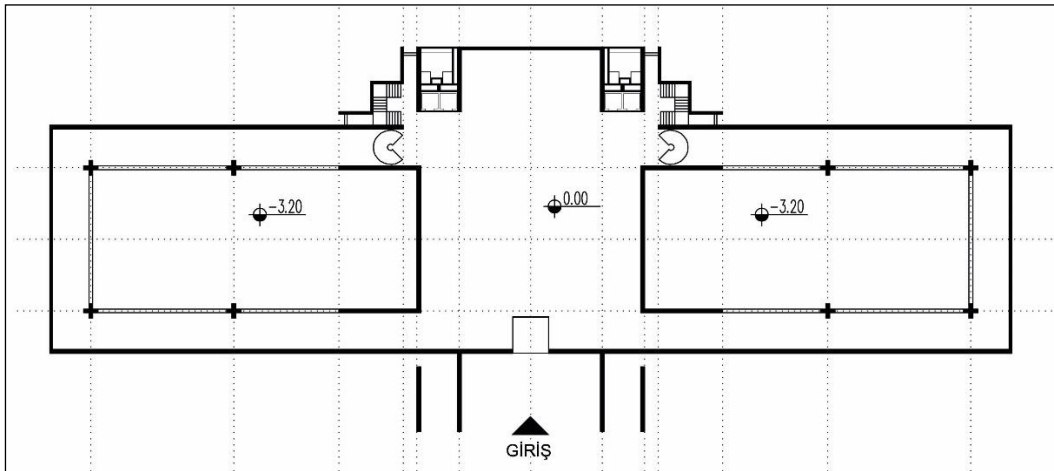
Şekil 3.11 : Sığınak ve santral (-9.60 ve -8.40 kotu) planı (ZBA, 08 Mayıs 1974 tarihli mimari proje üzerinden üretilmiştir).

Şekil 3.12 : Bodrum (-6.40 kotu) katı planı (ZBA, 08 Mayıs 1974 tarihli mimari proje üzerinden üretilmiştir).

Şekil 3.13 : Matbaa (-3.20 kotu) planı (ZBA, 08 Mayıs 1974 tarihli mimari proje üzerinden üretilmiştir).

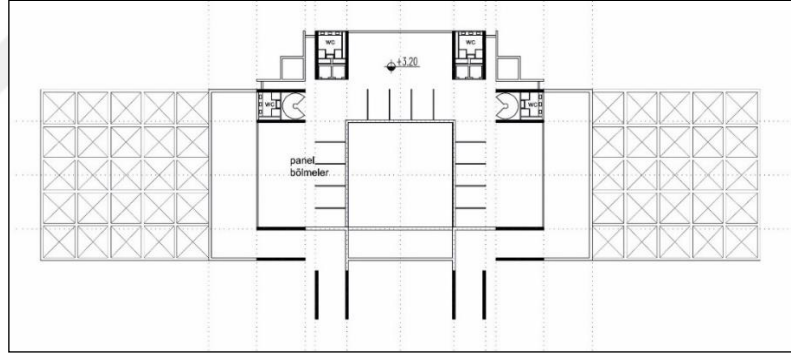

Şekil 3.14 : Zemin (0.00 kotu) planı (ZBA, 08 Mayıs 1974 tarihli mimari proje üzerinden üretilmiştir).

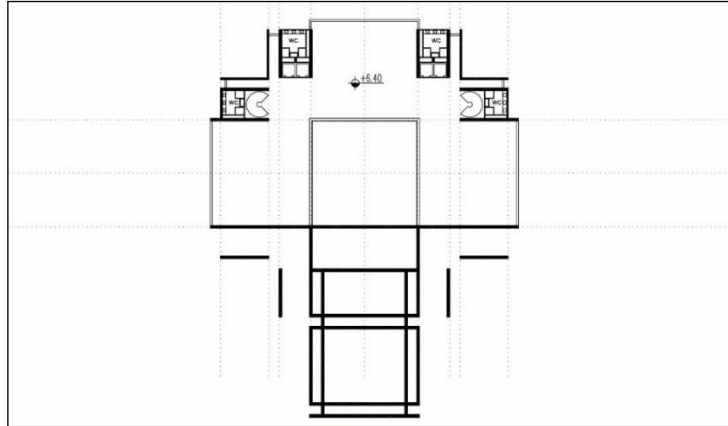

İç yönetim birimleri

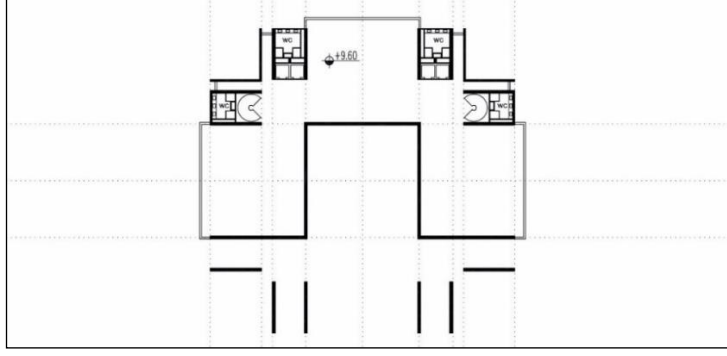
Üç farklı ara katta çözülen iç yönetim birimleri yazı işleri, redaksiyon, iç yönetim, sosyal tesisler ve sekreteryaya işlevlerini barındırmaktadır. Bu katlar, matbaa ve üst yönetim kütlelerine nazaran daha sınırlı bir alanda çözülmüş, katların dış sınırları diğer iki kütlelerin dış sınırlarından içeriye çekilmiştir (Şekil 3.15). Bu içeri çekilme sayesinde altta yer alan matbaa kütlesi ve üstte yer alan üst yönetim kütlesi birbirinden açıkça ayrılmaktadır (Yücel, 1985). Kütleli dolu-boş dengesinin cephelerde farklılaştığı görülmektedir. Kuzeybatı cephesine mekânsal bir yerleşim yapılmamıştır, taşıyıcı perdelerle asılmış olan giriş saçağı bu kattaki tek kütleli etkiyi yaratmaktadır (Şekil 3.16 ve Şekil 3.17). Servis girişinin bulunduğu güneydoğu cephesi ve yan cephelerde ise bu kısım doldurulmuştur. Bu kütlelerin taşıyıcı perdelerle, üst ve alt kütlelerle olan birleşimleri içeri çekmelerle veya şeffaf cam yüzeyler yardımıyla kopartılmaya, böylece modüler etkilerini korumaları sağlanmaya çalışılsa da, ön cephedeki boşluklu yapının diğer kütlere kazandırdığı belirginlikte bir koparma etkisi yakalanamamıştır.

Şekil 3.15 : Birinci (+3.20 kotu) kat planı (ZBA, 08 Mayıs 1974 tarihli mimari proje üzerinden üretilmiştir).

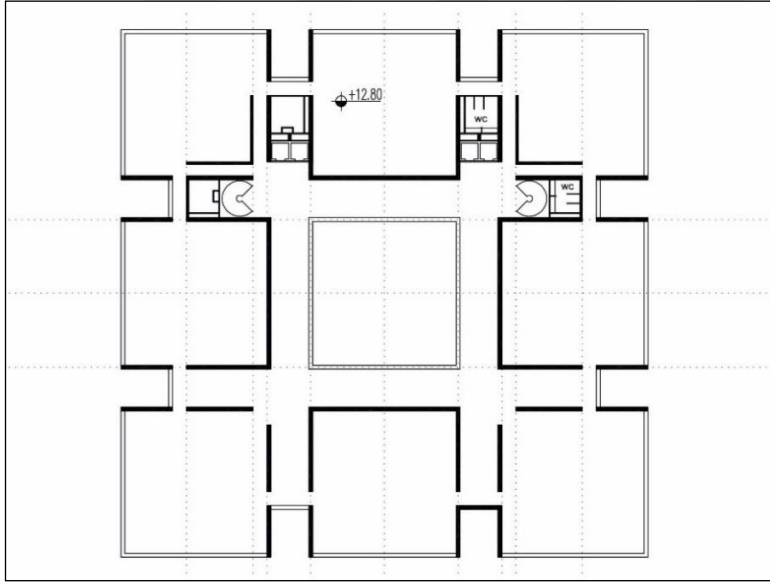
Şekil 3.16 : İkinci (+6.40 kotu) kat planı (ZBA, 08. Mayıs 1974 tarihli mimari proje üzerinden üretilmiştir).

Şekil 3.17 : Üçüncü (+9.60 kotu) kat planı (ZBA, 08 Mayıs 1974 tarihli mimari proje üzerinden üretilmiştir).

Üst yönetim ve şirketler

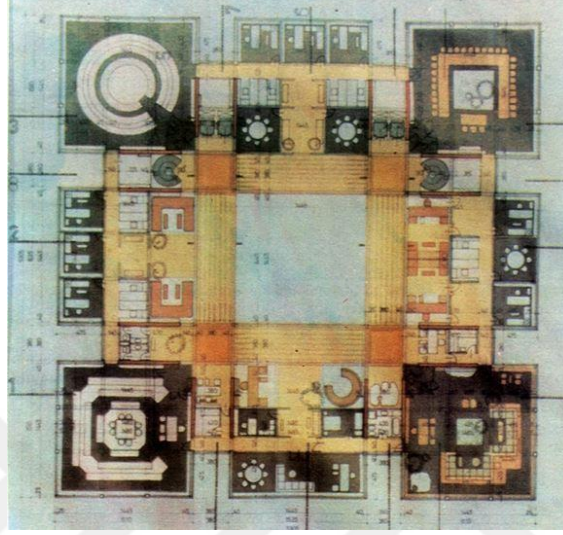
Üst yönetim ve şirketler kütleleri, yapının en üst kısmındaki konsol kat olarak da adlandırılabilir iki kat yüksekliğinden oluşan kütlelerdir. Dikeyde 15 metrelik mesafeyi geçen, yerden de yaklaşık 13 metre yüksekliğinde bulunan konsollarla taşınması, kütlede “havada asılı olma etkisi” yaratılmasına ve binanın anıtsal bir görünüm kazanmasına neden olmuştur (Yücel, 1985).

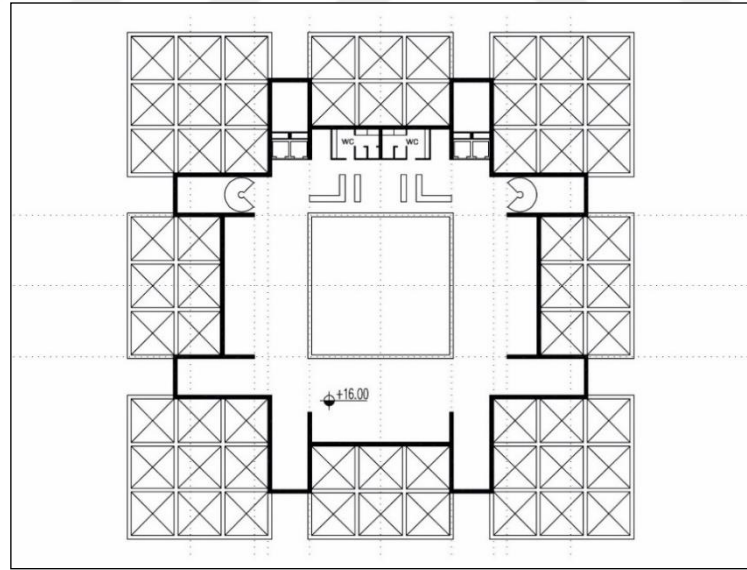
Şekil 3.18 : Dördüncü (+12.80 kotu-normal) kat planı (ZBA, 08 Mayıs 1974 tarihli mimari proje üzerinden üretilmiştir).

Katın toplam alanı 2500 m²'dir. 15.10 metrelik dikdörtgen modüllerden oluşan katta avlu da bu modüllerin bir parçası gibi davranır. Avlu merkezi bir modül, çevresinde bir sirkülasyon koridoru, onun çevresine de üst yönetim ve şirket modülleri eklenir (Şekil 3.18). Bu modüller serbest ve farklı çalışma düzenleri için uygun geniş ve kompakt alanlar sağlamaktadır (Şekil 3.19). Bu katta diğer bütün katlarda görülen plan düzleminde yatayda simetriye ek olarak düşeyde de simetri görülmektedir. Kütle

görünüşte tek kat gibi algılanmasına karşın döşeme çizgisi daha içeriden başlayan kafeterya katını da içermektedir (Şekil 3.20). Kafeterya katı, koridoru ve modüllerin az bir kısmını kapsayacak şekilde tasarlanmıştır. Güneş ışığını kabuktan değil avludan almaktadır. İçeri çekilen bu katın üst döşemesi, diğer katın üst döşemesinden üstte tamamlanarak çatıda dışarıdan algılanmayan bir kot farkı oluşmasına neden olmuştur.

Şekil 3.19 : Tefrişli dördüncü (+12.80 kotu-normal) kat planı (Yücel, 1985).

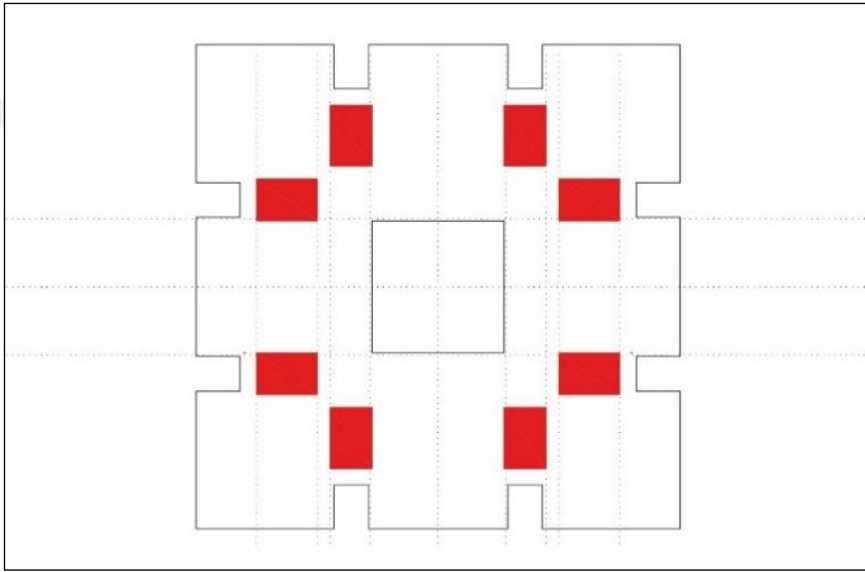

Şekil 3.20 : Beşinci (+16.00 kotu-kafeterya) kat planı (ZBA, 08 Mayıs 1974 tarihli mimari proje üzerinden üretilmiştir).

Servis kuleleri

Servis kuleleri, temel taşıyıcılar ve servis fonksiyonlarının birleşiminden oluşmaktadır. Dikeydeki hiyerarşik işlevsel ayrışmayı düşeyde kesintisiz olarak bağlayan sekiz adet 4.60 X 6.70 metrelik servis kulesi, yapıdan fırlayarak güçlü bir

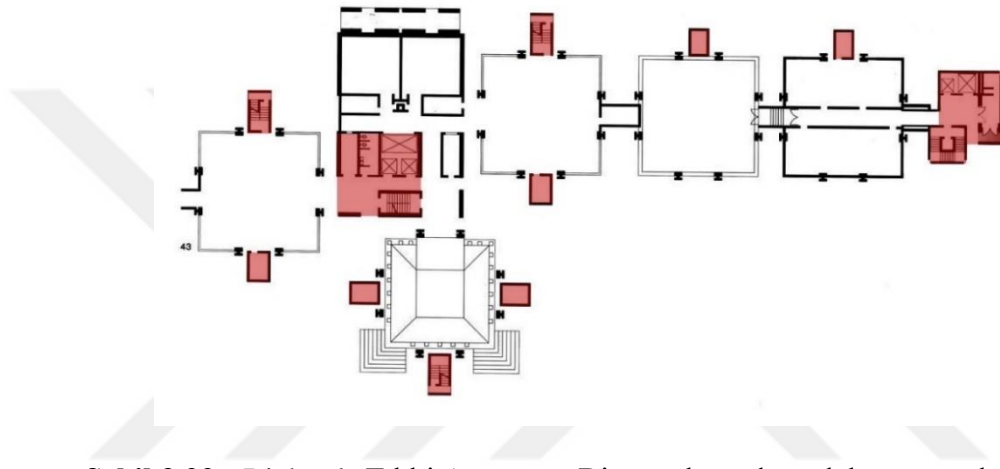
kütlesel etki ortaya koymaktadır (Şekil 3.21). Her servis kulesi birbirine paralel iki perde taşıyıcının arasındaki mekandan oluşur. Güneydoğu cephesindeki dört kule asansör, merdiven, WC, depo, şaft gibi hacimleri içerirken kuzeybatıdaki dört kuleyi oluşturan perde taşıyıcılar matbaa kütesinden sonra açığa çıkmakta, daha sonra üst kattaki şirket ve üst yönetim kütesine saplanmaktadır. Servis mekanlarının, sirkülasyonun ve taşıyıcıların birlikte güçlü bir kütesel etki bırakması, bu hacimlerin dikeyde yapının ana arterleri olarak algılanmasına neden olmaktadır. Kuleler, parçalanmış olan kütleler ve fonksiyonlar arasında sirkülasyon ve iletişimi sağlamaktadır.

Şekil 3.21 : Servis kulelerinin plan düzlemindeki yerleri (ZBA, 08 Mayıs 1974 tarihli mimari proje üzerinden üretilmiştir).

Servis hacimlerinin dışarıdan belirgin bir şekilde algılanabilecek biçimde yapının diğer fonksiyonlarından ayrılarak, kütesel olarak cephede ayrıştırılması Louis Kahn'ın "servis mekanları" ve "servis edilen mekanlar" ayrımına belirgin bir gönderme yapmaktadır. Tesisatların yaşama ve çalışma mekanlarını işgal etmesi düşüncesi, Louis Kahn'ın teknik hacimler üzerine farklı yaklaşımlar geliştirmesini sağlamıştır. Modern yapı malzemeleri (beton ve çelik) kullanılması sonucunda geleneksel yığma duvar katmanları incelmeye başlamış, kablo ve boru gibi elemanlar dış mekan veya iç mekan arasına ya da döşeme ve tavan arasına gizlenmeye başlamıştı. Tavanı açık olarak kullanmak istemesi, asma tavanı servis kanallarının yerleştirilmesi için bir yöntem olarak kullanmayı kabul etmemesi, kanalların ve kabloların diğer fonksiyonlardan ayrıştırılarak onlara kendi yerlerinin verilmesi gerektiğini savunması,

Kahn'ın mekânsal organizasyonda “servis mekanları” ve “servis edilen mekanlar” olarak ikili bir ayrıma gitmesine neden olmuştur (Frampton, 1995). 1955 yılında tasarladığı Trenton Yahudi Sosyal Merkez Yüzme Tesisi'nde servis hacimlerinin kendi alanlarına sahip olduğu mekânsal ayrışma belirleme başlamıştır. 1957 yılında yapımına başlayan Richards Tıbbi Araştırma Binası'nda da bu yaklaşım belirleyici olmuştur. Birbirine bağlantılı kütlelerin kendi servis kuleleri olduğu gibi, sadece servis hacimleri için ayrılmış, merkezi konumlandırılmış servis kütleleri bulunmaktadır (Tyng, 1984). Üç boyutlu olarak servis hacimlerin diğer işlevlerden ayrışması yapının en karakteristik özelliklerinden birini oluşturmaktadır (Şekil 3.22 ve Şekil 3.23).

Şekil 3.22 : Richards Tıbbi Araştırma Binası planında üç laboratuvar kulesi ve sağdaki iki ek biyoloji kulesi merkezi bir servis kulesi etrafına yerleştirilmiştir (Url-4).

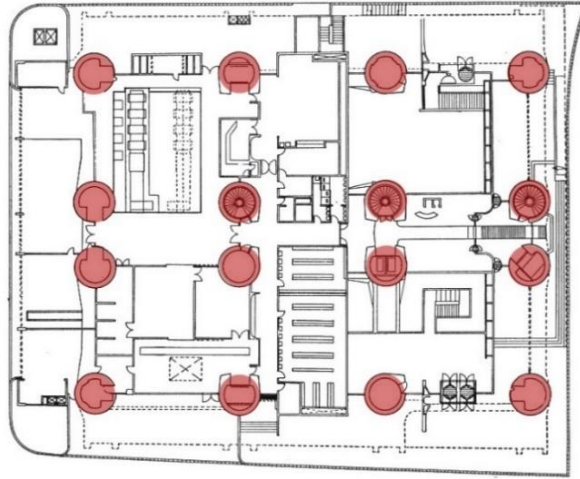

Şekil 3.23 : Richards Tıbbi Araştırma Binası cephesinde kulelerin kütleli olarak cephedeki belirleyici etkisi (Url-5).

1960'larda çok esinlenen Louis Kahn'ın bu yaklaşımı Japon Metabolist Hareketi de etkilemiş, bu akımı benimseyen mimarlar da servis hacimlerini mekânsal

organizasyonun düzenlenmesini farklı ve önemli bir yere koymaktadır. Bu yaklaşımda servis hacimleri ve sirkülasyon kovalarına işleyen bir organizmanın damarları gibi sürekli bir iletişim ve taşıma görevi atfedilmiştir. İnsanları, enerjiyi ve malzemeyi yukarıdan aşağıya taşıyan düşey çekirdeklerden oluşmuş, üç boyutlu bir ızgara sistem olarak değerlendirirler. Bu ızgara sistem yine üç boyutlu olarak ayrıştırılır ve yapının “büyüyebilmesi” ve “eklemlenebilmesi” için altlık oluşturur (Lin, 2010). Tercüman Binası’ndaki servis kulelerinin aksine Metabolistlerdeki bu ızgara sistem büyüyebilme ve eklemlemeye olanak tanıması için asimetrik olarak bırakılır, büyümeye devam edecek tamamlanmamış bir yapı etkisi verilir. Kenzo Tange tarafından 1964 yılında tasarlanmış olan Yamanashi Basın ve Yayın Merkezi bu ızgara sistemin mimari belirleyiciliğine örnek olarak verilebilir (Şekil 3.24 ve Şekil 3.25).

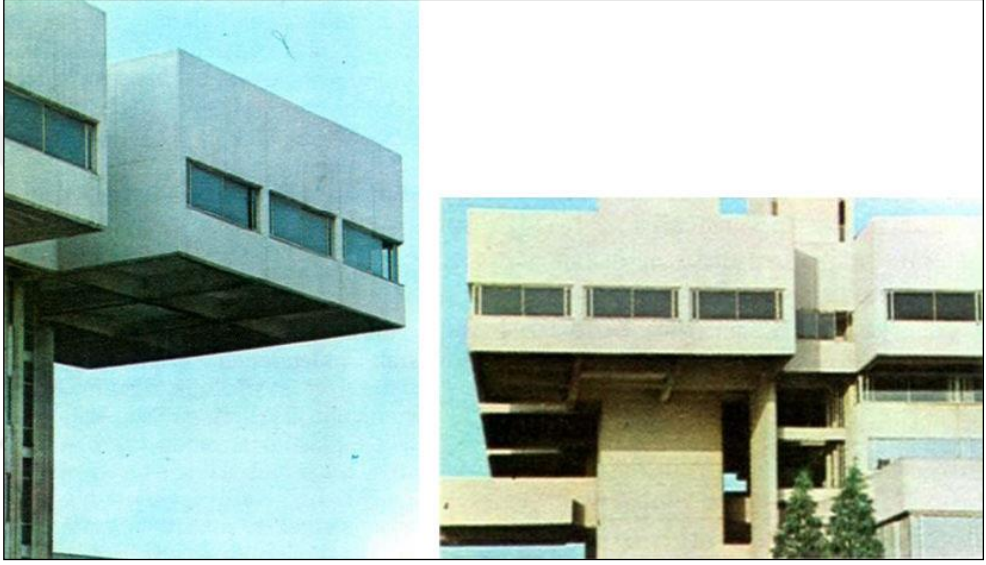
Şekil 3.24 : Kenzo Tange, Yamanashi Basın ve Yayın Merkezi kat planı, 1964 (Url-6).

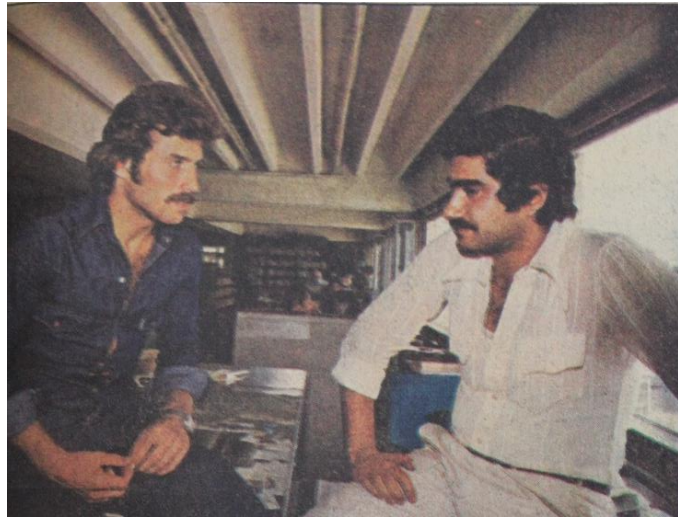
Şekil 3.25 : Kenzo Tange, Yamanashi Basın ve Yayın Merkezi cephe (Url-7).

3.2.1.3 Strüktür

Tercüman Binası'nın servis kulelerinin kenarlarında tasarlanmış olan 6.70 X 0.4 metrelik 16 adet kule perdesi yapının temel düşey strüktürünü oluşturmaktadır. Atilla Yücel (1985)'in belirttiğine göre: "Bu kule perdeleri yerinde dökülmüş, avlu boşluğunda vermiş olduğu olanaklar kayar kalıp ve vinç işlemlerini kolaylaştırmıştır." Strüktürün en önemli yanını, üst yönetim ve şirketler katındaki (+12.80 kotu) modüllerin havada asılı etkisi yaratan 15 metrelik konsol kütleyi taşıyan T kirişler oluşturmaktadır (Şekil 3.26, Şekil 3.27 ve Şekil 3.28). Köşe konsolları dışındaki kirişler öngerilimli olarak imal edilmiştir.

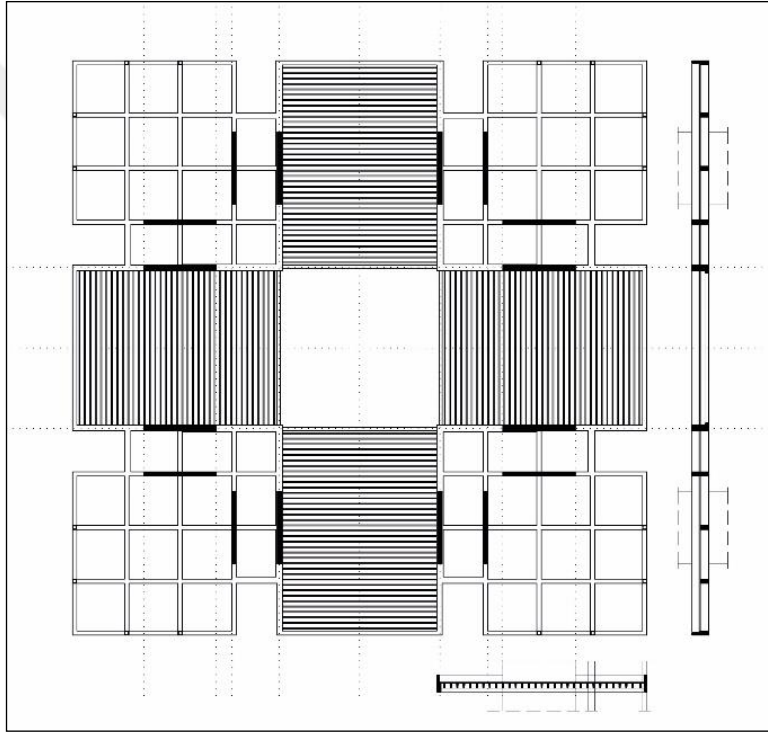

Şekil 3.26 : Köşe konsolu, kule ve konsol eklemlenmesi (Yücel, 1985).

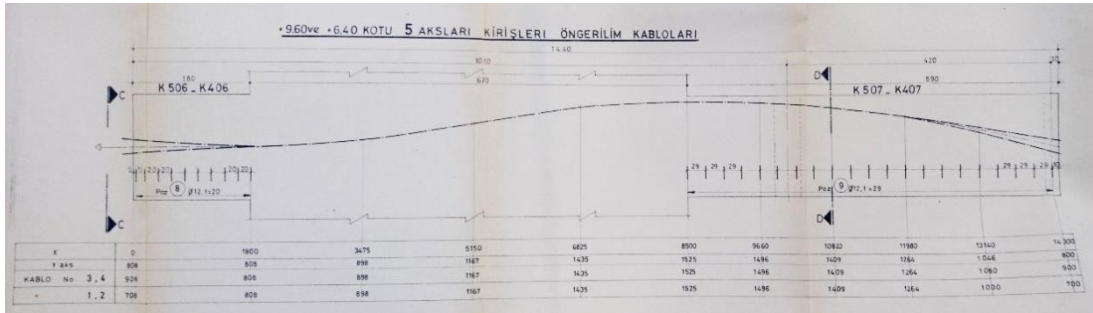

Şekil 3.27 : Röportaj anında Tercüman Gazetesi Binası'nın iç mekanında çekilen bir kare. Arka plandaki çıplak T kirişler algılanabilmektedir (Tercüman Gazetesi, 13 Temmuz 1977, s.11).

Öngerilimli yapı elemanları büyük açıklıkları geçmek için eğilme elemanları olarak kullanılmaktadır. Bu elemanlar kullanılarak büyük açıklıkların normal betonarme kirişlere göre daha küçük kesitlerle geçilmesi mümkün olmaktadır. Elemanlara gelecek yük etkileri çeliğin gerilmesiyle dengelenmiş olur (Şekil 3.29 ve 3.30). Kopma dayanımı çok yüksek olan halatların kullanılarak verilen germe kuvvetinin prefabrike (ön üretimli) beton elemana aktarılır. Bu açıdan bakıldığında Tercüman Gazetesi Binası'nın kısmi prefabrike olarak inşa edildiği söylenebilir. Öngerilimli elemanların inşaatı, Freyssinet Öngerilim Firması ile yapılan anlaşma sonucunda, firmanın Türkiye mümessili Rasin Etiman'ın hesapları sonrasında mümkün olabilmektedir (Çulcu, 26 Ekim 1975, s.2).

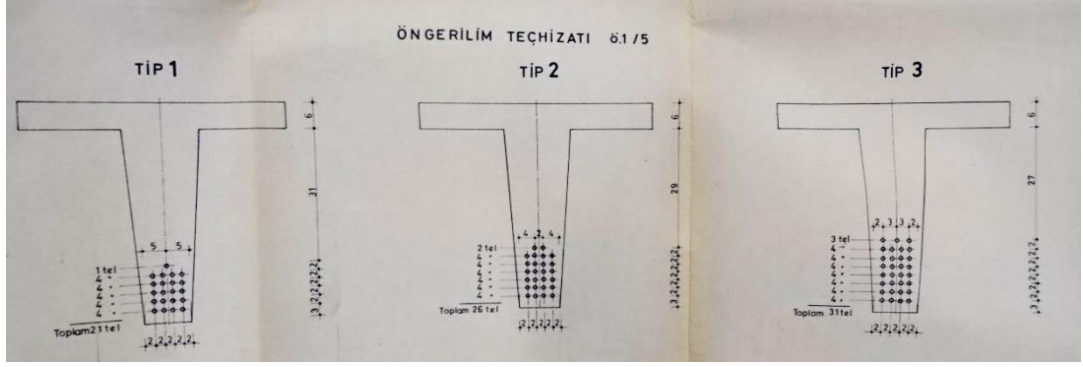

Şekil 3.28 : +12.80 kotu kalıp planı ve kesitleri (ZBA, Statik proje üzerinden üretilmiştir).

Şekil 3.29 : +9.60 ve +6.40 kotu 5 aksları kirişleri öngerilim kabloları ve hesaplamaları (ZBA, Statik Proje, 29 Nisan 1974).

Şekil 3.30 : T kirişlerin öngerilim teçhizatı (ZBA, Statik Proje, 29 Nisan 1974).

Tercüman Binası'nda kullanılan öngerilimli ve prefabrike betonarme sistemi daha iyi kavrayabilmek için dünyadaki uygulamalara da kısaca değinmek faydalı olacaktır. Walter Gropius, Le Corbusier, Auguste Perret ve Louis Kahn'ın prefabrike yapı elemanlarının kullanıldığı önemli denemeleri vardır. Bu bağlamda materyalin potansiyeli Eugene Freyssinet'in kirişli fabrika çatısı ve Robert Maillart'ın 1924'te Chiasso'da tasarladığı depo saçağı tasarımlarında ispat edilmiştir. Büyük mekanları geniş açıklıklarla geçerek beton malzemenin sınırlarını zorlayan Pier Luigi Nervi (1891-1979) de bu bağlamda önemli bir yer edinmektedir (Frampton, 1995, s. 212). Nervi, inşa prensiplerini Brunelleschi'nin kubbesi, Gotik katedralleri ve Yunan tapınakları gibi kendi dönemleri içinde farklı ve ileri yapım sistemlerinden yararlanmış olan etkileyici mimari örneklerden yararlanarak oluşturmaktadır. Mimarlık tarihi anlatılarında formları üzerinden kategorize olan bu yapıları Nervi'ye göre özel kılan ortak özellikleri fonksiyonel ihtiyaçların başarılı strüktürlerle karşılanıyor olmasıydı. Geçmişteki bu örneklerle karşılaştırıldığında çağdaş mimarlık teknolojilerinin daha karmaşık olmasından dolayı strüktürel sistemlerin de çağdaş teknolojilere uyumlu bir şekilde üretilmesi gerektiğini savunmaktaydı. Bu yüzden doğru inşa sistemi olarak tanımladığı formülü şu şekilde sıralamaktaydı: Fonksiyonel gerekliliklerin karşılanması, strüktürel sağlamlık, malzemedeki dayanıklılık ve maliyetteki denge. Mimari sorunlara daha çok mühendislik hesaplamaları ile yaklaşmış olsa da rasyonel hesaplamaların dışında estetik sezgi ve duygusallık gibi kavramları da tasarımları içinde eritmişti (Kirk, 2005). Tanımladığı formül paralelinde hem malzeme hem de uygulama yöntemi olarak inşaat teknolojisine büyük katkılar sağlamıştır. Hafif, ince bir katman şeklinde uygulanabilecek, tekrar kullanılabilen kalıplarla istenilen formun elde edilebildiği, tel örgü strüktüre yarı sıvı çimentonun püskürtülmesiyle elde edilen, plaster kalıpların kullanılmasıyla pürüzsüzlük için başka bir müdahaleyi gereksiz

kılacak, yapı elemanlarının prefabrike bir biçimde inşa edilmesine izin veren “ferrocemento” adlı bir yöntem keşfetmiştir. Bu yöntemle ahşap inşaat kalıplarından elde edilen sınırlı sayıda formun çoğaltılması ve istenilen formda konstrüksiyonlar elde edilmesi sağlanmıştır. Nervi'nin prefabrikasyon strüktür, tekrar kullanılabilir hareketli ferrocemento iskeleleri üzerine ürettiği yenilikler, betonarmenin uygulama alanlarını genişletmiş, aynı zamanda fabrika ve endüstriyel tesislerinin hızlı, ekonomik ve hatasız bir şekilde üretilmesini sağlamıştır. Bu tür endüstriyel üretime örnek olarak 1952'de Bologna'da inşa edilen Tobacco fabrikası ve 1955'te Turin'de inşa edilen Fiat Tesisleri örnek olarak gösterilebilir (Şekil 3.31 ve Şekil 3.32). Nervi'nin yapı malzemesi ve teknolojisi alanında üretimleri, mimarlık dünyasında daha serbest ve cesur formların hayata geçirilebilmesini sağlamıştır (Huxtable, 1960). Mimarlığa sadece mühendislik nesnesi olarak yaklaşmayan Nervi, teknolojik anlamdaki üretimleri için deneysel yöntemleri kullanırken formu da estetik bir yaklaşımla ele alarak, onları sentezlemiştir. Kodladığı doğru inşa prensipleri çerçevesinde, fonksiyon, maliyet ve yapım süresi anlamında verimli, estetik ve teknolojik olarak cesur ve farklı strüktürel sistemler hayata geçirmiştir.

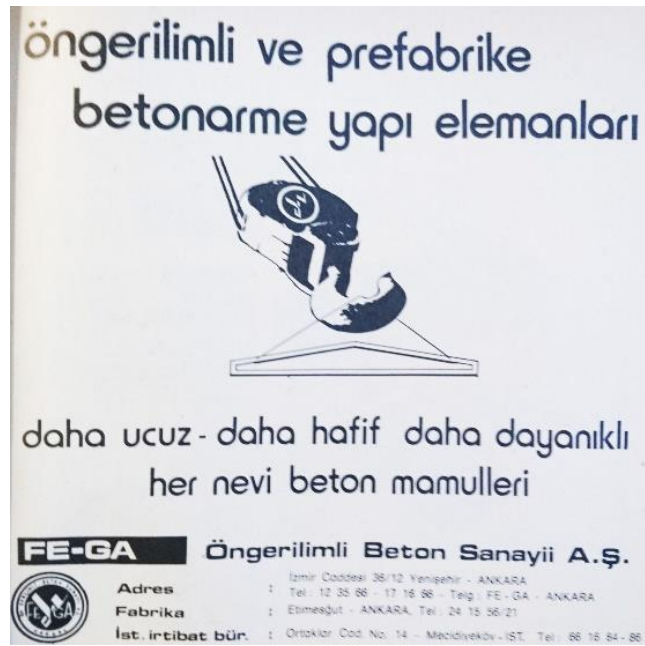
Şekil 3.31 : Pier Luigi Nervi, uçak hangarı, Orvieto, İtalya, 1935 (Huxtable, 1960, s. 37).

Şekil 3.32 : Pier Luigi Nervi, Tobacco Fabrikası, Bolonya, 1952 (Huxtable, 1960, s. 63).

Prefabrike yapım teknolojisine Kenzo Tange de merkezi bir önem atfeder. Servis çekirdekleri büyük strüktürler halinde alanda inşa edilirken, ona eklemenecek olan hücreler prefabrike şekilde üretilir, çekirdeklere sonradan monte edilir. Bu prefabrike hücrelerin ihtiyaç halinde taşınabilir ve yer değiştirilebilir olması hedeflenmektedir.

Prefabrikasyonun kullanımını özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra hızlanmıştır. Savaş sonrası ortaya çıkan yapı açığı ve iş gücündeki azalma, hızlı bir şekilde yapı üretimi gereksinimini doğurmuş, bu da prefabrikasyon uygulamaları için verimli bir ortam oluşmasını tetiklemiştir (Acar, 2006). Türkiye'ye baktığımızda ise prefabrike üretimin başlangıcının öncelikle hafif prefabrike elemanlarla 1950'li yıllarda yapıldığı görülmektedir. 1960'lı yıllarda başlatılan Planlı Kalkınma kapsamındaki sanayi hamlesiyle birlikte, sanayi üretimi ihtiyacının karşılanması için devlet tarafından teşvikler ve çeşitli krediler sağlanmıştır. Fabrika yapılarının prefabrike yöntemle inşa edilmesi için Batılı ülkelerden teknoloji aktarımı olmuş ve ağır prefabrike üretebilen tesisler 1960 ve 1970'li yıllarda meydana çıkmıştır (Şekil 3.33) (Ülgüray, 1984). Ancak Türkiye'de prefabrikasyon tartışmaları daha çok konut ihtiyacı ve fabrika yapıları üzerinden yapılmıştır. Bu üretimlerin erken örnekleri olarak Ereğli Demir-Çelik Fabrikaları lojmanları (1964), Arçelik Çayırova Tesisleri (İstanbul-1966), Koç Arçelik Tesisleri (Eskişehir-1974), TBMM Halkla İlişkiler Binası (Ankara-1979-1984) verilebilir.

Şekil 3.33 : Öngerilimli ve prefabrike elemanların kullanımının yaygınlaşmaya başladığı dönem Yapı Dergisi'nde verilen pek çok ilandan biri (Yapı Dergisi, Temmuz-Ağustos 1975, sayı: 13, s.29).

Tercüman Gazetesi Binası'nın statik projesini üstlenen Rasin Etiman, Yapı-Endüstri Merkezi'nde düzenlenen 14 Mart 1985 günü "Türkiye'de Prefabrikasyonun Öncelikli Sorunları" adlı panelde düşüncelerini şu şekilde açıklamaktadır:

Prefabrikasyondan beklenen sürat, ekonomi, kalitedir. Prefabrikasyon tek başına bu amaçları nasıl gerçekleştirir? Bir inşaat altyapı, strüktür ve ince yapıdan ibarettir. Bunların planlanmasında senkronizasyon şarttır. Prefabrikasyonun birçok türleri, çeşitli kademeleri vardır. Öncelik alan betondur. Prefabrikasyonun organize olması önce ülke, bölge, proje ölçüsünde programlamaya bağlıdır (Panel: "Türkiye'de Prefabrikasyonun Öncelikli Sorunları", 1985).

Öngerilimli prefabrike elemanların bir büro yapısında tercih edilmesi, birden fazla amaca işaret etmektedir. Yapının hızla inşa edilmesi aynı zamanda dayanıklı olması ve yapıya simgesel özelliğini kazandıran konsolların "havada asılı" etkisi uyandırması amaçlanmıştır. Ancak Atilla Yücel (1985) yapım aşamasında bazı engellerin de ortaya çıktığından söz etmektedir:

Bu uygulama nitelikli, ancak bina yapımı konusunda pek deneyimli olmayan bir inşaat firması tarafından çok kısa sürede gerçekleştirilmiş; ancak hızlı yapım belirli aksaklıkları da beraberinde getirmiştir: Başta brüt beton bir yapı düşünülürken sonuçta ortaya çıkan yüzey ondülasyonları, daha güvenli olabilecek prekast bir sistemin ağır bulunması sonucunda sıvayla örtülmek istenmiştir. Yüksek dozajlı beton üzerinde tutmayan sıvalar dökülmüş; tüm yüzeyler yeniden makineyle taranıp tekrar sıvanmıştır.

Karşılaşılan tüm zorluklara rağmen prefabrike elemanlar, Türkiye'de ofis işlevli bir yapıda erken ve cesur bir örnek olarak başarıyla hayata geçirilmiştir. Genel olarak, kule perdelerinin ve T kirişlerin simetrik olarak tasarlanması taşıyıcı sistemin dengeli bir biçimde tamamlanmasını sağlamıştır.

3.2.1.4 Cephe özellikleri

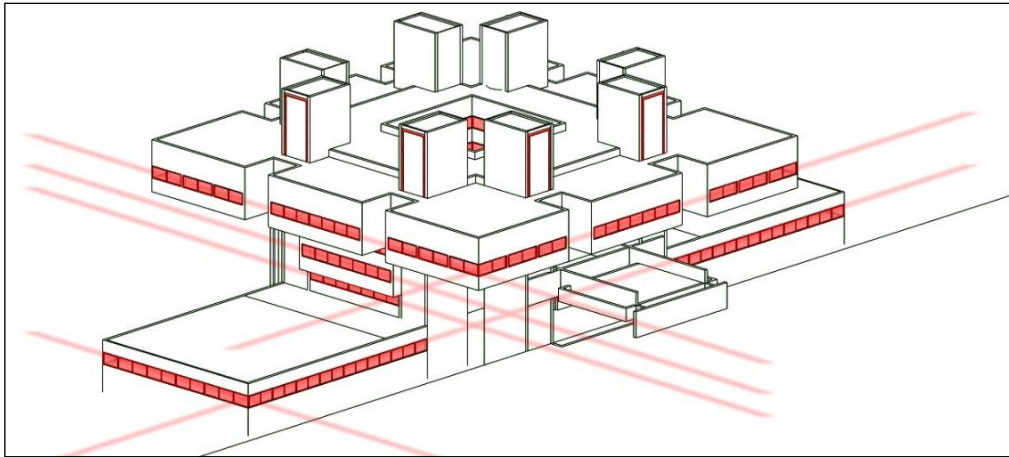
Binayı yatayda ve düşeyde strüktüre eklenerek oluşturan, girinti çıkıntılarla, daralmalarla, kopmalarla birbirinden ayrılan hacimlerde şerit pencere kullanılarak ortak bir cephe dili yaratılmıştır. Şerit pencereler, hacimlerin yataydaki etkisini güçlendirdiği gibi, bazı konumlarda şeffaflığı ve kesintisiz yapısı sayesinde kütleleri koparma işlevi de görmüştür (Şekil 3.34). Şirketler ve üst yönetim katındaki konsollarla sağlanan ayrışma için ara katlarda kuzeybatı cephesinde boşluklar açılmıştır. Üçüncü kattaki köşeleri dönen şerit pencere de ara katlarla üst kattaki konsollar arasındaki kopukluk etkisini güçlendirecek şekilde kullanılmıştır. Yatayda şerit pencere kullanımına izin vermeyen, tam aksine binada dikey iskelet olan kulelerin

köşelerinden geçen diğerlerinden çok daha ince olan şerit pencereler, kütlelerin sınırlarını belirginleştirmektedir (Şekil 3.35).

Tercüman Gazetesi Binası'nın mimari özelliklerinin belirleyicisi olarak mekânsal düzenlemede fonksiyonel ayrışma, sirkülasyon ve servis çekirdeklerinin kütleli kurgunun önemli bir parçası haline getirilmesi ve strüktürün yapının sembolik gücünü oluşturan yenilikçi ve cesur yaklaşımları göze çarpmaktadır. Her üç anlamda da dünya çapında örnekleri ile karşılaştırılabilmekte ve aralarında güçlü paralellikler kurulabilmektedir. Böyle bir yapının 1970'lerde hayata geçirilebilmiş olması Tercüman Gazetesi'nin sadece baskı teknikleri konusundaki yenilikçi düşünceleriyle kalmadıkları, buna paralel olarak hem yapı malzemesi ve yöntemi olarak hem de tasarım ve kompozisyon olarak çağdaş, yenilikçi ve vizyoner davrandığını göstermektedir.

Şekil 3.34 : Konsol kat ve ara kat kütlelerini birbirinden ayıran şerit pencereler (Yücel, 1985).

Şekil 3.35 : Cephe açıklıkları ve hacimler arasındaki ilişki.

3.2.2 Simgesel değeri

Gazete kurulduğu yıldan beri çeşitli yöntemlerle kaydettiği tiraj artışıyla birlikte, Kemal İlıcak önderliğinde, belli bir ideoloji doğrultusunda büyüyüp gelişmektedir. Bu büyüme kaydederken sadece, Türkiye'nin değil Dünya'nın da bir numaralı gazetesi olmayı ve yine bir numaralı, en modern, en büyük, en üstün tesislerine sahip olmayı hedefler. "Yalnız İstanbul'da değil, İzmir, Adana, Ankara, Almanya'nın birçok yerinde, Paris'te Londra'da, Amerika'da, Beyrut'ta, Hollanda, İsviçre, Avusturya'da, Yunanistan ve İtalya'da (teleks bağlantılı) büyük temsilcilik ve bürolara sahip olan gazete", en yeni teknolojileri kullanma, dünyaya yayılma ve dünyadan haber alma konularında, "sadece Türkiye'de değil, bütün dünyada basına örnek teşkil edecek muhteşem bir binaya" sahip olarak Türk basınında her yeniliğin öncüsü olduğunu öne sürmektedir (Akın ve Baltalı, 21 Şubat 1976, s.1). Gazete yönetimi surların dışındaki Türkiye'nin "en modern", "en büyük" ve "muhteşem" yeni tesislerini "Tercüman Saray" olarak adlandırmakta ve dünyanın her yerindeki yayılışı "fethetmektedir (Anonim, 11 Ekim 1976, s. 1 ve 11).

Kemal İlıcak'ın yönlendirmeleri yalnızca gazetenin yönetiminde değil aynı zamanda yeni inşa edilecek tesisler için de önemli olmuştur. Henüz proje aşamasında Kemal İlıcak, Tercüman Gazetesi Binası'nın bazı özelliklere sahip olması gerektiğini vurgulamıştır. Sadece günlük ihtiyaçlarını karşılayacak değil, ilerleyen 50 yıl içinde de büyümeye ayak uydurabilecek bir yapı özellikle Kemal İlıcak tarafından müelliflerle yaptığı konuşmalarda talep edilmekteydi:

İşi iyi inceleyin, Tercüman'ın en az elli yıllık ihtiyacına cevap verecek bir bina inşa edeceğiz' diye kesinlikle parmak basıyor, hatta 'Hem de öylesine inşa edeceğiz ki, elli yıl sonra hem yanlamasına hem de diklemesine büyüyebilecek' cümleleri ile daha uzak geleceklere uzanıyordu (Anonim, 19 Ekim 1975, s.2).

Tunca ve Günay Çilingiroğlu'nun gazeteye verdiği bir röportajda binanın anıtsal ve brütalist yapısı vurgulanmaktadır:

Şimdi muhteşem binamızın bazı özelliklerini, betona şiir ve edebiyatı katıp, yeşil ve mavisi ile tabiatı da eklemeyi beceren mimarlarımızdan dinlemeye başlayalım: sanatkar ruhundan anlayan, gerçekten çok geniş ve zengin muhayyeye sahip Sayın Kemal İlıcak'ın maddi-manevi her çeşit imkanı çekinmeden önümüze sermesi sayesinde sadece Türkiye'de değil, bütün dünyada kendinden söz ettirecek şekilde şahane bir binayı tamamlamak üzere olmanın zevki, heyecanı ve -tevazuu bir tarafa bırakalım gururu içindeyiz. Bize meslek hayatımızın en büyük projesini hayallerimizden de öte gerçekleştirme imkanı sağlayan Sayın Kemal İlıcak'a,

muhterem Tercüman okuyucuları huzurunda teşekkürü borç biliriz. Ayrıca, ilmin, inşaat sektöründeki her çeşit detaya kadar uzanan en son buluş ve yeniliklerini akıllara durgunluk verecek şekilde uygulamakta büyük ustalık gösteren Kozanoğlu-Çavuşoğlu İnşaat ve Taahhüt Limited Şirketi'ni saygı ve takdirle anarız. Bekçisinden işçi ve kalfasına; ustasından-mühendislerine; Türkiye'ye dolayısı ile gelecek nesillere armağan olunacak bu abide binaya emeği geçen herkese bir gazete sirkülasyonu hakkında bize istediğimiz bilgileri anında veren teknik ve fikir kesimindeki bütün Tercüman mensuplarına candan teşekkür ederiz (Anonim, 12 Ekim 1975, s.2).

Öncü ve en büyük olma arzusu yeni yapının dünyadaki sayılı basın merkezleriyle karşılaştırılmasına neden olur:

Biz arsayı satın alırken Türkiye'nin en büyük iki yüksek mimar arkadaşları ile birlikte Fleet Street'i, Times Square'i, Kaiser Wilhelm Strasse'yi, Via di Propaganda'yı, Champs Elysees'yi Park Streeti dolaşiyor, dünyadaki bütün gazete binalarından daha büyük, daha üstün, daha modernini yapmak için çizecekleri muhteşem projeye doküman topluyorlardı (Anonim, 05 Ekim 1975, s.2).

Yapının anıtsal ve simgesel değerlerine verilen önem sadece mimarlar tarafından değil gazete tarafından da vurgulanmaktadır:

Binamızın dört üst köşesine alttan hiçbir destek görmeden boşlukta duran iki yüz yirmi beşer metrekairelik beton bloklar sizi korkutabilir. Koca sekiz çalışma mahallinin etrafa kanat açar gibi boşlukta durması sadece Türkiye'de değil, bütün Avrupa'da yenilik teşkil etmektedir. Her biri yirmi üç metreye varan açıklıklarla koca beton blokların boşlukta durdurulabilmesi dünyaca meşhur ünlü Freyssinet Öngerilim Firması ile yapılan anlaşma sonu mümkün olmuş, firmanın Türkiye mümessili Rasin Etiman'ın elektronik beyinlerde günlerce yaptığı ince hesaplar, Londra Asfaltı kenarındaki inşaat abidesinin mucizelerini mimarimize armağan etmiştir. Boşlukta duran beton bloklar, Almanya'da yine özel olarak imal ettirilip, yine özel bloklarla gerdirilen yüksek dayanma güçlü demirlerle üstten askıya alınmıştır. Bu sistem çevreyolu geçitleri inşaatında da uygulanmış, iki yana kanat açmış beton yollar, Tercüman binasındaki blokların adeta minyatürü olmuştur. Binamız, yerden yirmi metre aşağılarda atılan ana temellerde yükselen taşıyıcı on altı perde üzerine oturtularak yükseltilmiş, bu perdeler, binanın üstünde ayrı görevleri olan kuleler meydana getirmişlerdir. Binamız boşlukta dört tarafa kanat açmış mahalleri, kuleleri, her yandan görülebilen Tercüman'ın "T" harfi esprileri, son sistem baskı-dizgi, renk makineleri, kameralar ile Londra Asfaltı'nın kenarında Türkiye için, Türk milleti için çalışmaktan başka düşüncesi olmayan bir gazetenin elemanlarını beklemektedir (Anonim, 26 Ekim 1975, s.2).

İdeolojik çizgisi, kitlelere ulaşan baskıları, büyümeye ve gelişmeye olan isteği, güçlü yönetici ve lider konumundaki Kemal Ilıcak'la Tercüman gazetesi, bütün bileşenleriyle kurumsal bir imaj yaratmaktadır. Yeni tesisleriyle birlikte, gazetenin

toplumsal ve basındaki hedeflediği imaj somut bir hale gelir. Bu anıtsal imajıyla Tercüman, güçlü, öncü, yenilikçi, modern, halktan alıp halka verme mottosuyla, güvenilir bir gazete profilini görsel hafızalara kalıcı bir şekilde kazımaya çalışmaktadır.

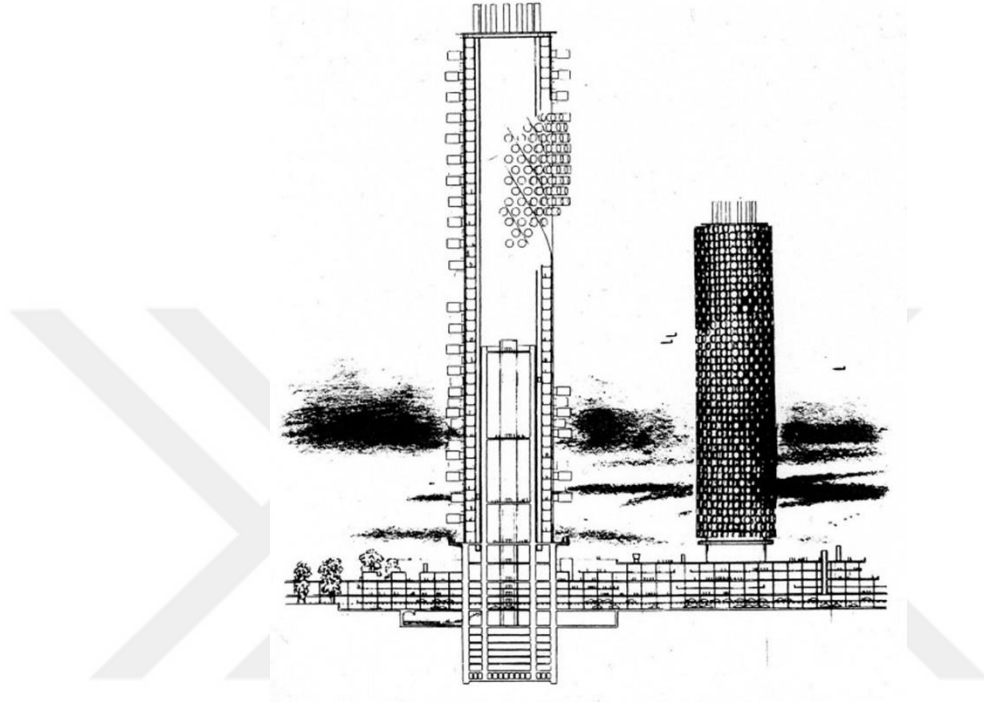
Tercüman Gazetesi Binası gerek anıtsal mimari formu gerekse sınırları zorlayan taşıyıcı sistem tercihi ile yapıldığı dönemde dünya mimarlık alanındaki diğer gelişmelerle paralel bir şekilde değerlendirilebilir. İkinci Dünya Savaşı'nı takip eden dönemde dünya mimarlığının izini sürdüğümüzde 1956'dan sonra mimari ve şehir planlamasında fonksiyonalist yaklaşımların yetersiz olarak değerlendirilmesinden ötürü CIAM'ın "sarsılmaz" doğruları sorgulanmaya başlamıştır. Bu eleştirel yaklaşım, Team 10, Louis I. Kahn, Reyner Banham, Yona Friedman, Archigram ve Metabolistler gibi farklı avangart deneysel yaklaşımlara yönelen gruplar ve mimarların tasarımlarında açık bir şekilde görülmektedir. Uluslararası modernizmin şehir planlama ve mimarlık prensiplerine alternatif olarak geliştirilen bu fikirler "megastrüktür", "grup formu", "yapay topografya" ve "metabolik döngüler" gibi kavramları temel alarak geliştirilmeye ve tartışılmaya başlamıştı. Şehrin sürekli gelişimini vurgulayan bu yaklaşımlarda örneği görülmemiş büyük ölçekleri ve oranları yansıtıyor, anıtsallık kavramını ön plana çıkarıyordu.

Louis I. Kahn (1901-1974), tasarımlarında formalizme yönelmiş ancak geç modernizmin kendini tekrar eden formlarına karşı koymuştu. Mimari mekana "ışık", "sessizlik" ve "düzen" gibi yapısal olmayan kavramları yerleştirmiş, böylelikle "zamansallık" ve "anıtsallık" etkisini uyandırmıştı (Leslie, 2005). Bu yüzden, 1970'lerin ortasına kadar yaptığı üretimler, öncekilerin özgün bir sentezi ancak onlardan açık bir şekilde ayrılmakta, ondan sonraki mimari akımları da etkilemiş olan tasarım yaklaşımlarını barındırmaktaydı.

Bunlardan pek çok ütopyik kentsel planlama önerisi geliştirmiş olan Metabolistler ise, geleneğin yeniden temsili, teknolojik dışavurumun amaçlanması ve eklemlerle bir anıtsallık olarak karakterize edilebilecek amaçlar sergilemektedir. Bu amaçlar onları düzeni temsilen "genel sistem", simgeyi temsilen "soyut imaj" ve formu temsilen "inşa çözümleri" olan tasarımda üç aşamalı arayışa götürmüştür. Akımın önemli temsilcilerin Kenzo Tange de tasarımlarını strüktür ve sembol üzerine kurgulamaktadır (Lin, 2010). Şehir planlamasından mimari önerilerine kadar sembolik ve anıtsal yaklaşımı korumuştur. Tokyo Bay Planı'ndan (1960) başlayarak Kofu'da

medya şirketi için tasarladığı Yamanashi Basın ve Yayın Merkezi (1964) ve Shizuoka Basın ve Yayın Merkezi (1967) kentsel dokudan farklı yapım teknolojisi, mekânsal organizasyon ve ölçek olarak anıtsallık sergileyen yapılarıdır. Tange dışında örneğin Kiyonori Kikutake'nin tasarladığı “Tower-shaped City” konut işlevinde düşünülmüştür ancak modern bir heykel yaratma amacı da taşımaktadır (Şekil 3.36).

Şekil 3.36 : Tower Shaped City, Kiyonori Kikutake (Lin, 2010, s. 20).

Yapının mimarlarının yukarıda kısaca özetlenen gelişmeleri takip eden kişiler olması göz önünde tutulduğunda, Tercüman Binası'nın birçok yönüyle dünyanın başka bölgelerindeki çağdaşları ile paralel yaklaşımlar sergilediği düşünülebilir. Yapı, uzak noktalardan algılanabilecek büyüklükte anıtsal ölçeği ve bağlamından ayrışan formuyla, sadece gazetenin işlevsel hacimlerini bir araya toplamakla kalmamakta, aynı zamanda gazeteye ait temsilleri yansıtan modern bir heykel işlevi de görmektedir.

3.2.2.1 Kurumsal temsil

Gazetenin ofis ve baskı işlevleri dışında çeşitli etkinliklere ev sahipliği yapan Tercüman Binası, kurumun gücünün ve duruşunun simgesi olarak kullanılmaktadır. Çekilişler, kurallar için dönemin sanat ve spor camiasının ünlü isimleri ağırlanarak, iç mekandan fotoğraf verirken düzenlenen etkinliklerin haberi için bina sembolik bir arka plan oluşturmaktadır (Şekil 3.37, 3.38, 3.39, 3.40). Başta otomobil olmak üzere çeşitli promosyon kampanyalarını sürdüren Tercüman'ın, bu etkinlikler için yapının iç ve dış

mekanını aktif olarak kullandığı gözlemlenmiştir (Şekil 3.41 ve Şekil 3.42). Otomobillerin depolanması ve çekimlerinin yapılması için matbaa katının bir kısmı ayrılmıştır.

Şekil 3.37 : Türkiye'ye yapılan gezi sırasında grubun Tercüman Gazetesi'ni ziyareti (Tercüman, 23 Ağustos 1976, s.1).

Şekil 3.38 : "Adım adım Avrupa" talihlileri ile gezi başlangıcı (Tercüman, 03 Ekim 1976, s.1).

Şekil 3.39 : Yapının iç mekanında çekiliş yapılırken (Tercüman, 12 Temmuz 1976, s.1).

Şekil 3.40 : Yapının iç mekanında çekiliş yapılırken (Tercüman, 20 Temmuz 1976, s.1).

Şekil 3.41 : "Halktan aldığı halka veriyor" başlıklı haberden (Tercüman, 09 Nisan 1977, s.11).

Şekil 3.42 : “İşte otobüsünüz ve minibüsleriniz Tercüman Tesisleri önünde hazır” başlıklı haber (Tercüman, 23 Ocak 1977, s.1).

3.2.2.2 İdeolojik temsil

Kendi ifadesiyle gelişimini Türk halkının takdirine bağlamış olan Tercüman, ideallerini Türkiye'nin geleceğiyle özdeşleştirmektedir. Tercüman çağdaş, modern, muhafazakar Türkiye'nin ideolojik öncüsü olma misyonunu taşımayı hedeflemektedir:

Antikomünist; feodal değil, çağdaş sağcı...Milliyetçi...Işıl ışıl yenilikleri, dilinin dininin, geleneklerinin sağlam mayasında yoğuran...Tarihinden aldığı güçle, geleceğin umut kapılarını zorlayan sosyal adalet içinde hızlı ekonomik gelişme sergileyen bir Türkiye...Amacımız, doğrultumuz budur (Verel, 04 Nisan 1976, s.2).

Birçok çevrelerde TERCÜMAN 'devlet gazetesi' diye anılıyor. Basımımızda milli bir renk örneği olduğumuz 15 yıldan beri, yalnız Türk devletinin bekasını ve milletimizin huzurunu düşünen tutumumuzdan ötürü, bize halkın bahşettiği bu güzel sıfat büyük iftiharımızdır (Anonim, 11 Ekim 1976, s.1 ve 11).

Bu motivasyonla Tercüman Gazetesi Binası mimari açıdan çağdaş, modern ve gelişmiş inşaat tekniklerini barındırmakla kalmaz, aynı zamanda gazetenin yansıtmak istediği ideolojik çizginin de dışavurumu olarak görülebilir. Gazete milliyetçi ve muhafazakar bir çizgide konumlanmış ancak bir yandan modern, çağdaş, yenilikçi ve gelişmekte olan bir Türkiye'ye hizmet etme düşüncesine sahiptir. Böylece, Türkiye'nin vizyonu ve kendi kurumsal vizyonu arasında bir bağ kurmaktadır.

Dönemin Demokrat ve Adalet partili politikacılarının binayı ziyaretleri, Kemal Ilıcak ile görüşmeleri ve basındaki teknolojik gelişmeleri takip etmeleri, Tercüman Gazetesi'nin bu atılımıyla yakından ilgilendiklerini göstermektedir (Şekil 3.43 ve Şekil 3.44). Tercüman Gazetesi, 1970'li yıllarda yaptığı atılımlarla bütünsel olarak,

dönemin güçlü sağ ideolojilerinin cephesini kurgularken, modern, çağdaş temsillerini yaratmakta ve sağ politik figürleri bu cephenin destekçisi olarak konumlandırmaktadır. Gazete görsel ve yazınsal olarak kitlelere ulaşarak kurumsal ve ideolojik gücü yaymakta, diğer bir yanda yeni gazete binası bu güç ve konumu temsil eden vizyonun ara yüzünü oluşturmaktadır.

Şekil 3.43 : Celal Bayar'ın Tercüman Tesisleri'ni ziyareti (Tercüman, 03 Haziran 1976, s.1).

Şekil 3.44 : Süleyman Demirel'in Tercüman Tesisleri'ni ziyareti (Tercüman, 08 Ağustos 1976, s.1).

3.2.2.3 Tercüman Gazetesi'nin diğer şehirdeki yapıları

Gazete İstanbul'daki yeni tesislerinin inşaatıyla birlikte diğer büyük illere de aynı yatırımı yaptığı görülmektedir. Gazetenin aynı kalitede ve yenilikte gazeteyi Türkiye'nin her yerine ulaştırmak hedefiyle inşa edilen Ankara, Adana ve İzmir'deki yeni yapılarının müjdesini en az İstanbul'daki Tercüman Binası kadar heyecanlı vermektedir:

Türkiye'nin en modern basın tesislerinin hakkını yine Türkiye'nin en mükemmel gazetesini çıkarmakla vereceğiz...Gazeteniz Tercüman bina ve gerekli her çeşit makine değişikliğini sadece İstanbul'da yapmamaktadır. Mesela Ankara büromuz bu ayın sonlarına doğru inşası tamamlanacak olan Büyük Ankara Oteli'nin bitişindeki verimli çalışma için bütün konforu haiz modern binamıza taşınacak. Ankara'daki binamızda da İstanbul'daki son model ofset rotatif makinelerimizin eşleri bulunmakta; ...Yine on iki sahifelik bir gazete basabilmek için Adana Havaalanı yakınlarındaki yeni binamızın ofsetleri yenileri ile takviye edilmekte; İzmir Büyük Efes Oteli karşısında satın aldığımız yeni binada sizlere aynı nefasette gazeteyi sunabilmenin son ve hızlı çalışmalarını sürdürmektedir...Ankara, İzmir ve Adana bürolarımızın gayet kısa zamana muhtaç hazırlıklarını tamamlamalarını bekliyoruz (Anonim, 14 Mart 1976, s.2).

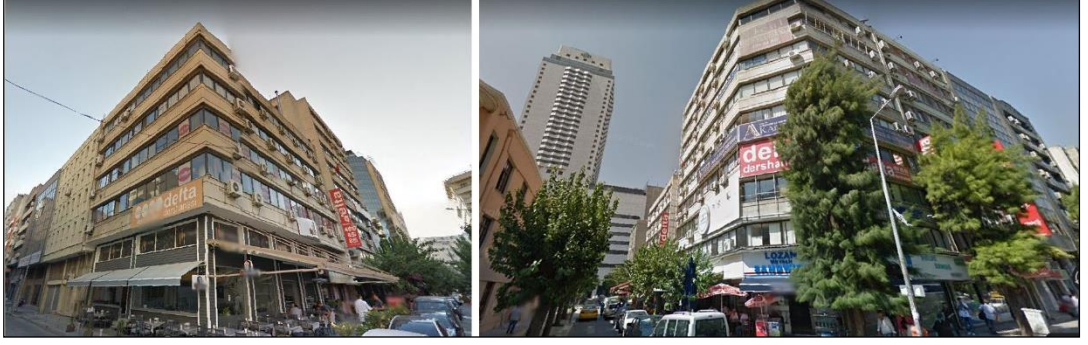
Ankara'daki yeni binayı "... Büyük Ankara Oteli'nin bitişinde şirin ve modern bir bina yükseliyor..." şeklinde okuyucuyla paylaşmaktadır (Şekil 3.45) (Anonim, 07 Aralık 1975, s.2).

Şekil 3.45 : Tercüman Gazetesi'nin 12 Ocak 1990 tarihli baskısına göre, Güniz Sokak, No: 48, Kavaklıdere, Ankara adresindeki yapısının günümüzdeki hali (Url-8).

İzmir'deki yeni binayı "Muammer Övünç ve arkadaşları pek yakında Efes Oteli'nin karşısındaki Tercüman'ın malı olan muhteşem binalarına taşınacaklar." şeklinde okuyucuya sunmaktadır (Şekil 3.46) (Anonim, 07 Aralık 1975, s.2).

Şekil 3.46 : 12 Ocak 1990 tarihli Tercüman Gazetesi'ne göre 1371. Sokak, No:5, Kat:2, Alkan İşhanı, İzmir şubesinin günümüzdeki hali (Url-9).

Adana'daki yeni bina için ise "Adana mı? Havaalanına üç dakika mesafede Doğumevi Caddesindeyiz. Tamamlanmak üzere olan bina sizin gazetenizdir." şeklinde haber vermektedir (Anonim, 07 Aralık 1975, s.2).

Yurt dışında da özellikle de Almanya'da, büyük bir okuyucu kitlesine sahip olan Tercüman'ın Frankfurt'taki yeni tesislerinin yapımı İstanbul'dakinden de önce tamamlanıp hizmete girdiği görülmektedir. Gazete haberlerinde buradaki tesislerini de yine "modern" ve "dev" olarak tanımlar (Şekil 3.47).

Şekil 3.47 : Kemal Ilıcak Tercüman'ın Frankfurt tesislerinin açılışında (Tercüman, 25 Kasım 1975, s.1).

3.2.3 Tercüman Gazetesi Binası'nın değişimi

3.2.3.1 Özel Tercüman Lisesi

Yapı, gazete binası işlevini 1986 yılında Özel Tercüman Lisesi'ne dönüşene kadar sürdürmüştür. Gazete binasında olduğu gibi Tercüman Lisesi de her şeyin “en geniş”, “en modern” binalarda “en mükemmel” şekilde olacağı düşüncesiyle tanımlanmaktadır (Şekil 3.48).

Ofis ve matbaa işlevinden okul işlevine geçerken gazete binası, iç mekanda büyük değişiklikler geçirmiş ve okul işlevinin artan sınıf ihtiyacına cevap verebilmek için yapının E5 karayolu tarafına üç katlı yatay bir kütle eklenmiştir (Şekil 3.49 ve Şekil 3.50). Bu kütlede yemekhane, derslik, WC, müdür ve müdür yardımcısı gibi işlevler bulunmaktadır.

Şekil 3.48 : 1986 yılında Özel Tercüman Lisesi'nin eğitim öğretime başlaması (Milliyet Gazetesi, 16 Haziran 1986, s.14).

O dönem Tercüman Lisesi İdare Müdürü Cezmi Bayram ek bina yapım aşamalarını şu şekilde aktarmaktadır:

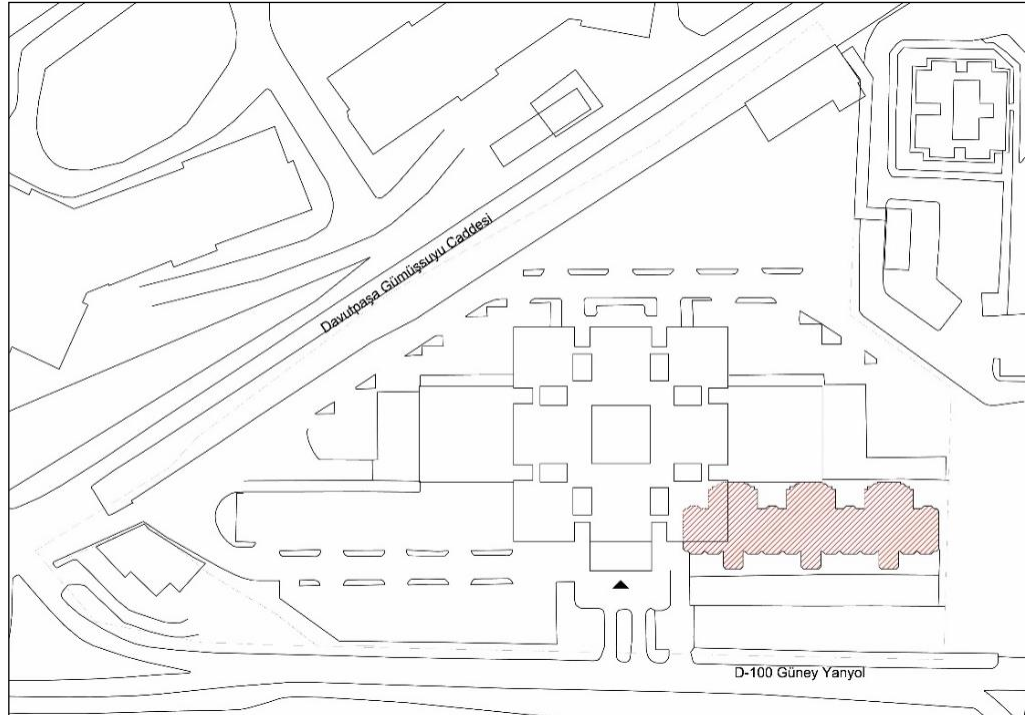
Tercüman Gazetesi Binası, Türkiye'de ilk defa bir taraftan kamyonla kağıdın girdiği diğer taraftan kamyonla gazete çıktığı bir bina olarak tasarlanmıştı. O zamanlar özel televizyonlar olmamasına karşın topyekun bir medya binası olarak özel TV ve radyo yayını yapabilecek şekilde düşünülmüştü. Cepheyi tasarlarken Günay Bey'in dikkate aldığı önemli bir nokta Topkapı surlarıdır. Sur dışında surla komşu bir bina tasarlama düşüncesiyle yola çıkmıştır. Bir diğer nokta da T harfidir. Daha sonra yapıdaki kapalı alanları derslik olarak kullanamayacağımız için, yapıyı kapatmayacak şekilde dört cephesine ilave derslikler yapmak zorunda kaldık. İlave yapının projesini Günay Bey yapmıştır. Aslında yapılmış olan zemin kattaki lineer kütlelerin dört cephede de olması hedefleniyordu. Üst kütleli kapatmayacak

şekilde tasarlanmıştı ve bu ek binayla birlikte bakıldığında sur etkisi daha da güçleniyordu. Diğer üç parçası da tamamlansaydı tam bir Topkapı suru etkisi verecekti. Günay Bey'e müdahale sadece iç mekanda oldu. Eklenmesi planlanan yapılardan yalnız bir tanesinin yapılmasının sebebi Kemal Bey'in maddi açıdan sıkıntıya girmesidir. Daha sonra Tercüman binasını satmak zorunda kaldı ve geri kalan kütleler tamamlanamadı. 1991 senesi satılmasından sonra bir veya iki sene daha bu yapıda kaldık. Sonra taşındık, eğer böyle bir şey olmasaydı ekler tamamlanmış olacak ve görüntüsü muhteşem olacaktı. Binanın statüğünü okul yaparken incelemiştik, yüklere fazlasıyla dayanıklı çıkmıştı. Ancak yine de kanatlara sınıf koymadık, bu katı daha az yoğunlukla kullandık (C. Bayram, kişisel görüşme, 30 Kasım 2019).

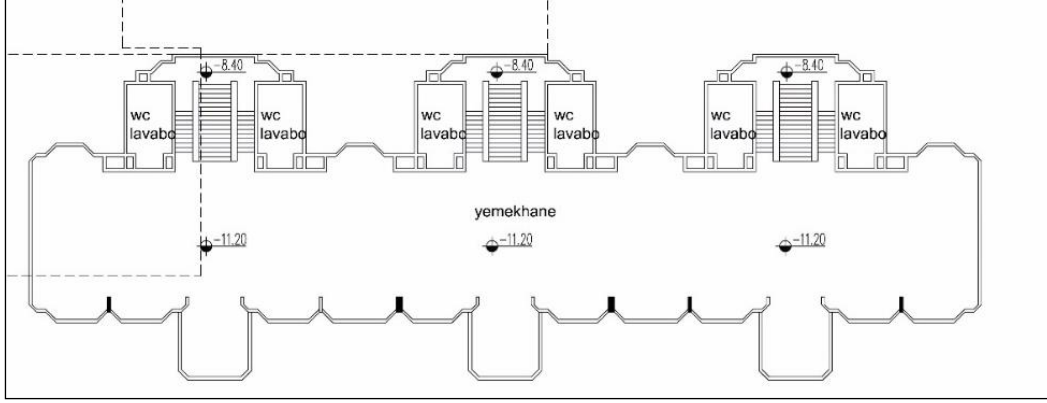

Şekil 3.49 : Ek bina inşaat halindeyken (ZBA).

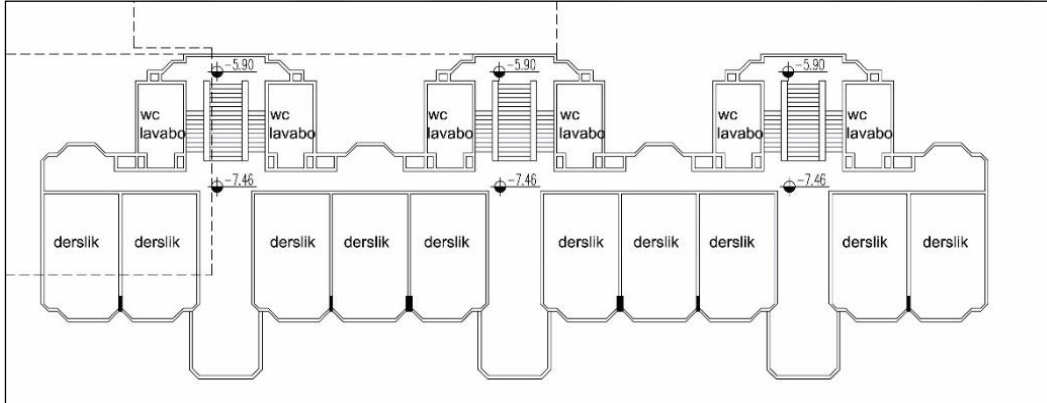
Şekil 3.50 : Eklemlenen yapının vaziyet planındaki konumu (ZBA, Kadastro Haritası üzerinden üretilmiştir).

En alt katında, (-8.40, -11.20 kotu) sadece yemekhane işlevi bulunmaktadır. Bu katta, gazete binasına geçiş verilmeden, iç bölmesiz geniş bir yemekhane alanı tasarlanmıştır (Şekil 3.51).

Şekil 3.51 : Yemekhane (-8.40, -11.20 kotu) katı planı (ZBA, Rölöve projesi üzerinden üretilmiştir).

Derslikler -7.46 kotu planından başlamaktadır (Şekil 3.52). Yeni eklenen binanın gazete binasıyla ilişkisi matbaa katında (-3.20 kotu) dışarıdan merdiven holü yardımıyla sağlanmıştır. Otopark tarafından verilmiş olan servis girişi de ana giriş gibi kullanılmaya başlanmıştır (Şekil 3.53).

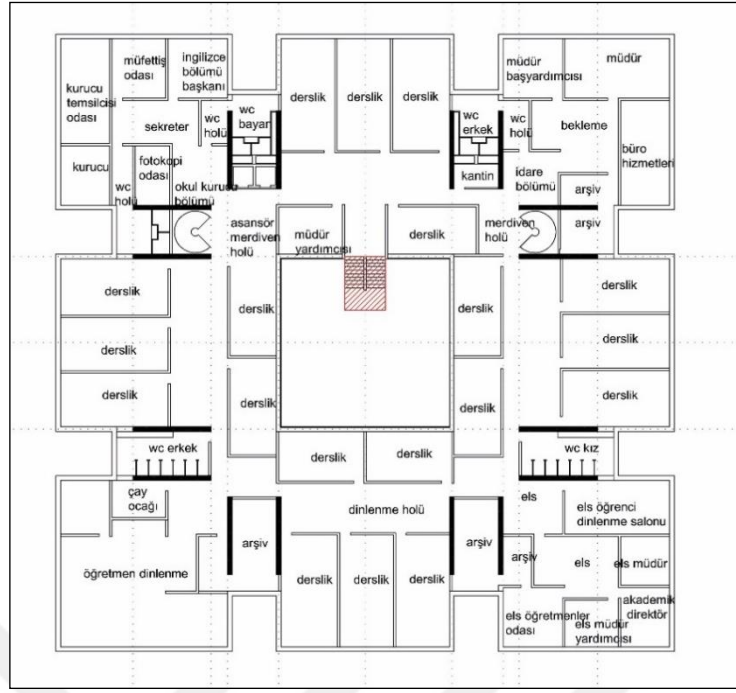

Şekil 3.52 : Ara kat planı (-5.90, -7.46 kotu planı) (ZBA, Rölöve projesi üzerinden üretilmiştir).

E5 karayoluna bakan ve giriş katından itibaren açığa çıkan iki perde taşıyıcı arası kapatılarak mekan haline getirilmiş, WC ve depo işlevleri için kullanılmaya başlanmıştır (Şekil 3.54). Kulelerin servis mekanları olarak hizmet ettiği düşünüldüğünde, ilk mekânsal organizasyon şemasının takip edildiği görülmektedir. Matbaa katındaki düşey sirkülasyonu okul fonksiyonuna göre revize etmek için merdiven sayısının artırıldığı görülmektedir. Matbaa kütesindeki katların kendi

Şekil 3.56 : Dördüncü (+12.80 kotu) kat planı (ZBA, Rölöve projesi üzerinden üretilmiştir).

Sonuç olarak yapılan eklemelerle, boşluklar ve girinti çıkıntılar doldurulmuş, cephedeki kütsel hareketlilik ve parçalanma etkisi azalmıştır. Günay Çilingiroğlu'nun tasarladığı yeni kütle ise, ince uzun yapısı ve şerit pencere açıklıklarıyla matbaa kütseliyle uyum içinde kurgulanmış, ana yapının önüne geçmeden onun bir kolu gibi eklenmiştir. Yapının alt kısmındaki güçlü yatay etki bozulmamıştır. İlerleyen zamanlarda değişen ve artan ihtiyaçların ana yapıya eklemelerle veya doldurmalarla karşılanabilmiş olması, Kemal Ilıcak'ın belirtmiş olduğu hem dikeyde hem de yatayda büyüyelebilmeye imkan tanıyan bina kurgusu hedefinin bir anlamda gerçeğe dönüştüğünü göstermektedir.

3.2.3.2 Diğer ekler ve değişimler

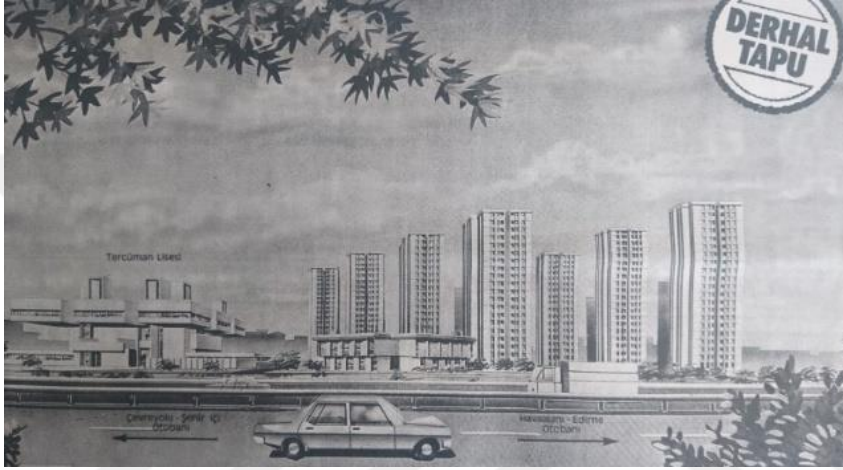
Tercüman Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş 1984 yılında sahip Tercüman Binası'nı üzerinde bulunduğu 2969 ada, 22 parsel numaralı araziye ikiye ayırmak istemiştir.⁹ Gazete, araziye daha verimli kullanmak adına bina dışındaki diğer alanları başka bir amaçla değerlendirmek arzusundadır. Bu isteğin kabul edilerek arsanın 1987 yılında iki parçaya ayrıldığı görülmektedir.¹⁰ Ayrılmış olan parselde 1987'de Kastel İnşaat

⁹ ZBA, İstanbul İmar İşleri Zeytinburnu Belediye Müdürlüğü'ne yazılan dilekçe, 11 Temmuz 1984.

¹⁰ ZBA, Zeytinburnu Belediye Encümeni Kararı, 09 Nisan 1987.

Tercüman Sitesi'nin yapımına başlamıştır.¹¹ İnşa edilen konutların 1988 yılında satışa çıkarılmıştır. Sitedeki dairelerin satışı, gelecekteki ideal mahalle izlenimi verilerek, "İstanbul'un göbeğinde, ilkokul, ortaokul ve lisenin yanı başında, her yere ulaşım kolay, havaalanına 10 dk." mottosuyla satışa sunulmuştur (Şekil 3.57). İlerleyen yıllarda, Tercüman Gazetesi Binası'nın çevresinde yeni yapılaşmalar olsa da, yapı hem görsel hem de yazılı olarak bir röper noktası olarak kullanılmaktadır. Yeni yapılar, Tercüman'ın simgeselliğinden yararlanılırken onu da içine alan bütünsel bir yaşam alanı şeklinde sunulmaktadır.

Şekil 3.57 : 2000 yılının mahallesi Tercüman Mahallesiinde büyük ödeme kolaylığı ile süper lüks daireler ve mağazalar (Milliyet Gazetesi, 27 Şubat 1988).

Tercüman Gazetesi Binası ve 2969/41 ada parseli Tercüman Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş.'ye kayıtlı iken, ilk 5 Ağustos 1988 tarihinde Sasa Suni Sentetik Elyaf Sanayi A.Ş.'ye satılır.¹² 04 Haziran 1993 tarihinde Hacı Ömer Sabancı A.Ş. adına kayıtlı iken Exsa Export Sanayi Mamülleri Satış ve Araştırma A.Ş.'ye satılmıştır.¹³ 1994 yılında SASA tarafından belediyeye yazılan yazıdan¹⁴ anlaşılacağı üzere, yapının ufak çaplı onarım ve değişikliklerle Sabancı Üniversitesi için kullanılmak istendiği anlaşılmaktadır. Binanın yeni sahipleri de yapının geçirdiği değişimler ve eklemeler sonrasında uygun olarak gördükleri okul işlevini sürdürmek istemişlerdir. Ancak Sabancı Üniversitesi'nin binada yer aldığı dair bir belgeye rastlanmamıştır. Binanın yer aldığı parsel, 10 Nisan 2007 yılında Merkez Turizm İnşaat Madencilik

¹¹ ZBA, Kastel İnşaat'ın Zeytinburnu İlçesi Belediye Başkanlığı'na yazdığı işçi koğuşlarının yapılmasına dair dilekçe, 11 Kasım 1987.

¹² ZBA, Tapu Senedi, 5 Ağustos 1988.

¹³ ZBA, Tapu Senedi, 04 Haziran 1993.

¹⁴ ZBA, Zeytinburnu Belediye Başkanlığı'na yazılan yazı, 03 Kasım 1994.

Ticaret A.Ş'ye satılır.¹⁵ Toya Gayrimenkul çatısı altında konut ve karma projelerin yürütüldüğü Toya Grubu tarafından 2008'de markalı ofis projesi olarak tekrar revize edilerek, Toya Plaza adıyla hizmet vermeye başlar (Toya Yapı, 2019). Basın İlan Kurumu'nun merkez yönetim binası olmak üzere Toya Plaza'nın dördüncü ve beşinci ofis katları komple kiralanmıştır.¹⁶

Yapının modern Türk mimarlığındaki ayrıcalıklı yeri 21. yüzyılın ilk yıllarında dillendirilmeye başlanılmıştır. 2008 yılında İstanbul IV numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'na yazılan dilekçede “Kemal Ilıcak tarafından uluslararası basın merkezi olarak inşa edilen Tercüman Binası'nın dönemin mimari özelliklerini taşıyan ve gerek iç mekan kaliteleri, gerekse cephelerdeki ifade yönünden modern formalist tasarımın ilk örneklerinden biri olması nedeniyle” tescilinin yapılarak korumaya alınması talep edilmiştir.¹⁷ 29 Ocak 2010 tarihinde koruma grubunun II olarak belirlenmesi, tescilinin yapılması ve korumaya alınmasına karar verilmiştir.¹⁸

Ancak yapının korunması gerekli çağdaş kültür varlığı statüsü kısa ömürlü olacaktır. Basın İlan Kurumu'nun Zeytinburnu Belediye Başkanlığı'na 25 Ağustos 2011 tarihli yazısında¹⁹ “Korunması Gerekli Kültür Varlığı” olarak tescil edilmiş olan binanın “üç ayrı dış alanında kiralanmış olan katların dış cephesinin pencere hizasının hemen üstünden başlamak üzere 8-10 m yüksekliğinde, çatıya destekli köşebentler ile tutturulmuş, cephe boyunca uzunluğu bulunan reklam tabelasının inşasının devam ettiği”, “yerleştirilen dev panoların ana yola üç cephesi bulunan binanın baktığı arterin şehir dokusuyla uyumaması ve görsel kirlilik oluşturması” ve “son katın alın yüzeylerine, çatılarına ve asansör kulelerine reklam ve tanıtım panosunun konulması genel kural olarak yasak olması” nedeniyle önlem alınmasını talep etmiştir. 25 Mart 2011 yılında yapının tescil kaydının kaldırılmasına yönelik talep, Basın İlan Kurumu'nun 25 Ağustos 2011 tarihli panolar hakkındaki şikayeti ve Serbest Mimarlar Derneği'nin 11 Kasım 2011'de “yapının estetik niteliğini bozan ve çirkinleştiren ilavelerin kaldırılarak yapının özgün görünümüne kavuşturulması” talepleri

---

¹⁵ ZBA, Tapu Senedi, 10 Nisan 2007.

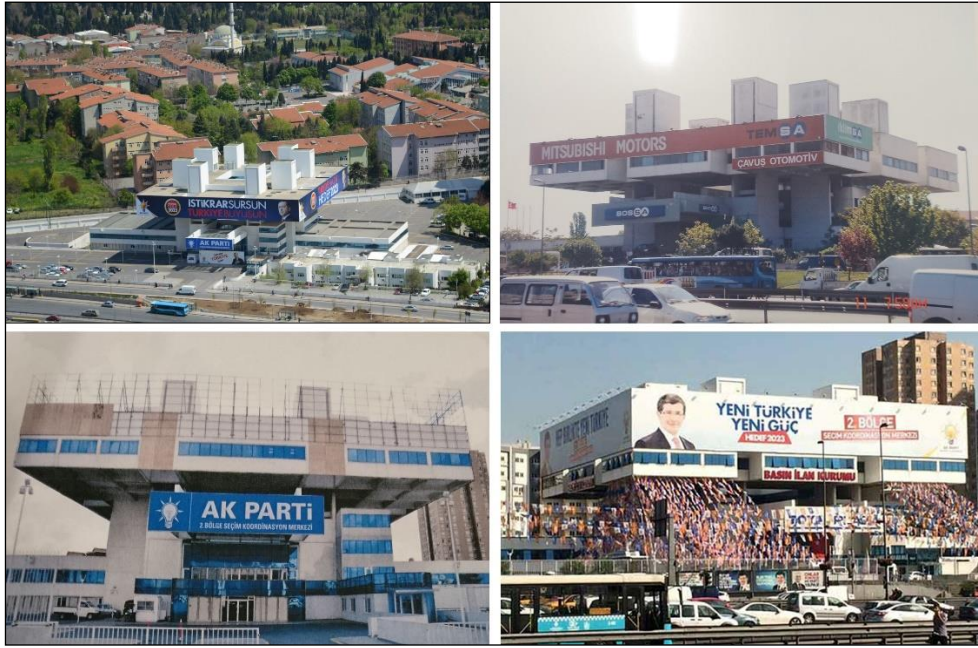
¹⁶ ZBA, Basın İlan Kurumu tarafından reklam panoları hakkında Zeytinburnu Belediye Başkanlığı'na yazılan yazı 25 Ağustos 2011.

¹⁷ KKA, Dilekçe, 05 Mayıs 2008.

¹⁸ KKA, İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, 29 Ocak 2010.

¹⁹ ZBA, Basın İlan Kurumu tarafından reklam panoları hakkında Zeytinburnu Belediye Başkanlığı'na yazılan yazı 25 Ağustos 2011.

değerlendirerek “betonarme olarak yapılan binanın tarihi, arkeolojik, çevresel ve diğer önem ve özellikleri bakımından önem arz etmediği” gerekçesiyle tescil kaydının kaldırılmasına 23 Mayıs 2012 tarihinde karar verilmiştir.²⁰ Yapının tescilli kalma süresi 2010-2012 arasında iki yıl olmakla birlikte çok kısa bir zaman dilimidir. Tescil kararının kaldırılmasının nedeni de açıkça yapının konumu ve anıtsallığından yararlanarak “dev bir pano” niteliğinde kullanılmak istenmesidir. Bu tarihlerde yapının pek çok markanın ya da kurumun reklam panosu olarak kullanıldığı, yapının reklam panolarından oluşan bir kabuğun altına gizlendiği görülmektedir (Şekil 3.58).

Şekil 3.58 : Cephedeki reklamlar zamanla değişse de yapının dev bir pano olarak kullanılma durumu uzun bir süre devam etmiştir.

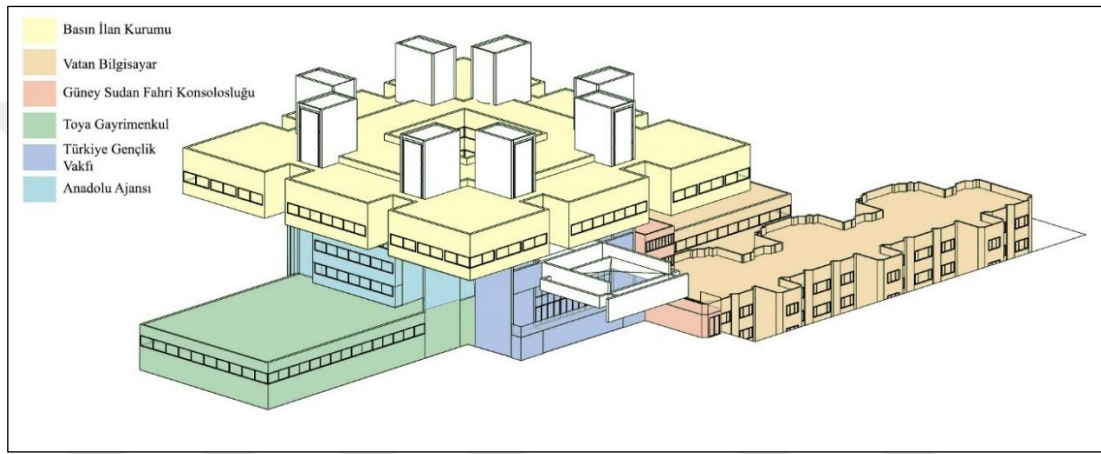
3.2.3.3 Günümüzde Tercüman Gazetesi Binası

Günümüzde yapının güneydoğu ve kuzeybatı cephesi arasındaki kot farkı -3.20’de eşitlenmiştir, bu yüzden eski ana giriş üst kotta kalmış, taşıyıcılar arası camla kapatılmış sonra da bir balkonla çevrenmiştir. Yapıyı kiralayan kurumların yerine göre girişlerini ayrı ayrı düzenlediği gözlemlenmiştir. Güneydoğu cephesindeki yeni ana girişten 5 ve 6. katlardaki Basın İlan Kurumu’na ve 2, 3 ve 4. katlardaki Anadolu Ajansı’na ulaşılmaktadır. İlk olarak kafeterya olarak tasarlanan 6. kat, Basın ve İlan Kurumu’nun yemekhane, spor salonu gibi işlevlerle sosyal alan olarak işlevini sürdürmektedir. 5. kat ise ofisler, toplantı salonları ve yönetime ayrılmıştır. Zemin

²⁰ KKA, İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, 23 Mayıs 2012.

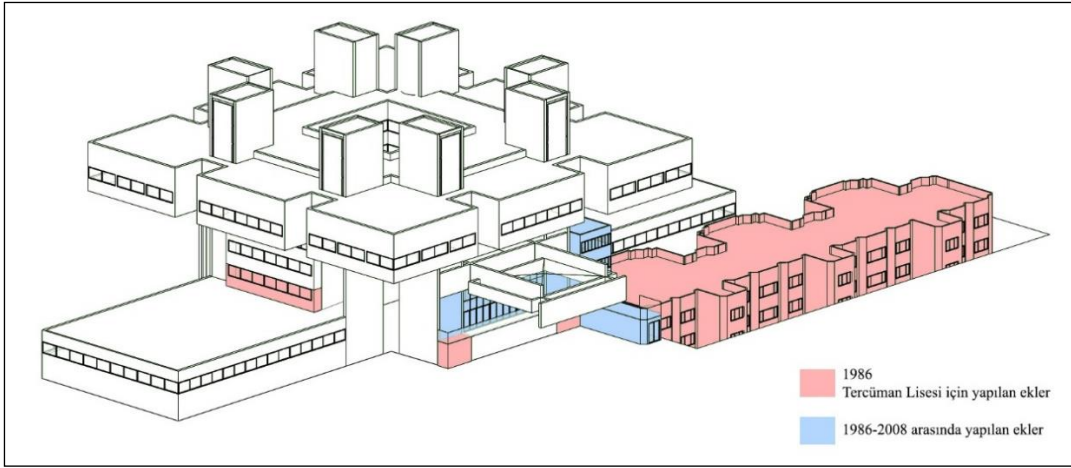

katın orta kısmında ve birinci katta Türkiye Gençlik Vakfı yer almaktadır. Yeni zemin katın (-3.20 kotu-eski matbaa katı) sol tarafı kendine ait girişleri olan Toya Gayrimenkul, sağ tarafı Vatan Bilgisayar'ın deposu olarak kullanılmaktadır. Tercüman Lisesi için yapılan ek bina ise yine Vatan Bilgisayar tarafından kullanılmaktadır. 2008'den önce Tercüman Binası ve Tercüman Lisesi ek binası arasında, birbirine dik perde taşıyıcıların ortasına boşluğu verimli değerlendirebilmek için dört katlı bir parça eklenmiştir. Bu kısım Tercüman Binası'ndan ve ek binadan bağımsızdır, Güney Sudan Fahri Konsoloslugu'na ait olsa da şu anda kullanılmamaktadır (Şekil 3.59).

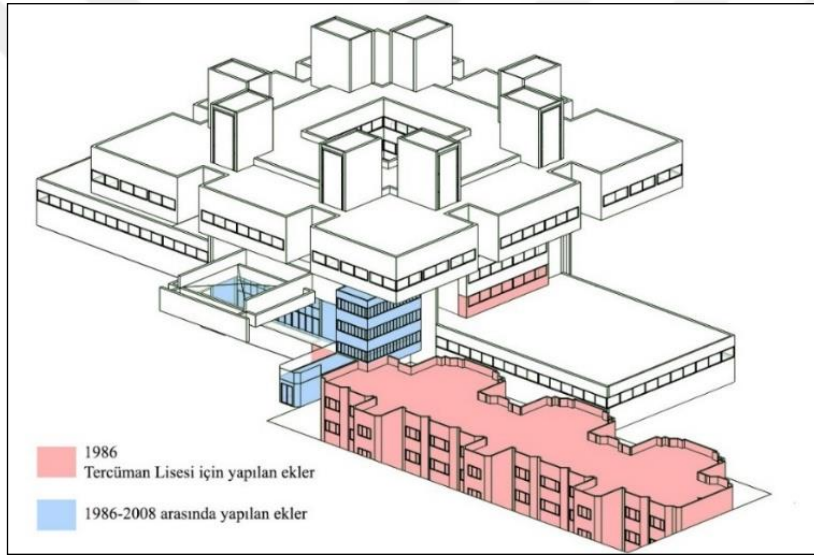

Şekil 3.59 : Yapının yeni mekansal organizasyon şeması.

Sonradan eklenmesine rağmen parçanın Tercüman Binası'nın şerit pencerelerden oluşan cephe karakteristiğine uymaya çalışmıştır. Ancak bu kadar simetrik ve dengeli olarak tasarlanan Tercüman Gazetesi Binası'nın batı cephesine sonradan eklenen dil birliği olmayan küçük parçalar sonucunda bu simetri, denge duygusu ve strüktürün anıtsal algısı zedelenmiştir (Şekil 3.60 ve Şekil 3.61). Farklı kurumların yapıyı parça parça kiralayarak kullanması ve iç mekan örgülerini kendi programlarına uygun olarak revize etmeleri, yapının iç mekanının bütünsel olarak algılanamamasına neden olmaktadır. Alt katlar atıl alanlar olarak kalmış, kullanılmamaktadır. Kirişlerin arası yer yer alçıpan veya asma tavanla doldurulmuştur. Sarkan kirişlerin yüksekliği nedeniyle yapılan asma tavanla 3.20 m'lik temiz kat yüksekliğinin 2.30 m'ye kadar düştüğü gözlenmiştir. Temiz kat yüksekliğinin oldukça düşük olması, ofis olarak kullanılan mekanlarda rahatsızlık yaratmış olabileceği düşünülmektedir. Üç cephede yapı yüksekliğini aşacak şekilde en üst kata çelik ızgaralarla kurulmuş olan panolar üzerlerine monte edilecek yeni reklamları beklemektedir.

Şekil 3.60 : Tercüman Gazetesi Binası'na 1986 tarihinden günümüze kadar yapılmış olan ekler, kuzey yönünden izometrik perspektif.

Şekil 3.61 : Tercüman Gazetesi Binası'na 1986 tarihinden günümüze kadar yapılmış olan ekler, batı yönünden izometrik perspektif.

Şekil 3.62 : 6. kat iç mekandan bir görüntü (kişisel arşiv, 27 Eylül 2019).

Şekil 3.63 : 5. kat iç mekandan bir görüntü (kişisel arşiv, 27 Eylül 2019).

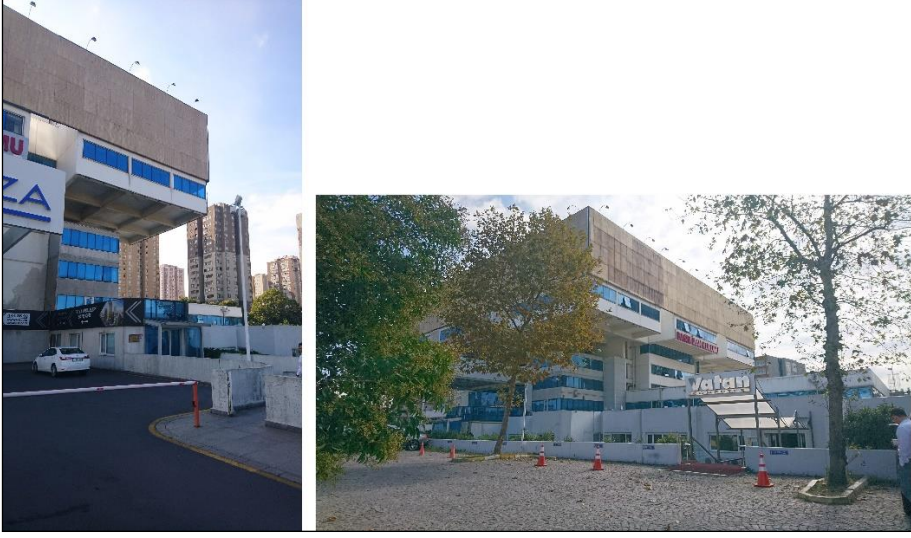

Şekil 3.64 : Avlu (kişisel arşiv, 27 Eylül 2019).

Şekil 3.65 : Teras katı ve kule kütleleri (kişisel arşiv, 27 Eylül 2019).

Şekil 3.66 : Ön cephede Tercüman Binası ve ek binalar (kişisel arşiv, 27 Eylül 2019).

Şekil 3.67 : Güneydoğu cephesindeki Anadolu Ajansı ve Basın Yayın İlan Kurumu girişi (kişisel arşiv, 27 Eylül 2019).

Şekil 3.68 : Tercüman Gazetesi Binası'nın eklerle birlikte havadan görünümü (Url-10).

Şekil 3.69 : Eski ana girişin balkon olarak kullanılması (Url-10).

Şekil 3.70 : Yan cepheden depo katına (-9.60 ve -8.40 kotu) inen rampa (kişisel arşiv, 27 Eylül 2019).

4. SONUÇ

Tercüman Gazetesi'nin büyük hedeflerle ve umutlarla inşa ettiği yapının tasarım sürecinde birden fazla etken aktif rol oynamıştır. Mimarların aldığı eğitimler, birikimleri ve tasarım prensipleri, gazetenin sahibi Kemal Ilıcak'ın hedefleri, dönemin siyasi fikir ayrılıklarından kaynaklanan güç mücadeleleri ve medyanın siyasi destekçileri, ekonomik olarak var olma stratejileri Tercüman Binası'nın anlatısında kendisine şüphesiz yer edinir. Günay Çilingiroğlu'nun tasarım yaklaşımlarında kendini hissettiren, fonksiyonel ayrışma, servis çekirdeklerinin dış cephedeki dışa vurumu, modüler kütle kompozisyonları diğer yarışma ve projelerinde olduğu gibi Tercüman Binası'nda da kendini hissettirmektedir. Muhlis Tunca'nın Roma Üniversitesi'nde aldığı eğitimle eş zamanlı olarak betonarme malzemenin sınırlarını zorlayarak formalist yaklaşımlarıyla dünya çapında etkisi olan Pier Luigi Nervi'nin aynı üniversitede ders vermiş olması, belgelere dayandırılabilir bir ilişki olmasa da Tunca'nın aldığı eğitimle Roma'daki malzeme ve form üzerine yeni arayışlardan etkilenmiş olduğunu hatırlatmaktadır. Çilingiroğlu ve Tunca'nın bu yaklaşımları Kemal Ilıcak'ın heves ve amaçlarıyla kesişir.

Kapitalist ve liberal ekonominin ülkede tam anlamıyla etkili olmaya başlamasından ve medyanın tekelleşmesinden, medya gruplarının ve patronlarının ortaya çıkışından çok daha önce aynı dinamikler Tercüman ve Kemal Ilıcak'ta görülür. Girişimci ve yenilikçi bir lider profili çizen Kemal Ilıcak'ın yönlendirdiği Tercüman kurumsal olarak çizgisini aynı karakterde tutmaya çalışmıştır. Bu süreçte gazete dönemin sağ siyasi figürlerinin destekçisi olmuş, aynı zamanda onlardan destek almıştır. Tercüman büyümek için ekonomik ve ideolojik olarak stratejiler benimsemiş, kurumsal gelişmesi ise bunları takiben gerçekleşmiştir.

Tercüman Binası, toplumla fiziksel bir ara yüz oluşturacak olan kurumsal temsilini, alışılmadık formlar, yenilikçi strüktürler ve güncel mekânsal organizasyon şemalarından yararlanarak oluşturur. Bağlamdan farklılaşan alışılmadık formun anıtsal duruşu ve bu duruşu sağlayan öngerilimli elemanların, prefabrik tartışmalarının henüz konut ve fabrika yapıları üzerinden yapıldığı bir ülkede bu

tarihlerde gerçekleştirilmesi kuşkusuz yapının cesur ve yenilikçi tarafını ön plana koymaktadır.

Yapının yıllar içinde geçirdiği değişimlerle, yapılmadan önceki hedeflerin paralelliği dikkat çekicidir. Kemal Ilıcak'ın "yatayda ve dikeyde büyüyecek bir yapı" arzusu, 1986 yılında binanın okula çevrilmesi nedeniyle Günay Çilingiroğlu'nun yeniden bir proje çizerek matbaa külesine birbirinin eşi dört kütle eklemesiyle kağıt üzerinde de olsa gerçeğe dönüşen bir arzudur. Her ne kadar mekânsal organizasyon şeması ve büyüme öngörüsü olarak Kenzo Tange'nin tasarladığı medya yapıları ve Tercüman Binası arasında paralellikler görülse de, ek binaların Metabolistlerdeki strüktür ve servis hacimlerinden oluşan çekirdek ve diğer işlevleri içeren modüler kütle örüntüsü içerisinde planlanmamış olduğu görülmektedir. Modüllerin hem yapısal hem de mekânsal kurgu içindeki yerini oluşturan, gerektiği zaman büyüebilme veya değiştirilebilmenin getirdiği belli bir derece düzensizliğe, asimetriye ve spontane durumlara uyum sağlayabilme kapasitesinin tam tersine Tercüman, esnek olmayan, durağan, dengeli, simetrik ve anıtsal bir etkiye sahiptir. Bu güçlü etki, planlanan dört kütlede değil de yalnız bir kütlede gerçekleştirilmiş olması sonucunda eski etkisini kaybetmiş, simetri, strüktürlerin dış cephedeki etkisi, mekanların birbirinden ayrışma durumu zedelenmiştir.

1980'lerde değişen siyasi ortam, baskı tekniklerindeki değişimler ve Tercüman'ın bu ortamda kendine yer edinememesi sonucunda amaçlananlar gerçekleştirilememiştir. Ne Tercüman'ın hedeflenen tirajlara ulaşması ve yapının TV ve radyo yayını yapması, ne de lise binası olduğunda eklenmesi planlanan üç kütlede yapıyı gerçekleştirilmiştir. Tercüman yapı ve kurum olarak özel yapan şey ise, 1990'larda gerçekleşecek yeni medya olgusunun yapılanmasını öngörerek denemiş olmasıdır.

Uluslararası Modernizm'den sonra modern mimarlık prensipleri sadece Avrupa ve Amerika'da lineer olarak gelişmeye devam etmemiş, 1960'lı yıllarda dünya çapına yayılarak, bu ülkelerin sosyal yapısı, ekonomik gelişmeleri ve siyasi düzenleri gibi farklı dinamiklerle, deneysel ürünler vermiştir. Tercüman bu anlamda ulus devlet ve kapitalist düzen ilişkisinden doğan mimari çeşitliliğin erken örneklerinden biri olarak görülebilir. Yapının mimari özelliklerinin döneminde Türkiye'deki başka mimari ürünle benzeşmemesi 1970'li yıllarda siyasi düzensizlikler ve ekonomik darboğaz yüzünden hem form hem de malzeme ve strüktür olarak deneysel çalışmalara el vermemiş olması nedeniyle olabilir. Ancak Tercüman'ın sıra dışı projesini bu siyasi

ve ekonomik konjonktüre rağmen gerçekleştirilebilmiş olması 1970'lerde ana akım bir mimari yaklaşım olmadığı gibi, siyasi ideolojilerin belirli bir mimari yönelimleri olmadığını da ortaya koyar. İdeolojik eğilimler fark etmeksizin modern ve çağdaş olan hedeflenir, bu da Tercüman Binası'nı 1970'lerin mimarlığında özgün ve önemli bir atlama noktası olarak değerlendirmemizi sağlamaktadır.

Önceki bölümlerde de ifade edildiği gibi, yapı tüm öncü özelliklerine rağmen Türk mimarlık tarihçileri ve eleştirmenleri tarafından pek de rağbet görmemiştir. Tercüman Gazetesi Binası ile ilgili olarak yazılanlar çok sınırlı sayıdadır ve yapının hak ettiği şekilde Türk mimarlık yazınında yer aldığı söylenemez. Gazetenin temsil ettiği siyasi düşünce, bu ilgi eksikliğinin sebeplerinden birisi olarak düşünülebilir. Türk akademik ve mimarlık çevrelerinde hakim politik eğilimlerin Tercüman gibi muhafazakarlığın ve sağ ideolojilerin bayraktarlığını yapan bir gazeteye karşı ilgisiz kalmaları, 1970'lerden günümüze uzanan süreçte Türkiye'deki siyasi atmosfer göz önünde tutulduğunda, haklı olmasa da anlaşılabilir bir tutum olarak değerlendirilebilir. Öte yandan yapının geçirdiği fonksiyonel dönüşümlerle özelleşmesi ve ziyaretin zorlaşması veya mimarların yapı hakkındaki yorum ve paylaşımlarının sınırlılığı da bu konudaki diğer önemli etkenler olarak sıralanabilir.

Türkiye'de basın yapıları önceleri Babıali'ye yayılarak mahalle ölçeğinde daha sonra teknoloji ve liberalleşmenin etkisiyle tekelleşerek, ayrı ayrı kendi kurum yapılarında bireysel olarak var olmuştur. Basın yapılarının tanımladığı kentsel ve mimari mekan ölçeği ve niteliği tarihsel süreçte önemli değişimlere uğramıştır. Hürriyet Gazetesi Doğan Medya Center (Milliyet Gazetesi Tesisleri)'a taşınarak tesisleri yıkılmış, Sabah gazetesi Tesisleri Türk Hava Yolları'nın ofis binası olarak varlığını sürdürmüş, Milliyet Gazetesi Tesisleri ise yeni ismiyle Demirören Medya Center adı altında artık sadece basın değil, pek çok medya kanalı için kullanılmaktadır. Bu tezde ifade edildiği üzere Tercüman Binası da başka işlevler için kullanılmış, yapı özensiz müdahaleler sonucunda eski simgeselliğini büyük ölçüde yitirmiş durumdadır. Teknolojik gelişmelerin ve ekonomik değişmelerin belirleyici olduğu bu süreç, günümüzde iletişim kanallarının eskisinden de hızlı çoğalması ve bağımsızlaşmasıyla hala yaşanmaktadır. Bu çalışma, kamusal haberleşme kanallarının belirlediği mimari veya kentsel mekan kurgusunun özel bir örneğine, tarihsel bir kesit kapsamında eğilmiştir. Öte yandan bu çalışmada ortaya konulan ürünün günümüzde büyük bir hızla

sayısallaşan ve sanal mecraları kullanan medya hakkında ileride çalışacak araştırmacılar için tarihsel bir ara kesit oluşturmaya yardımcı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Acar, M. Ş.** (2006). *Türkiye’de Beton Prefabrikasyonun Tarihçesi*. İstanbul: Türkiye Prefabrik Birliği.
- Ahmad, F.** (1983). Türkiye’nin Cumhuriyet Dönemi Siyasal Gelişmeleri. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* (s. 1991-1998). İçinde İstanbul: İletişim Yayınları.
- Akın, K. ve Baltalı, T.** (1976, 21 Şubat). Kabul edeceksiniz...Türk basın aleminde her yeniliğin öncüsü gazetemiz Tercümandır. *Tercüman Gazetesi*, s.1.
- Anadolu Ajansı.** (2019, 24 Eylül). <https://www.aa.com.tr/tr/arsiv/burolar/428584> adresinden alındı.
- Anıl, E.** (1977, 13 Temmuz). Beşiktaş formasının hakkını vererek oynayacağım. *Tercüman Gazetesi*, s.11.
- Anonim.** (1993, 10 Nisan). Kendi Ağzından Kemal Ilıcak, *Milliyet Gazetesi*, s.11.
- Anonim.** (1981, 27 Ekim). Tercüman ikinci bir emre kadar kapatıldı, *Milliyet Gazetesi*, s.1.
- Anonim.** (1981, 03 Kasım). Tercüman bu sabah yayına yeniden başladı, *Milliyet Gazetesi*, s.1.
- Anonim.** (1984, 5 Eylül). Tercüman süresiz kapatıldı, *Milliyet Gazetesi*, s. 1.
- Anonim.** (1984, 15 Eylül). Tercüman’ın yayımına izin verildi, *Milliyet Gazetesi*, s. 1.
- Anonim.** (1991, 17 Ağustos). Tercümanlılar Ilıcak’ı mahkemeye veriyor, *Milliyet Gazetesi*, s. 9.
- Anonim.** (1992, 11 Kasım). Tercüman için iflas kararı alındı, *Milliyet Gazetesi*, s. 5.
- Anonim.** (1993, 26 Şubat). Tercüman’ın isim satış hakkı durduruldu, *Milliyet Gazetesi*, s. 5.
- Anonim.** (1993, 10 Nisan) Kemal Ilıcak öldü, *Milliyet Gazetesi*, s. 11.
- Anonim.** (2003, 18 Ocak). Bir halk iki Tercüman. *Radikal*. 08 Kasım 2019 tarihinde <http://www.radikal.com.tr/turkiye/bir-halk-iki-tercuman-657986/> adresinden alındı.
- Anonim.** (2003, 18 Ocak). Basın tarihinde bir ilk yaşandı, *Milliyet Gazetesi*, s. 16.
- Anonim.** (1973, 24 Temmuz). Bu bir hizmettir, *Tercüman Gazetesi*, s.1.
- Anonim.** (1976, 07 Mart). Taşındık, *Tercüman Gazetesi*, s.2.
- Anonim.** (1976, 11 Nisan). 14 Mayıs’a doğru, *Tercüman Gazetesi*, s.2.
- Anonim.** (1976, 11 Ekim). On altı yaşımıza basarken, *Tercüman Gazetesi*, s.1 ve 11.
- Anonim.** (1975, 19 Ekim). Müjdeliler Demeti 5, *Tercüman Gazetesi*, s.2.

- Anonim.** (1975, 12 Ekim). Müjdeler demeti 4, *Tercüman Gazetesi*, s.2.
- Anonim.** (1975, 05 Ekim). Müjdeler Demeti 3, *Tercüman Gazetesi*, s.2.
- Anonim.** (1975, 26 Ekim). Müjdeler demeti 6, *Tercüman Gazetesi*, s.2.
- Anonim.** (1976, 14 Mart). Teşekkürler, *Tercüman Gazetesi*, s.2.
- Anonim.** (1975, 07 Aralık). Müjdeler Demeti 12, *Tercüman Gazetesi*, s.2.
- Ayeri, B.** (2019). Kişisel görüşme. 07 Kasım, İstanbul.
- Basın İlan Kurumu.** (2019, 24 Eylül). <https://www.bik.gov.tr/iletisim/> adresinden alındı.
- Bayram, C.** (2019). Kişisel görüşme. 30 Ekim, İstanbul.
- Bozkurt, C.** (2019). Kişisel görüşme. 28 Ekim, İstanbul.
- Toprak, B.** (1998). *Cumhuriyet Ansiklopedisi 1961-1980*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Çilingiroğlu, M.** (2015). 11. *TSMD Büyük Ödülü: Günay Çilingiroğlu*, Serbest Mimar Dergisi, 18, s. 33-49.
- Çulcu, S.** (1973, 10 Haziran). Hesabımız. *Tercüman Gazetesi*, s.2.
- Çulcu, S.** (1973, 14 Ekim). 13 yaşına basarken. *Tercüman Gazetesi*, s.2.
- Çulcu, S.** (1973, 26 Ağustos). Düşünceler. *Tercüman Gazetesi*, s. 2.
- Çulcu, S.** (1975, 26 Ekim). Müjdeler Demeti 6. *Tercüman Gazetesi*, s. 2.
- Doğan Medya Center.** (1994, Nisan). *Yapı*, s. 50-58.
- Dündaralp, B.** (2014, Nisan). *Zorunlu Bağlamsallık mı Yoksa Bağlamsal Bir Çaba mı?*, Betonart, 40, s. 63-65.
- Erkol, İ.** (2016). *Türkiye Mimarlığında Modernizm Revizyonları*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimarlık Tarihi Programı Doktora Tezi.
- Erzurum Belediye Sitesi Yarışması** (1967, Şubat). *Mimarlık*, 40, s.25-31.
- Frampton, K.** (1995). Louis Kahn: Modernization and the New Monumentality 1994-1972. İçinde *Architecture, Studies in Tectonic Culture: The Poetics of Construction in Nineteenth and Twentieth Century* (s.209-246). Chicago, Illinois: The MIT Press.
- Gast, K. P.** (1998). *Louis I. Kahn: The Idea of Order*. Basel: Birkhauser Verlag.
- Gevgilili, A.** (1983). Türkiye Basını (s 202-228). *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* (s. 202-228). İçinde İstanbul: İletişim Yayınları.
- Gül, M.** (2017). *Architecture and the Turkish City: An Urban History of İstanbul Since the Ottomans*. London: I. B. Tauris & Co. Ltd.
- Günay Çilingiroğlu'nu yitirdik.** (2010, Eylül). *Yapı*. 346.
- Hacısalihoglu, Y.** (2000). *Küreselleşme, Mekansal Etkileri ve İstanbul*. İstanbul: Akademik Düzey Yayınları.
- Hasol, D.** (2017). 20. *Yüzyıl Türkiye Mimarlığı*. İstanbul: YEM Yayın.
- Hershlag, Z. Y.** (1968). *Turkey: The Challenge of Growth*. Leiden: E.J. Brill.

- Huxtable, A. L.** (1960). *Pier Luigi Nervi*. Mayflower: London.
- Hürriyet Güneşli Tesisleri.** (1994, Mart). *Yapı*, 148, s. 59-63.
- Ilıcak, K.** (1976, 14 Mayıs). Umut Şafağında Yeni Bir Tercüman. *Tercüman Gazetesi*, s. 1.
- İnuğur, N.** (1992). *Türk Basın Tarihi*. İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti.
- İstanbul Bayram Gazetesi.** (1993, 26 Mart). Bizim yokuşundan büyük göç, s. 9.
- İstanbul Reklam Sitesi Proje Yarışması.** (1969, Mart). *Mimarlık*, 65, s. 28-37.
- Kirk, T.** (2005). Pier Luigi Nervi's Engineering Solutions for Architecture. *The Architecture of Modern Italy, Volume II: Visions of Utopia, 1900-Present*. İçinde Princeton Architectural Press: New York.
- Koloğlu, O.** (1992). *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Koloğlu, O.** (1998). *Bir Zamanlar Bab-ı Ali*. İstanbul: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.
- Koloğlu, O.** (2006). *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*. İstanbul: Pozitif Yayıncılık.
- Koruma Kurulu mu, Korumama Kurulu mu.** (2012, Temmuz). *Yapı*, 368.
- Koyuncu, P.** (2012, 24 Şubat). Hürriyet arsasına 330 milyon dolarlık proje. *Arkitera*. 08 Kasım 2019 tarihinde <https://www.arkitera.com/haber/hurriyet-arsasina-330-milyon-lik-proje/> adresinden alındı.
- Leslie, T.** (2005). *Louis I. Kahn: Building Art, Building Science*. New York: George Braziller, Inc.
- Lin, Z.** (2010). Structure and Symbol, Z. Lin içinde, *Kenzo Tange and the Metabolist Movement: Urban Utopias of Modern Japan* (s. 172-199). Abington, Oxon: Routledge.
- Loewe M. S. ve Llovera J. C.** (2014). The four ages of early prestressed concrete structures. *Precast/ Prestressed Concrete Institute Journal* (s. 94-120).
- Milliyet Gazetesi.** (1961, 11 Ekim). s.1.
- Milliyet Gazetesi.** (1986, 16 Haziran). s.14.
- Milliyet Gazetesi.** (1988, 27 Şubat).
- Minnetoğlu, İ.** (1972, 5 Kasım). Tercüman'ımızın Meyveleri. *Tercüman Gazetesi*, s. 4.
- Oktay, A.** (1987). *Toplumsal Değişme ve Basın*. İstanbul: Bilim/ Sanat/ Felsefe Yayınları.
- Olmo, C. ve Chiorino C.** (2010). *Pier Luigi Nervi: Architecture as Challenge*. Silvana Editoriale: Milano.
- Özgentürk, N.** (2008). *Cumhuriyetten Günümüze Basının Kısa Tarihi*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Özgüner, N.** (2008). *Hocam Mimar Louis Kahn*. İstanbul: Orhan Özgüner.

- Özükan, B.** (1983). Basında Tirajlar. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* (s. 229-232). İçinde İstanbul: İletişim Yayınları.
- Panel: “Türkiye’de Prefabrikasyonun Öncelikli Sorunları”.** (1985, Mayıs-Haziran). *Yapı*, 61, s. 38-42.
- Sabah Tesisleri.** (1994, Haziran). *Yapı*, 151, s. 55-62.
- Smith, R. E.** (2010). History of Industrialized Building. *Prefab architecture: A guide to modular design and construction* (s. 3-46). İçinde John Wiley & Sons, Incorporated.
- SSK Kızılay Tesisleri Yarışması.** (1973, Eylül). *Mimarlık*, 119, s. 20-28.
- Staib, G.** (2008). History of Prefabrication. *Components and Systems: Modular Construction - Design, Structure, New Technologies* (s. 14-34). İçinde Walter de Gruyter GmbH.
- Tercüman Gazetesi.** (1974, 10 Şubat).
- Tercüman Gazetesi.** (1972, 12 Kasım).
- Tercüman Gazetesi.** (1973, 15 Eylül).
- Tercüman Gazetesi.** (1973, 19 Ağustos).
- Tercüman Gazetesi.** (1977, 13 Temmuz). s.11.
- Tercüman Gazetesi.** (1976, 23 Ağustos). s.1.
- Tercüman Gazetesi.** (1976, 03 Ekim). s.1.
- Tercüman Gazetesi.** (1976, 12 Temmuz). s.1.
- Tercüman Gazetesi.** (1976, 20 Temmuz). s.1.
- Tercüman Gazetesi.** (1977, 09 Nisan). s.1.
- Tercüman Gazetesi.** (1977, 23 Ocak). s.1.
- Tercüman Gazetesi.** (1976, 03 Haziran). s.1.
- Tercüman Gazetesi.** (1976, 08 Ağustos). s.1.
- Tercüman Gazetesi.** (1975, 25 Kasım). s.1.
- Tercüman Binası’na Koruma Kurulu’ndan tescil.** (2010, Mart). *Yapı*, 340.
- Tokmakçioğlu, E.** (2011). *Türk Basın Tarihi*. Ankara: İsim Yayınları.
- Tokman, B. ve Eryılmaz, M. G.** (2004, Haziran). *Prefabrike Beton Endüstrisinin Dünü, Bugünü, Yarını*, *Yapı*, 271, s. 95-100.
- Topuz, H.** (2003). *Türk Basın Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Toya Yapı.** (2019, 24 Eylül). <http://www.toyayapi.com/kurumsal/hakkimizda/> adresinden alındı.
- Tunçay, M.** (1983). Siyasal Gelişmenin Evreleri. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* (s. 1967-1990). İçinde İstanbul: İletişim Yayınları.
- Türel, İ.** (2016). Architecture as advertising: The İstanbul Reklam Building. M.Ö. Gürel, *Mid-Century Modernism in Turkey: Architecture Across Cultures in the 1950s and 1960s* (s. 163-185). İçinde Oxon: Routledge.

- Tyng, A.** (1984). *Form, Order, Design: The Inspiration Process*. İçinde A. Tyng, *Beginnings: Louis I. Kahn's Philosophy of Architecture* (s. 27-77). New York: Wiley-Interscience Publication.
- Uğur, U. M.** (2018). *Türk Basın Tarihi Uluslararası Sempozyumu 19-21 Ekim 2016/Elazığ*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Url-1** <<http://www.gamificationhackathon.com/>> erişim tarihi 05.01.2020.
- Url-2** <<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/86160>> erişim tarihi 23.12.2019.
- Url-3** <<https://sehirharitasi.ibb.gov.tr/>> erişim tarihi 05.01.2020.
- Url-4** <<https://sites.google.com/site/cmu48241/styles/styleX/richards-medical-labs>> erişim tarihi 04.11.2019.
- Url-5** <<https://www.archdaily.com/780260/louis-kahns-notorious-richards-laboratory-restored-to-its-original-essence>> erişim tarihi 27.12.2019.
- Url-6** <https://culturanipon.blogspot.com/2014/10/arquitectura-moderna-japonesa-tange_28.html> erişim tarihi 04.11.2019.
- Url-7** <<https://www.theguardian.com/arts/pictures/image/0,8543,-10505154681,00.html>> erişim tarihi 27.12.2019.
- Url-8** <<https://www.google.com/maps/>> erişim tarihi 28.12.2019.
- Url-9** <<https://www.google.com/maps/>>, erişim tarihi 28.12.2019.
- Url-10** <<http://www.toyayapi.com/en/toya-plaza/>> erişim tarihi 08.01.2019.
- Ülgüray, M.** (1984, Ocak-Şubat). Türkiye’de Hafif Prefabrikasyon Ön Üretim. *Yapı*, 53, s. 51-53.
- Vanlı, Ş.** (2002, Eylül). Son 30 Yıl Türk Mimarlığının Önemli Saydığım Birkaç Yanı. *Yapı*, 250, s.94-103.
- Vanlı, Ş.** (2006). Günay Çilingiroğlu’nun arayışları. *Bilinmek İstenmeyen 20. Yüzyıl Türk Mimarlığı Eleştirel Bakış* (s. 310, 340). İçinde Ankara: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı.
- Verel, O.** (1976, 04 Nisan). Türkiye Gerçeği ve Tercüman’ın Yeni Ufukları. *Tercüman Gazetesi*, s. 2.
- Yapı Dergisi.** (1975, Temmuz- Ağustos). sayı:13, s. 29.
- Yücel, A.,** (1985, Nisan). Tercüman Binası: Mimarlıkta Biçim, Simge ve İşlev Üzerine. *Mimarlık*, 214, s. 29-32.
- BBA.** (1976, 28 Eylül). Karaköy Ticaret Merkezi mimari projesi.
- KKA.** (2008, 05 Mayıs). Dilekçe.
- KKA.** (2010, 29 Ocak). İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, 29 Ocak 2010.
- KKA.** (2012, 23 Mayıs). İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu.
- ZBA.** (2011, 25 Ağustos). Basın İlan Kurumu tarafından reklam panoları hakkında Zeytinburnu Belediye Başkanlığı’na yazılan yazı.
- ZBA.** (1973, 16 Kasım). İmar ve İskan Bakanlığı’ndan izin yazısı.
- ZBA.** (1973, 20 Ağustos). Tapu Belgesi.

- ZBA.** (1973, 03 Mayıs). Tapu Belgesi.
- ZBA.** (1974, 21 Ocak). Zabıta Merkez memurluğuna yazılan dilekçe.
- ZBA.** (1975, 29 Mayıs). Yapı muayene ve izin raporu.
- ZBA.** (2010, 19 Mart). Zeytinburnu Belediye Başkanlığı İmar ve Şehircilik Müdürlüğü'nün yazdığı dilekçe.
- ZBA.** (1984, 11 Temmuz). İstanbul İmar İşleri Zeytinburnu Belediye Müdürlüğü'ne yazılan dilekçe.
- ZBA.** (1987, 09 Nisan). Zeytinburnu Belediye Encümeni Kararı.
- ZBA.** (1987, 11 Kasım). Kastel İnşaat'ın Zeytinburnu İlçesi Belediye Başkanlığı'na yazdığı işçi koğuşlarının yapılmasına dair dilekçe.
- ZBA.** (1988, 05 Ağustos). Tapu Senedi.
- ZBA.** (1993, 04 Haziran). Tapu Senedi.
- ZBA.** (1994, 03 Kasım). Zeytinburnu Belediye Başkanlığı'na yazılan yazı.
- ZBA.** (2007, 10 Nisan). Tapu Senedi.
- ZBA.** (2011, 25 Ağustos). Basın İlan Kurumu tarafından reklam panoları hakkında Zeytinburnu Belediye Başkanlığı'na yazılan yazı.
- ZBA.** (1974, 08 Mayıs). Tercüman Gazetesi Binası mimari projesi.
- ZBA.** (1974, 29 Nisan). Tercüman Gazetesi Binası statik projesi.

EKLER

EK A: 1960-80 Türkiye mimarlığından yapı seçkisi

EK A

Çizelge A.1 : 1960-80 arası Türkiye mimarlığından yapı seçkisi.

1960-71, ODTÜ Kampüsü, Ankara
Mimarlar: Altuğ ve Behruz Çinici

1963-71, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul
Mimarlar: Orhan Şahinler

1964-70, SSK Zeyrek Tesisleri, İstanbul
Mimarlar: Sedad Hakkı Eldem

1967, Arçelik Tesisleri, Çayırova
Mimarlar: Aydın Boysan

1960-67, Hukukçular Sitesi, İstanbul
Mimarlar: Haluk Baysal, Melih Birsel

1967, Türk Tarih Kurumu, Ankara
Mimarlar: Turgut Cansever, Ertur Yener

1976-1978, Ankara İş Kulesi, Ankara
(İş Bankası Eski Genel Müdürlük Binası),
Mimarlar: Ayhan Böke, Yılmaz Sargın

1966-67, Şemsettin Sırer Yalısı, İstanbul
Mimarlar: Sedad Hakkı Eldem

Çizelge A.1 (devam): 1960-80 arası Türkiye mimarlığından yapı seçkisi.

1968-71, Ankara Opera Kavşağı Köprüsü, Ankara
Mimarlar: Pier Luigi Nervi

1959-61, İstanbul Manifaturacılar Çarşısı, İstanbul
Mimarlar: Doğan Tekeli, Sami Sisa, Metin Hepgüler

1971, Dosan Konserve Fabrikası, Bursa
Mimarlar: Aydın Boysan

1975-77, Lassa Lastik Fabrikası, İzmit
Mimarlar: Doğan Tekeli, Sami Sisa

1978, TBMM Halkla İlişkiler Kompleksi, Ankara
Mimarlar: Altuğ ve Behruz Çinici

1973-75, Atatürk Kitaplığı, İstanbul
Mimarlar: Sedad Hakkı Eldem

1959-64, Kızılay Emek Gökdeleni, Ankara
Mimarlar: Enver Tokay

1965-66, Bursa Merkez Bankası, Bursa
Mimarlar: Şevki Vanlı, Ersen Gömleksizoglu

Çizelge A.1 (devam): 1960-80 arası Türkiye mimarlığından yapı seçkisi.

1974-78, Türk Dil Kurumu, Ankara
Mimarlar: Cengiz Bektaş

1969-70, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi
İstanbul, Mimarlar: Sevinç Hadi, Şandor Hadi,
Hüseyin Başçetinçelik

1969, Vakko Fabrikası, İstanbul
Mimarlar: Haluk Baysal

1965-70, Stad Oteli, Ankara
Mimarlar: Doğan Tekeli, Sami Sisa, M. Hepgüler

1967-70, İzmir Büyükşehir Belediye Binası, İzmir
Mimarlar: Özdemir Arnas, Altan Akı, Erhan Demirok

1956-69-77, İstanbul Atatürk Kültür Merkezi,
İstanbul
Mimarlar: Hayati Tabanlıoğlu yönetiminde
Bayındırlık Bakanlığı Bürosu

1959-74, Taksim Vakıflar Oteli
(Intercontinental Oteli), İstanbul
Mimarlar: AHE Mimarlık Bürosu

1965, Büyük Efes Oteli, İzmir
Mimarlar: Paul Bonatz, Fatih Uran

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Sümeyye Kaymak
Doğum Tarihi ve Yeri : 01.01.1994 Bursa
E-posta : sumeyyekaymak@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2016, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER:

- 2016-2018 İmar Planlama ve Proje'de mimar olarak çalıştı.
- 2015-2016 Beyazatölye Mimarlık'ta mimar olarak çalıştı.
- 2013-2014 Norm Mimarlık'ta yarı zamanlı mimar olarak çalıştı.
- 2016 yılında Çaycuma Spor Merkezi Mimari Yarışma Projesi'nde Üçüncü Mansiyon ödülü aldı.